

Erasmus+

PFO PRAVNI FAKULTET OSIJEK

„Međunarodno obiteljsko pravo
pred EU sudovima“
„International family law at
European courts”

JEAN MONNET CHAIR IN EU PROCEDURAL LAW

Jean Monnet katedra za procesno pravo EU

Osnove suradnje u obiteljskim predmetima

o EU utječe na privatnopravni status svojih građana promicanjem:

- o tržišnih sloboda i slobode kretanja ljudi,
- o Ideje o zajedničkom identitetu i pripadnosti modernoj Europi

o Posljedično:

- o EU unosi prekogranični element u obitelji
- o povećanje broja sporova s međunarodnim obilježjem može rezultirati nepoželjnim akumuliranjem predmeta na sudovima
- o ovaj nepovoljan utjecaj ona treba korigirati stvaranjem sofisticiranog pravnog sustava

o EZ koristi čl. 220. da bi donijela mjere za naplatu uzdržavanja:

- o Briselska konvencija o sudskoj nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima – čl. 5/2
- o Konvenciju o pojednostavljenju postupka naplate uzdržavanja od 06.11.1990. – nikada nije stupila na snagu

o instrumenti *acquisa* tek posredno su se bavili obiteljskim pravom

o pristup cjelokupnoj obiteljskoj politici i njezinim institutima je nekoherentan i neujednačen

o Ugovor iz Maastrichta:

- o Konvencija o nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima (OJ C 1998, 221/1)
- o obiteljsko pravo koje postaje sastavni dio "fenomena Europske integracije,,

o Ugovor iz Amsterdama:

- o prikladnost čl. 65. kao pravne osnove za ujednačavanje predmet učestalih rasprava

o Ugovor iz Nice:

- o Otklanja svaku sumnju jer je pojam "obiteljsko pravo" po prvi puta javio u Osnivačkim ugovorim
- o Jer je izrijeком određeno da se "postupak jednoglasnosti primjenjuje na mjere s područja obiteljskog prava"

- o Glava V. Ugovora iz Lisabona objedinjuje stare odredbe nužne za uspostavljanje unaprijeđene suradnje između država članica u okvirima područja za koja Unija nema isključivu nadležnost. Akti usvojeni u okvirima unaprijeđene suradnje obvezuju države članice koje u njoj sudjeluju, ali se ne smatraju dijelom *acquisa* (članak 20. st. 4. UEU)
- o Kako se za pitanje razvoda nije mogao postići jednoglasan sporazum (Green Paper on applicable law and jurisdiction in divorce matters, COM(2005)82 final.) Rim III o razodu braka je prva mjera donesena kroz mehanizam unaprijeđene suradnje

o zakonodavni postupak

o **Načelo:**

o jednoglasnost se za obiteljske predmete i dalje zahtjeva (Članak 81. st. 3. UFEU)

o **Iznimka:**

o posebna "međunarodno privatno pravna *passarele*" određuje da Vijeće može donijeti odluku (na prijedlog Komisije; nakon što je konzultiralo Europski parlament; jednoglasno) da se određeni akti u pitanjima obiteljskog prava donesu redovitim zakonodavnim postupkom. Ono mora obavijestiti nacionalne parlamente, te ukoliko se neki od njih u šest mjeseci usprotivi predloženoj odluci, Vijeće tu odluku ne može usvojiti.

- Predviđalo se da će kod usvajanja manje osjetljivih mjera iz područja obiteljskog prava, primjerice pitanja uzdržavanja koje je bilo predmetom zakonodavne regulative članka 5. st. 2. Uredbe Brisel I., *passarele* klauzula biti korištena **ali nije!**

Čl. 81/ 3.

Neovisno o stavku 2. Vijeće utvrđuje mjere koje se odnose na obiteljsko pravo s prekograničnim učincima djelujući sukladno posebnom zakonodavnom postupku. Vijeće postupa jednoglasno nakon savjetovanja s Europskim parlamentom.

Vijeće može, na prijedlog Komisije, donijeti odluku kojom se utvrđuju oni aspekti obiteljskoga prava s prekograničnim učincima koji mogu biti predmet akata donesenih uredovnomu zakonodavnom postupku. Vijeće postupa jednoglasno nakon savjetovanja s Europskim parlamentom. Prijedlog iz podstavka 2. priopćuje se nacionalnim parlamentima. Ako se nacionalni parlament usprotivi u roku od šest mjeseci od datuma primitka takva priopćenja, odluka se ne donosi. Ako protivljenje izostane, Vijeće može donijeti odluku.

Pregled pravne stečevine u
obiteljskim stvarima

❖ postojeći instrumenti

- Uredba (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti i o ukidanju Uredbe (EZ) br. 1347/2000.
- Uredba (EZ) Europskog parlamenta i Vijeća br. 4/2009. od 10. 1.2009. o međunarodnoj sudskoj nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka te suradnji u predmetima uzdržavanja.
- Uredba Vijeća (EZ) br. 650/2012 od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka i javnih isprava u nasljednopravnim stvarima te o uvođenju Europskog uvjerenja o nasljeđivanju

❖ mjerodavno pravo

- Uredbi Vijeća br. 1259/2010. o implementaciji unaprijeđene suradnje u području prava mjerodavnog za razvod i rastavu
- Uredba (EZ) Europskog parlamenta i Vijeća br. 4/2009. od 10. 1.2009. o međunarodnoj sudskoj nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka te suradnji u predmetima uzdržavanja s uključenim Protokolom o mjerodavnom pravu za uzdržavanje iz 2007.

prijedlozi

- o Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka u imovinskopравnim bračnim predmetima. Brussels, 16.3.2011 COM(2011) 126 final; 2011/0059 (CNS).
- o Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka o imovinskim posljedicama registriranih partnerstva. Brussels, 16.3.2011 COM(2011) 126 final; 2011/0059 (CNS).

Sud EU i međunarodni obiteljski predmeti

- o Članak 81. UFEU nalaže i na Glavu V. primijeniti redoviti prethodni postupak članka 267. UFEU (članak 234. UEZ).
- o Hitni prethodni postupak rezerviran je za mjere Glave V. (Council Decision of 20 December 2007 amending the Protocol on the Statute of the Court of Justice, OJ L 24/42, 29.1.2008.)
- o osigurava brzi postupak te je već sada moguće navesti nekoliko značajnih odluka u pitanjima prekograničnog obiteljskog prava na koje je bio primijenjen.

- o *Odluka suda od 11.07. 2008. u postupku koji pokreće Inga Rinau, Case C-195/08 PPU; OJ C 223 of 30.08.2008, str.19;*
- o *Odluka suda od 23.12. 2009. u postupku koji pokreće Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia, Case C-403/09 PPU; OJ C 63 of 13.03.2010, str. 16;*
- o *Odluka suda od 01.07.2008. u postupku koji pokreće Doris Povse v. Mauro Alpago, Case C-211/10 PPU.*

Komunitarizacija i države članice

- o Komunitarizaciji su se protivili Ujedinjeno kraljevstvo, Irska i Danska
- o za njih je dodan zaseban protokol na amsterdamski ugovor (tada Protokol br. 4. i br. 5.)
- o Danas su to Protokol o položaju Ujedinjenog kraljevstva i Irske (21.); Protokol o položaju Danske (22.) Lisabonskog ugovora

- o sukladno čl. 3. Protokola br. 21. Ujedinjeno Kraljevstvo i Irska primile su *opt-out* glede Glave V.,
- o Danska je isključena iz ove faze ujednačavanja (čl. 2.).

Vanjske nadležnosti

- o Nakon što je amsterdamskim Ugovorom EZ dobila isključivu unutrašnju nadležnost, doktrina otvoreno razmišlja o njezinim implikacijama na domenu vanjske nadležnosti
- o ESP odigrao je presudnu ulogu u definiranju vanjskih nadležnosti EZ za sklapanje međunarodnih ugovora, te ona postoji:
 - o Kada je izrijeком dane UEZ (čl. 133. st. 3.) ili
 - o kada je vanjsko djelovanje neodvojivo povezano za isključivu unutrašnju nadležnost.
- o *ERTA doktrina (Case 22/70, Commission v. Council (Re European Road Transport Agreement) 1971. ECR 263, bilj. 17.)*
 - u onim slučajevima u kojima je unutrašnja nadležnost u donošenju mjera zajedničkih politika već iskorištena,
 - EZ može ulaziti u paralelne vanjske mjere nužne za postizanje ciljeva Zajednice,
 - a države članice gube pravo djelovati individualno ili

- o Doktrina dalje potvrđena nizom odluka sukladno kojima je vanjska nadležnost Zajednice isključiva u onoj mjeri u kojoj međunarodni sporazum utječe na interna pravila Zajednice ili mijenja njihov doseg – tada EZ mora posegnuti za svojim vanjskim ovlastima i stupati u odnose s drugim državama ili organizacijama.
- o Međunarodni građanski predmeti u ovom kontekstu:
 - proizlazi da sukladno praksi ESP EZ ima određene vanjske nadležnosti glede pitanja reguliranih Briselskom konvencijom!
- o Lugano mišljenje ESP (Opinion 1/03, 7. February 2006.)
 - o Sud Zajednici daje isključivu vanjsku nadležnost u sklapanju Lugano konvencije!
 - o Nakon toga EZ s tri je EFTA države (Švicarskom, Norveškom i Islandom) 29.10.2007. potpisala novu Lugano konvenciju (usklađenu s tekstom Bruxelleske uredbe).
 - o *Council Decision on the signing, on behalf of the Community, of the Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters*
12247/07.

- o Otvoreno pitanje **odnosa sa** Haškom konferencijom za međunarodno privatno pravo
- o EU je neko vrijeme bila promatrač u Konferenciji,
- o Izmjenom Statuta Haške konferencije (2007) omogućeno je regionalnoj ekonomskoj organizaciji i formalno pristupanje.
- o Prema čl. 2A (3). Statuta Haške konferencije EZ mora položiti deklaraciju o njezinoj nadležnosti, budući su države članice za ta pitanja prenijele na nju dio svoga suvereniteta.

o **Temeljni instrumenti:**

- o Council Decision 2006/719/EC of 5 October 2006 on the accession of the Community to the Hague Conference on Private International Law. *OJ L 297*, 26.10.2006, 1–14.
- o Regulation (EC) No 662/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 establishing a procedure for the negotiation and conclusion of agreements between Member States and third countries on particular matters concerning the law applicable to contractual and non-contractual obligations
(*OJ L 200*, 31.7.2009, p. 25–30)
- o Regulation (EC) No 664/2009 of 7 July 2009 establishing a procedure for the negotiation and conclusion of agreements between Member States and third countries concerning jurisdiction, recognition and enforcement of judgments and decisions in matrimonial matters, matters of parental responsibility and matters relating to maintenance obligations, and the law applicable to matters relating to maintenance obligations. *OJ L 200/46*, 31.07.2009, 25–31.

Erasmus+

PFO PRAVNI FAKULTET OSIJEK

„Međunarodno obiteljsko pravo
pred EU sudovima“
„International family law at
European courts”

JEAN MONNET CHAIR IN EU PROCEDURAL LAW

Jean Monnet katedra za procesno pravo EU

Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009. od
18. prosinca 2008. o nadležnosti,
mjerodavnom pravu, priznanju i
ovrsi odluka te suradnji u
predmetima uzdržavanja

- o Polje primjene obuhvaća sve obveze uzdržavanja proizašle iz obiteljskih odnosa, roditeljstva, braka ili srodstva, kako bi se osigurao jednaki tretman svih vjerovnika uzdržavanja.
- o Primjenjuje se na države članice EU, pritom su isključene UK i Danska.
- o Uredba ima prednost pred bilateralnim i multilateralnim konvencijama i sporazumima koji imao isto polje primjene *ratione materiae*, a čije su države članice stranke.
- o Uredba sadrži pravila o **nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi, ovrsi, pravnoj pomoći i suradnji** između središnjih organa dok se za pitanja roditeljstva, braka ili srodstva tj. svako pitanje koje čini temelj obveze uzdržavanja primjenjuje nacionalno pravo svake države članice.

temeljne odrednice

- o Glava I. Polje primjene definicije
- o Glava II. Nadležnost
- o Glava III. Mjerodavno pravo
- o Glava IV. Priznanje, ovršnost i ovrha odluke
- o Glava V. Pristup pravdi
- o Glava VI. Sudske nagodbe i javne isprave
- o Glava VII. Suradnja između središnjih organa
- o Glava VIII. Javna tijela
- o Glava IX. Opće i završne odredbe

kolizijska pravila

- Ova Uredba ne sadrži pravila o mjerodavnom pravu glede obveza uzdržavanja već glede navedenog upućuje na *Haški protokol o pravu mjerodavnom za obveze uzdržavanja* od 23. studenog 2007. (čl. 15.)
- Pritom postoji **razlika** među državama članicama koje su vezane Haškim protokolom iz 2007. i onima koje to nisu.
- Također, važno je naglasiti da pravila o mjerodavnom pravu vrijede **samo** za obvezu uzdržavanja, ne određujući mjerodavno pravo za zasnivanje obiteljskih odnosa (temelj obveze uzdržavanja) koje je uređeno nacionalnim pravom država članica (uključujući njihova pravila MPP-a).
- Protokolom je isključena mogućnost *renvoi*.

➤ Uobičajeno boravište vjerovnika

➤ Lex fori

➤ Pravo države zajedničkog državljanstva

➤ Pravo posljednjeg zajedničkog uobičajenog boravišta supružnika u državi koja ima najbližu vezu s njihovim brakom

➤ Autonomija stranaka (za pojedine postupke uz određena ograničenja)

✓ Prema čl. 8. st. 3. Uredbe (čl. 9. Haškog protokola) u onim državama članicama koje upotrebljavaju poveznicu prebivališta u obiteljskim predmetima, istu zamjenjuje poveznica državljanstva.

kriteriji međunarodne nadležnosti

1. Opća nadležnost (čl. 3) – u predmetima uzdržavanja u državama članicama nadležan je:
 - a) sud uobičajenog boravišta tuženika
 - b) sud uobičajenog boravišta vjerovnika
 - c) sud koji je, sukladno svom (nacionalnom) pravu nadležan postupati u predmetu osobnog statusa kojemu je predmet uzdržavanja sporedno potraživanje, osim ako se ta nadležnost temelji samo na državljanstvu jedne od stranaka
 - d) sud koji je, sukladno svom (nacionalnom) pravu, nadležan postupati u predmetu roditeljske odgovornosti kojemu je predmet uzdržavanja sporedno potraživanje, osim ako se ta nadležnost temelji samo na državljanstvu jedne od stranaka.

2. Prorogacija nadležnosti (čl. 4.)

Izbor suda ograničen je na:

- a) sud ili sudove država članica uobičajena boravišta jedne od stranaka
- b) sud ili sudove država članica državljanstva jedne od stranaka
- c) u slučaju obveza uzdržavanja između supružnika ili bivših supružnika:
 - I. sud nadležan za njihov bračno-imovinski spor
 - II. sud ili sudovi države članice posljednjeg zajedničkog uobičajenog boravišta supružnika u razdoblju od barem jedne godine

❖ Ove se odredbe ne primjenjuju na spor o obvezi uzdržavanja djeteta mlađeg od 18 godina.

❖ Navedeni uvjeti moraju biti zadovoljeni u vrijeme sklapanja sporazuma o izboru suda ili u vrijeme pokretanja postupka pred sudom.

❖ Stranke se mogu sporazumjeti da je ova nadležnost isključiva.

3. Nadležnost temeljena na upuštanju tuženika u raspravljanje (čl.5)

- ❑ Pored nadležnosti na temelju drugih odredaba ove Uredbe sud države članice pred kojim se tuženik upusti u postupak je nadležan.
- ❑ To pravilo ne vrijedi kada se tuženik upustio u postupak samo radi osporavanja nadležnosti.

4. Pomoćna nadležnost (čl. 6)

- ✓ Kada niti jedan sud država članica nije nadležan sukladno članku 3., 4. i 5. te niti jedan sud države stranke Luganske konvencije koja nije država članica nije nadležan sukladno odredbama te konvencije, nadležan je sud države članice zajedničkog državljanstva stranaka.

5. Forum necessitatis (čl.7)

- o Ukoliko ni jedan od prethodnih kriterija nije zadovoljen, sudovi države članice iznimno mogu prihvatiti nadležnost za predmet koji se opravdano ne može iznijeti ili provesti ili je nemoguće u trećoj državi s kojom predmet ima blisku vezu.
- o Spor mora biti u razumnoj vezi s državom članicom suda pred kojom je postupak pokrenut (npr. državljanstvo jedne od stranaka).

uloga središnjih tijela

- o Svaka država članica određuje svoje središnje tijelo
- o Središnja tijela trebala bi međusobno surađivati te promicati suradnju među nadležnim tijelima u svojim državama članicama da bi ostvarili svrhu ove uredbe. (čl. 50.)
- o U čl. 51. taksativno su navedene posebne zadaće središnjih organa(npr. davanje, olakšavanje i pružanje pravne pomoće, pomoć u lociranju vjerovnika i dužnika, olakšanje prikupljanja i brzi prijenos plaćanja uzdržavanja, dostava, prikupljanje dokaza...)
- o Čl. 54. - svako središnje tijelo **snosi svoje troškove** nastale primjenom Uredbe (ne mogu se podnositelju zahtjeva nametati plaćanje pristojbe za usluge pružane sukladno uredbi)

rana sudska praksa

- značenje pojma „uzdržavanje“

*** europski pojam “uzdržavanja” 1. put spomenut u *Van den Boogaard v Lauman (1997) ECR I-1147*

*** slučaj *James Bernard Moore v Kim Marie Moore (2007)*

- supružnici engleskog državljanstva koji žive u Španjolskoj

- spor: podjela zajedničke imovine supružnika – može li se smatrati “uzdržavanjem”?

- Europski sud pravde: NE! Nije uzdržavanje, već je potrebno autonomno tumačenje pojma “uzdržavanja”, koje nije podložno niti engleskom niti španjolskom pravu

recentna praksa

- o C-400/13 - Sanders and Huber
- o C-656/13 - L v M

JEAN MONNET CHAIR IN EU PROCEDURAL LAW

Jean Monnet katedra za procesno pravo EU

Međunarodno obiteljsko pravo pred EU sudovima

Izv.prof.dr.sc. Mirela Župan

Predavanja za doktorsku razinu

➤ **Koji su pravni izvori relevantni?**

Međunarodni ugovori

višestrani i dvostrani

- http://www.hcch.net/index_en.php
- <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=1167>

- Uredbe i direktive EU
 - http://ec.europa.eu/justice/civil/judicial-cooperation/index_en.htm
- Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Sl.I. 43/82., 72/82., NN 53/91
- Ostali nacionalni propisi, npr. Zakon o strancima, Zakon o državljanstvu, Zakon o parničnom postupku...
- Odluke Suda EU
 - curia.europa.eu/
- Europskog suda za ljudska prava
 - hudoc.echr.coe.int/

➤ **Zbog čega se tako intenzivno radi na ujednačanju prava u ovom području?**

- Pojačana mobilnost ljudi - radnika i njihovih obitelji
 - Sloboda kretanja radnika kao jedan od temelja funkcioniranja zajedničkog tržišta
 - Internacionalizacija obiteljskog života → internacionalizacija obiteljskog prava
 - Sve sustavnija zaštita ljudskih prava
 - neprimjerenost nacionalnih pravnih sustava za reguliranje novih društvenih odnosa
 - Nacionalni obiteljski sustavi bitno su različiti i vlada pravna nesigurnost
- Promicanje pravosudne suradnje u obiteljskim stvarima – Europa i šire
- Globalni i regionalni naponi ujednačavanju obiteljskog prava – materijalnog i međunarodnog privatnog

- ✓ Haška konferencija za međunarodno privatno pravo
 - ✓ Ujedinjeni narodi
 - ✓ Vijeće Europe
 - ✓ Europska unija
- pravo EU u širem smislu:
 - ✓ pravo europskih država
 - ✓ pravo međunarodnih organizacija i ugovora koje su one ratificirale – poglavito u okviru UN-a, Haške konferencije, Vijeća Europe
 - ✓ „soft law” Europske komisije za obiteljsko pravo
 - Obuhvaća judikaturu:
 - ✓ Nacionalnih sudova
 - ✓ Suda EU
 - ✓ Europskog suda za ljudska prava

➤ **Pravni okvir za EU pravo u užem smislu:**

- **čl. 220 Ugovora o EZ** – 1968 Bruxelleska konvencija o nadležnosti, priznanju i ovrsi u građanskim i trgovačkim stvarima ima u polju primjene - čl. 5. st. 2. „obveze uzdržavanja”! 1990. Konvencija o pojednostavljenju postupka naplate uzdržavanja – nikada usvojena
- **nove nadležnosti po čl. 65 Ugovora iz Amsterdama, 1997.**
- **sadašnje nadležnosti prozilaze iz čl. 81 Ugovora iz Lisabona, 2007.**

➤ **PRAVNI IZVORI**

- UNIVERZALNA UNIFIKACIJA
 - Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodnog odvođenja djece (1980.)
 - Haška konvencija o zaštiti djece i suradnji glede međunarodnog posvojenja (1993.)
 - Haška konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji glede roditeljske skrbi i mjera za zaštitu djece (1996.)
 - Haška konvencija o međunarodnoj naplati potpore za djecu i drugih oblika obveza uzdržavanja (2007.)
 - Protokol o mjerodavnom pravu za obveze uzdržavanja (2007.)

➤ REGIONALNA UNIFIKACIJA

- Uredba vijeća Uredbe Vijeća br. 2201/2003. o nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima te pitanjima roditeljske odgovornosti, kojom se ukida Uredba br. 1347/2000., tzv. Bisel II bis ili Brisel II bis – napomena u hrvatskom tekstu je greška u borju uredbe te stoji 2001/2003
- Uredba Vijeća br. 4/2009 o međunarodnoj sudskoj nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka te suradnji u predmetima uzdržavanja, tzv. Uredba o uzdržavanju
- Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka u predmetima bračnoimovinskih režima, Brussels, 16.3.2011 COM(2011) 126 final, 2011/0059 (CNS)
- Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i ovrsi odluka o imovinskim posljedicama registriranih partnerstva, Brussels, 16.3.2011, COM(2011) 127 final, 2011/0060 (CNS).
- Uredba Vijeća (EZ) br. 664/2009 utvrđen je postupak za pregovore i zaključivanje sporazuma između država članica i trećih država u pitanjima nadležnosti, priznanja i ovrhe presuda i odluka u imovinsko-bračnim pitanjima i pitanjima obveza uzdržavanja, kao i prava mjerodavnog za obveze uzdržavanja
- UREDBA (EU) br. 655/2014 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovačkim stvarima

➤ **Uobičajeno boravište djeteta u praksi Suda EU**

- Problem kvalifikacije
- kada se stječe – kada gubi
 - element namjere i boravka
- Swaddling v. Adjudicatory Officer, C-90/97, EJC 1999.
- Korkein hallinto-oikeus, C-523/07, ECJ 2009.

✓ Konstitutivni elementi:

- ✓ Objektivni - faktični element boravka (mjesto stanovanja u određenom vremenu)
- ✓ Subjektivni - voljni element navike, pravilnosti boravka *animus residendi*

✓ Ne traži se poslovna sposobnost pa ga imaju i maloljetnici ako su socijalno integrirani.

✓ Za

- ✓ prihvatljivije je u okolnostima pojačane mobilnosti ljudi;
- ✓ odgovara pravnim i činjeničnim okolnostima društvenog okruženja osobe o kojoj se radi;
- ✓ održava najbližu vezu kao ratio mpp-a;
- ✓ često korespondira s pravilima o mjerodavnom pravu → pa sud zapravo ima priliku primjenjati lex fori u međunarodnom predmetu!;
- ✓ Povijesno se razvija kao idealan kompromis između zagovornika državljanstva naprama zagovornicima prebivališta.

✓ Protiv

- ✓ faktički koncept koji je teško utvrditi, lako se mijenja.

▪ Pravna stečevina ga primjenjuje u:

- pravilima o boravku, pravima migranata, spajanju obitelji, namještenicima Zajednice

Case C- 42/75, Delvaux v. Commission, 17.2.1976.

AG Warner:

„Želimo li odrediti ima li osoba u određeno vrijeme u određenom mjestu uobičajeno boravište, moramo saznati u kojoj je mjeri ista bila prisutna tamo, i tek tada treba ispitati koji su bili razlozi njezina prisustva.”

Borras Report na Brisel II bis:

.... Koncept nije definiran pa ga treba tumačiti autonomno!

Case C-90/97, 1999. ECR I -1075. Swaddling v. Adjudicatory Officer

- ✓ Britanac je koristio slobodu kretanja te se nakon boravka u Francuskoj vraća u Britaniju gdje namjerava naći posao.
- ✓ Odmah je zatražio potporu za nezaposlene zajamčenu Uredbom 1408/71.
- ✓ zahtjev je odbijen jer po engleskom pravu ne zadovoljava kvalifikaciju uobičajena boravišta kod koje se traži protok određenog vremena boravka na njezinu području.

Odluka Suda EU

„...činjenica postojanja namjere boravka je presudna (ona se potvrđuje kroz poslovnu i obiteljsku situaciju, razloge kretanja), dok je dužina boravka tek jedan od aspekata cjelokupne situacije, ne nužno potreban za stjecanje uobičajena boravišta.”

- Iako Sud EU ističe:

....usvojeno poimanje koncepta uobičajena boravišta ima šire značenje za pravo Zajednice...

Presuda donesena u okviru *acquisa* socijalne politike nije najprikladnija za odlučivanje u postupcima o dobrobiti djece!

- **Case C-523/07 OJ 2009 C 141/14**
- Troje malodobne djece živi s majkom i očuhom u Švedskoj, 2005. odlaze na odmor u Finsku
- Mjesecima se sele i žive u kamp-kućici, djeca ne idu u školu
- Finski nadležni centar za socijalnu skrb neodgodvo (prisilno) izuzima djecu iz obitelji i smješta u institucionalnu skrb
- Finski Vrhovni upravni sud odbija sve prigovore roditelja o nenadležnosti finskih tijela, jer da djeca imaju uobičajeno boravište u Švedskoj
- Finski Vrhovni upravni sud postavlja prethodno pitanje Sudu EU - drugo:

Kako treba tumačiti pojam „uobičajenog boravišta djeteta” iz čl. 8?

Odluka Suda EU

„Mora postojati određeni stupanj integracije djeteta u društvenu i obiteljsku sredinu, što se poglavito ocjenjuje trajanjem, pravilnošću, uvjetima i razlozima boravka te boravkom obitelji u istom mjestu, djetetovim državljanstvom, pohađanjem škole te poznavanjem jezika.

Nacionalni sud mora sam utvrditi gdje se nalazi uobičajeno boravište djeteta, s obzirom na posebne okolnosti pojedinog slučaja.”

Case C 497/10 PPU Mercredi v. Chaffe

Koncept uobičajenog boraviša djeteta? Podsjećajući na predmet C 523/07 Sud EU ističe:

- Uobičajeno boravište ukazuje na određeni stupanj integracije djeteta u društvenu sredinu
 - Moraju se sagledati uvjeti i razlozi ostanka djeteta kao i njegovo državljanstvo
 - Osim fizičke prisutnosti i drugi čimbenici trebaju ukazati da prisutnost djeteta nije privremene naravi
 - Namjera vršitelja roditeljske skrbi da se trajno nastani s djetetom u drugoj državi članici može biti indikator da je došlo do prijenosa uobičajenog boraviša!
 - Djetotovo društveno i obiteljsko okruženje je ključno!
- Dokidanje multipliciteta pravnih izvora
- potiskivanje neprihvatljivih nacionalnih režima
 - marginalizacija bilateralnih režima
- Osnažuje se načelo najboljeg interesa djeteta

➤ **Povezani postupci i određivanje nadležnosti za pridružene zahtjeve**

ECLI:EU:C:2015:479

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

16. srpnja 2015. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim i trgovačkim stvarima – Nadležnost u području obveza uzdržavanja – Uredba (EZ) br. **4/2009** – Članak 3. točke (c) i (d) – Zahtjev u pogledu obveze uzdržavanja maloljetne djece koji je istodobno s postupkom za rastavu braka roditelja podnesen u državi članici različitoj od one u kojoj djeca imaju uobičajeno boravište“

U predmetu C-184/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Corte suprema di cassazione (Italija), odlukom od 25. veljače 2014., koju je Sud zaprimio 14. travnja 2014., u postupku

A

protiv

B,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za gospodina A, C. Rimini, *avvocato*,
- za gospođu B, S. Callegaro, *avvocato*,
- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju G. Palatiella, *avvocato dello Stato*,
- za grčku vladu, M. Germani i I. Kotsoni, u svojstvu agenata,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, F. Moro i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 16. travnja 2015.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. točaka (c) i (d) Uredbe Vijeća (EZ) br. **4/2009** od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora koji se vodi između gospodina A i njegove supruge gospođe B u pogledu zahtjeva za obvezu uzdržavanja njihove dvoje maloljetne djece koji je tijekom postupka za rastavu braka roditelja podnesen u državi članici različitoj od one u kojoj djeca imaju uobičajeno boravište.

Pravo Unije

Konvencija o međunarodnoj naplati tražbina za uzdržavanje djece i drugim oblicima obiteljskog uzdržavanja

- 3 U preambuli Konvencije o međunarodnoj naplati tražbina za uzdržavanje djece i drugim oblicima obiteljskog uzdržavanja, sklopljene u Haagu 23. studenoga 2007. (u daljnjem tekstu: Haška konvencija iz 2007.), koja je odobrena, u ime Europske unije, Odlukom Vijeća 2011/432/EU od 9. lipnja 2011. (SL L 192, str. 39.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 199.) podsjeća se na to da u svakom djelovanju koje se odnosi na djecu primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta.
- 4 U članku 20. stavku 1. točki (f) te konvencije predviđeno je:

„Odluka donesena u jednoj državi stranci Konvencije („država podrijetla“) priznat će se i izvršiti u drugim državama strankama Konvencije ako je:

[...]

- f) odluku donijelo tijelo nadležno za pitanje koje se odnosi na status osobe ili na roditeljsku odgovornost, osim ako se nadležnost temelji isključivo na državljanstvu neke od stranaka.“
[neslužbeni prijevod]

Konvencija od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima

- 5 Članak 5. točka 2. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.), kako je izmijenjena Konvencijom od 9. listopada 1978. o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske (SL L 304, str. 1.; u daljnjem tekstu: Briselska konvencija), glasi kako slijedi:

„Tuženik s prebivalištem na području jedne države stranke Konvencije može biti tužen u drugoj državi stranci Konvencije:

[...]

- (2) u stvarima koji se odnose na obvezu uzdržavanja, pred sudovima u mjestu u kojemu osoba s pravom na uzdržavanje ima prebivalište ili uobičajeno boravište ili, ako je riječ o postupku povezanom s postupkom koji se odnosi na status osobe, pred sudom koji je, prema pravu tog suda, nadležan za takve postupke, osim ako se nadležnost temelji isključivo na državljanstvu neke od stranaka;

[...]“ [neslužbeni prijevod]

Uredba (EZ) br. 44/2001

- 6 Članak 5. stavak 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) nalazi se u odjeljku 2. te uredbe, koji nosi naslov „Posebna nadležnost“. U tom je članku propisano:

„Osoba s domicilom [prebivalištem] u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

[...]

- (2) u stvarima koji se odnose na obvezu uzdržavanja, pred sudovima u mjestu u kojemu osoba s pravom na uzdržavanje ima domicil [prebivalište] ili uobičajeno boravište ili, ako je riječ o postupku povezanom s postupkom koji se odnosi na status osobe, pred sudom koji je, prema pravu tog suda, nadležan za takve postupke, osim ako se nadležnost temelji isključivo na državljanstvu neke od stranaka;

[...]“

Uredba (EZ) br. 2201/2003

- 7 U uvodnim izjavama 5. i 12. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.), određeno je sljedeće:

„(5) S ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ova se Uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom.

[...]

- (12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.“

- 8 U članku 1. te uredbe, naslovljenom „Područje primjene“, propisano je:

„1. Ova se Uredba primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na:

- (a) razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka;
- (b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.

[...]

3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:

[...]

- (e) obveze uzdržavanja;

[...]“.

- 9 U članku 2. točki 7. spomenute uredbe izraz roditeljska odgovornost definiran je kao „prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi,

primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom“, što uključuje „i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom“.

10 U članku 8. stavku 1. te uredbe predviđeno je:

„Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.“

Uredba br. 4/2009

11 U skladu s uvodnim izjavama 1. i 3. Uredbe br. 4/2009, ta uredba, baš kao i uredbe br. 44/2001 i 2201/2003, ima za cilj donošenje mjera u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima s prekograničnim posljedicama kojima je svrha, među ostalim, potaknuti usklađenost pravila o sukobu zakona i sukobu nadležnosti koja se primjenjuju u državama članicama.

12 U uvodnoj izjavi 8. Uredbe br. 4/2009 podsjeća se na to da u okviru primjene navedene uredbe valja, među ostalim, uzeti u obzir Hašku konvenciju iz 2007.

13 Uvodna izjava 15. te uredbe glasi:

„Kako bi se zaštitili interesi uzdržanih osoba i promicala odgovarajuća sudska zaštita u Europskoj uniji, trebalo bi prilagoditi propise o nadležnosti koji proizlaze iz Uredbe [...] br. 44/2001. [...]“

14 U članku 3. spomenute uredbe, koji se nalazi u poglavlju II., koje je naslovljeno „Sudska nadležnost“, propisano je:

„U stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost ima:

- (a) sud mjesta u kojem tuženik ima uobičajeno boravište; ili
- (b) sud mjesta u kojem uzdržavana osoba ima uobičajeno boravište; ili
- (c) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o statusu osobe čiji je predmet o uzdržavanju povezan s tim postupkom, osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana ili
- (d) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti, osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana.“

Glavni postupak i prethodno pitanje

15 Gospodin A i njegova supruga gospođa B kao i njihovo troje maloljetne djece talijanski su državljani trajno nastanjeni u Londonu (Ujedinjena Kraljevina). Djeca su rođena u tom gradu 4. ožujka 2004. i 5. kolovoza 2008.

16 Tužbom koju je 28. veljače 2001. podnio protiv gospođe B gospodin A zatražio je od Tribunale di Milano (sud u Milanu, Italija) da proglasi rastavu njihova braka, krivnjom potonje, te da među supružnicima podijeli skrb o dvoje maloljetne djece, utvrđujući pritom mjesto boravišta na adresi njihove majke. Gospodin A također je predložio da na ime troškova obrazovanja i skrbi o djeci potonjima uplaćuje mjesečni iznos uzdržavanja u visini od 4000 eura.

17 Gospođa B uzvratila je protutužbom također zahtijevajući da se brak rastavi, ali zbog isključive krivnje njezina supruga, te da joj se dodijeli mjesečni iznos uzdržavanja u visini od 18.700 eura, pri čemu je osporila nadležnost talijanskog suda u pitanjima prava na skrb, utvrđivanja mjesta boravišta djece, održavanja odnosa i kontakata s djecom te sudjelovanja u njihovu uzdržavanju, smatrajući da je na

temelju Uredbe br. 2201/2003 za odlučivanje o tim pitanjima nadležan britanski sud, s obzirom na to da su supružnici uvijek živjeli u Londonu, gdje su njihova maloljetna djeca rođena i gdje borave.

- 18 Rješenjem od 16. studenoga 2012. Tribunale di Milano proglasio se nadležnim za odlučivanje o zahtjevu za rastavu braka na temelju članka 3. Uredbe br. 2201/2003.
- 19 Suprotno tomu, navedeni je sud iz članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 izveo zaključak o isključivoj nadležnosti britanskih sudova za odlučivanje o pitanjima u vezi s „roditeljskom odgovornošću“ u smislu članka 2. točke 7. te uredbe, s obzirom na to da djeca uobičajeno borave u Londonu.
- 20 K tome, gospodin A od High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Visoki sud (Engleska i Wales), obiteljski odjel (Ujedinjena Kraljevina)) u Londonu zatražio je da utvrdi načine izvršavanja roditeljske odgovornosti.
- 21 Što se tiče zahtjeva za uzdržavanje, s jedne strane, gospođe B i, s druge strane, maloljetne djece, Tribunale di Milano ponovno je odlučio razlikovati dvije situacije. Tako se ocijenio nadležnim za odlučivanje o zahtjevu za uzdržavanje gospođe B, s obzirom na akcesornost tog zahtjeva u odnosu na postupak o statusu osobe ili čak i u odnosu na postupak za rastavu braka, u smislu članka 3. točke (c) Uredbe br. 4/2009. Suprotno tomu, oslanjajući se na članak 3. točku (d) te uredbe, Tribunale di Milano proglasio se nenadležnim za odlučivanje o zahtjevu za uzdržavanje maloljetne djece jer je on akcesoran u odnosu na postupak o roditeljskoj odgovornosti. Tribunale di Milano, prema tome, smatra da su o tom zahtjevu nadležni odlučivati britanski sudovi.
- 22 Gospodin A protiv te odluke Tribunale di Milano podnio je žalbu Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud), istaknuvši pritom samo jedan žalbeni razlog, utemeljen na povredi članka 3. točke (c) Uredbe br. 4/2009, smatrajući da su talijanski sudovi nadležni i za odlučivanje o pitanjima koja se tiču obveza uzdržavanja djece.
- 23 Prema mišljenju gospodina A, tumačenje članka 3. točke (d) Uredbe br. 4/2009 koje je prihvatio Tribunale di Milano i na kojem se temeljila odluka potonjeg da se proglašeni nenadležnim za odlučivanje o zahtjevu u pogledu obveza uzdržavanja djece pogrešan je, s obzirom na to da se takav zaključak o nadležnosti ne može izvesti iz teksta spomenute odredbe.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev smatra da mu je za odlučivanje o žalbi potrebno saznanje o tome u kakvom su odnosu odredbe članka 8. Uredbe br. 2201/2003 i članka 3. Uredbe br. 4/2009, osobito s obzirom na uvjete navedene u članku 3. točkama (c) i (d) potonje uredbe.
- 25 U tim je okolnostima Corte suprema di cassazione odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Može li, na temelju kriterija prevencije, o zahtjevu za uzdržavanje djece koji je istaknut u okviru postupka za rastavu braka, s obzirom na to da je on akcesorne naravi u odnosu na taj postupak, odlučivati bilo sud koji vodi postupak za rastavu braka bilo sud pred kojim se vodi postupak o roditeljskoj odgovornosti, ili je nužno da o tom pitanju odlučuje potonji sud, odnosno jesu li kriteriji koji su odvojeno navedeni u točkama (c) i (d) članka 3. Direktive br. 4/2009 alternativni, u smislu da jedan nužno isključuje drugi?“

O prethodnom pitanju

- 26 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. točke (c) i (d) Uredbe br. 4/2009 tumačiti na način da – u situaciji u kojoj je pred sudom jedne države članice pokrenut postupak za rastavu braka ili za okončanje bračne veze roditelja maloljetnog djeteta, dok se pred sudom druge države članice vodi postupak o roditeljskoj odgovornosti u odnosu na to dijete – o zahtjevu koji se odnosi na obvezu njegova uzdržavanja može odlučivati bilo sud koji je nadležan za odlučivanje u postupku za rastavu braka ili za okončanje bračne veze, kao o zahtjevu koji je akcesoran u odnosu na

postupak o statusu osobe u smislu članka 3. točke (c) te uredbe, bilo sud nadležan za odlučivanje u postupku o roditeljskoj odgovornosti, kao o zahtjevu koji je akcesoran u odnosu na taj postupak u smislu članka 3. točke (d) navedene uredbe, ili pak o takvom zahtjevu nužno mora odlučivati posljednje navedeni sud.

- 27 Drugim riječima, sud koji je uputio zahtjev nastoji utvrditi isključuju li se međusobno kriteriji za dodjeljivanje nadležnosti navedeni u članku 3. točkama (c) i (d) Uredbe br. **4/2009**, s obzirom na to da je ondje upotrijebljen veznik „ili“, ili taj veznik znači da se zahtjev u pogledu obveze uzdržavanja maloljetne djece može podnijeti bilo sudu nadležnom za odlučivanje u postupku za razvod braka bilo sudu nadležnom za odlučivanje u postupku o roditeljskoj odgovornosti.
- 28 U tom pogledu, valja primijetiti da se takvo pitanje, međutim, postavlja samo ako se zahtjev u pogledu obveze uzdržavanja maloljetnog djeteta ocijeni istodobno akcesornim i u odnosu na „postupak o statusu osobe“ i u odnosu na „postupak o roditeljskoj odgovornosti“ u smislu navedenih odredbi, a ne samo u odnosu na jedan od njih.
- 29 Prema tome, valja utvrditi doseg pojma „povezani postupak“ iz članka 3. točaka (c) i (d) Uredbe br. **4/2009**.
- 30 U tom pogledu valja istaknuti da – iako te odredbe izričito dopuštaju nacionalnom sudu da se proglašni nadležnim za odlučivanje o zahtjevu koji se odnosi na obvezu uzdržavanja u prekograničnom kontekstu kada mu njegovo pravo priznaje nadležnost za odlučivanje u postupcima o statusu osobe ili o roditeljskoj odgovornosti – doseg pojma „povezanog postupka“ naveden u tim odredbama ne može se prepustiti ocjeni sudova država članica ovisno o njihovu nacionalnom pravu.
- 31 Naime, budući da članak 3. točke (c) i (d) Uredbe br. **4/2009** ne upućuje na pravo država članica kako bi se utvrdio smisao i doseg navedenog pojma, iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije proizlazi da taj pojam u cijeloj Europskoj uniji treba tumačiti samostalno i ujednačeno (vidjeti u tom smislu presudu Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 37.).
- 32 Do takvog tumačenja treba doći uzimajući u obzir tekst i kontekst odredbe o kojoj je riječ te cilj kojemu teži predmetni propis (vidjeti u tom smislu presudu A, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 34. i navedenu sudsku praksu).
- 33 Oslanjajući se na doslovno tumačenje odredbe članka 3. točaka (c) i (d) Uredbe br. **4/2009**, valja zaključiti da se njome postupci o statusu osobe razlikuju od postupaka o roditeljskoj odgovornosti.
- 34 Iako su ondje predviđeni kriteriji za dodjeljivanje nadležnosti koji su alternativni, s obzirom na to da su odvojeni veznikom „ili“, njihov tekst ne omogućuje da se bez dvojbe utvrdi podrazumijeva li alternativnost spomenutih kriterija to da su zahtjevi u pogledu obveza uzdržavanja djeteta akcesorni samo u odnosu na postupak o roditeljskoj odgovornosti, ili se oni mogu smatrati akcesornima i u odnosu na postupak o statusu osobe.
- 35 Što se tiče konteksta u koji je smještena spomenuta odredba, valja utvrditi da je razlikovanje koje proizlazi iz njezina teksta odraz onog sadržanog u odredbama Uredbe br. 2201/2003.
- 36 Potonjom se uredbom – u čijoj je uvodnoj izjavi 5. propisano da se, s ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom – provodi izričito razlikovanje između, s jedne strane, brakorazvodnih parnica i parnica za rastavu te za poništaj braka i, s druge strane, parnica u pogledu dodjele, izvršavanja, prijenosa, ograničenja ili oduzimanja roditeljske odgovornosti.
- 37 Naime, sudska nadležnost za razvod, rastavu i poništaj braka, u skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (a) Uredbe br. 2201/2003, dodjeljuje se na temelju kriterija koji u obzir uzimaju ponajprije trenutačno ili prethodno boravište obaju bračnih drugova ili jednoga od njih, dok su u području roditeljske

odgovornosti pravila o nadležnosti, sukladno uvodnoj izjavi 12. navedene uredbe, osmišljena u svjetlu zaštite interesa djeteta, a osobito kriterija blizine.

- 38 Odredba članka 3. točaka (c) i (d) Uredbe br. **4/2009**, kada je riječ o kriterijima za dodjeljivanje nadležnosti koji su u njoj navedeni, razlikuje sudske postupke prema tome tiču li se prava i obveza između bračnih drugova ili prava i obveza koje roditelji imaju u odnosu na jedno dijete ili više njih.
- 39 Zahtjev koji se odnosi na obveze uzdržavanja maloljetne djece pripada drugoj vrsti postupaka jer se tiče utvrđivanja obveza jednog ili drugog roditelja da uzdržava svoju djecu kako bi se osiguralo pokriće troškova njihove skrbi i školovanja.
- 40 Zahtjev koji se odnosi na obveze uzdržavanja maloljetne djece tako je po svojoj naravi neraskidivo povezan s postupkom o roditeljskoj odgovornosti.
- 41 Kada je riječ o ciljevima Uredbe br. **4/2009**, valja podsjetiti da, sukladno uvodnoj izjavi 15., ona teži zaštiti interesa uzdržavanih osoba i promicanju odgovarajuće sudske zaštite u Uniji.
- 42 Što se tiče cilja koji se sastoji u promicanju odgovarajuće sudske zaštite, treba primijetiti da zahtjev koji se odnosi na obveze uzdržavanja maloljetnog djeteta nije nužno povezan s postupcima za razvod ili rastavu braka. K tome, u takvom se postupku nužno ne utvrđuju obveze uzdržavanja maloljetnog djeteta.
- 43 Suprotno tomu, sud nadležan za odlučivanje u postupcima o roditeljskoj odgovornosti, kako je definirana u članku 2. točki 7. Uredbe br. 2201/2003, u najboljem je položaju da ocijeni *in concreto* posljedice zahtjeva koji se odnosi na obvezu uzdržavanja djeteta, utvrdi iznos navedene obveze potreban za sudjelovanje u pokriću troškova njegova uzdržavanja i obrazovanja, ovisno o tome je li skrb o djetetu odredio kao zajedničku ili kao isključivu te uzimajući u obzir utvrđeno pravo na održavanje kontakata s djetetom, trajanje tog prava i druge elemente činjenične naravi koji su pred njega izneseni, a tiču se izvršavanja roditeljske odgovornosti.
- 44 Na taj se način također štiti interes uzdržavanih osoba jer, s jedne strane, maloljetno dijete može bez teškoća ishoditi odluku o svojem zahtjevu za uzdržavanje kod suda najbolje upoznatog s elementima koji su ključni za ocjenu tog zahtjeva.
- 45 S druge strane, sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu u pogledu takve obveze uzdržavanja određuje se u skladu s pravilima o nadležnosti prava Unije koja su sadržana u Uredbi br. 2201/2003 s ciljem da se utvrdi sud pred kojim se može valjano pokrenuti postupak o roditeljskoj odgovornosti, a koja su osmišljena, kako je to navedeno u točki 37. ove presude, u svjetlu zaštite interesa djeteta.
- 46 Prema tome, valja istaknuti da je prilikom tumačenja pravila o nadležnosti predviđenih u članku 3. točkama (c) i (d) Uredbe br. **4/2009** nužno uzeti u obzir zaštitu interesa djeteta. To više što se Uredba br. **4/2009** mora primjenjivati u skladu s člankom 24. stavkom 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, prema kojem u svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta.
- 47 Prema tome, iz teksta i ciljeva članka 3. točaka (c) i (d) Uredbe br. **4/2009** te iz konteksta u koji je smještena ta odredba proizlazi da – u slučaju u kojem su postupak za rastavu braka odnosno okončanje bračne veze roditelja maloljetne djece i postupak o roditeljskoj odgovornosti u pogledu te djece pokrenuti pred dvama različitim sudovima – zahtjev u pogledu obveze uzdržavanja te djece ne može se smatrati istodobno akcesornim i u odnosu na postupak o roditeljskoj odgovornosti u smislu članka 3. točke (d) navedene uredbe i u odnosu na postupak o statusu osobe u smislu članka 3. točke (c) te uredbe. Taj se zahtjev može smatrati akcesornim samo u odnosu na postupak o roditeljskoj odgovornosti.

- 48 Slijedom navedenoga, na upućeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. točke (c) i (d) Uredbe br. 4/2009 treba tumačiti na način da je – u situaciji u kojoj je pred sudom jedne države članice pokrenut postupak za rastavu braka ili za okončanje bračne veze roditelja maloljetnog djeteta, dok se pred sudom druge države članice vodi postupak o roditeljskoj odgovornosti u odnosu na to dijete – zahtjev u pogledu obveze uzdržavanja tog djeteta akcesoran isključivo u odnosu na postupak o roditeljskoj odgovornosti u smislu članka 3. točke (d) te uredbe.

Troškovi

- 49 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 3. točke (c) i (d) Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja treba tumačiti na način da je – u situaciji u kojoj je pred sudom jedne države članice pokrenut postupak za rastavu braka ili za okončanje bračne veze roditelja maloljetnog djeteta, dok se pred sudom druge države članice vodi postupak o roditeljskoj odgovornosti u odnosu na to dijete – zahtjev u pogledu obveze uzdržavanja tog djeteta akcesoran isključivo u odnosu na postupak o roditeljskoj odgovornosti u smislu članka 3. točke (d) te uredbe.

Potpisi

➤ **Litispedencija u europskim obiteljskim postupcima**

ECLI:EU:C:2015:654

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

6. listopada 2015. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Uredba (EZ) br. **2201/2003** – Litispedencija – Članci 16. i 19. stavci 1. i 3. – Postupak zakonske rastave u prvoj državi članici i postupak razvoda u drugoj državi članici – Nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije – Pojam ‚utvrđene‘ nadležnosti – Obustava prvog postupka i pokretanje nove brakorazvodne parnice u prvoj državi članici – Posljedice – Vremenska razlika između država članica – Učinci na pokretanje postupaka pred sudovima“

U predmetu C-489/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Visoki sud (Engleska i Wales), odjel za obiteljsko pravo, Ujedinjena Kraljevina), odlukom od 31. listopada 2014., koju je Sud zaprimio 4. studenoga 2014., u postupku

A

protiv

B,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: P. Cruz Villalón,

tajnik: I. Illéssy, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 1. lipnja 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za A, T. Amos, *QC*, i H. Clayton, *barrister*,
- za vladu Ujedinjene Kraljevine, M. Holt, u svojstvu agenta, uz asistenciju M. Gray, *barrister*,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin, u svojstvu agenta,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 8. rujna 2015.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 19. stavaka 1. i 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. **2201/2003** od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju [ovrsi] sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru brakorazvodne parnice između A i B.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. **2201/2003**

- 3 Članak 3. Uredbe br. **2201/2003** pod naslovom „Opća nadležnost“ u stavku 1. navodi pravila o nadležnosti sudova prema mjestu boravišta jednog ili oboje bračnih drugova, prema njihovu državljanstvu ili, u slučaju Ujedinjene Kraljevine, prema njihovu zajedničkom „domicile“.
- 4 Članak 16. te uredbe pod naslovom „Pokretanje postupka pred sudom“ određuje:
 „Smatra se da je pred sudom pokrenut postupak:
 a) u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;
 ili
 b) ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku u kojemu ga je primilo tijelo ovlašteno za dostavu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu.“
- 5 Članak 19. navedene uredbe pod naslovom „Litispencija i paralelni postupci“ propisuje:
 „1. Ako je postupak koji se odnosi na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka između istih stranaka pokrenut pred sudovima različitih država članica, sud pred kojim je postupak započeo kasnije s njim zastaje, po službenoj dužnosti, dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.
 2. Ako je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost u vezi s istim djetetom i o istom predmetu [i osnovi] pokrenut pred sudovima različitih država članica, sud pred kojim je postupak započeo kasnije s njim zastaje, po službenoj dužnosti, dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.
 3. Ako je utvrđena nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije, sud pred kojim je postupak započeo kasnije proglašava se nenadležnim u korist prvog suda.
 U tom slučaju, stranka koja je pokrenula odgovarajući postupak pred drugim sudom može pokrenuti postupak pred prvim sudom.“
 Uredba (EZ) br. 44/2001
- 6 Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju [ovrsi] sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) stavljena je izvan snage Uredbom (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju [ovrsi] sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.).
- 7 Članak 27. Uredbe br. 44/2001, koji je bio dio odjeljka 9. pod naslovom „Litispencija – povezani postupci“, u sklopu njezina poglavlja II., propisivao je:
 „1. Ako se pred sudovima različitih država članica vode postupci o istom predmetu [i osnovi] u kojima sudjeluju iste stranke, svi sudovi osim onog pred kojim je prvo započet postupak zastaju [s] postupcima, po službenoj dužnosti, sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak.
 2. Nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.“
 Briselska konvencija
- 8 Uredba br. 44/2001 u odnosima između država članica zamijenila je Konvenciju o sudskoj nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.), kako je izmijenjena narednim konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji (u daljnjem tekstu: Briselska konvencija).
- 9 Članak 21. Briselske konvencije koji se nalazio u poglavlju II. odjeljku 8. pod naslovom „Litispencija – povezani postupci“, određivao je:

„Ako se pred sudovima različitih država ugovornica vode postupci o istoj stvari u kojima sudjeluju iste stranke, svi sudovi osim onog pred kojim je započet postupak obustavljaju svoje postupke, po službenoj dužnosti, sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak.

Nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.“

Francusko pravo

- 10 Članak 1111. Zakonika o građanskom postupku određuje:

„Kada nakon što je saslušao bračne drugove pojedinačno u pogledu načela raspada braka utvrdi da tužitelj ostaje pri tužbi, sudac donosi rješenje kojim stranke može u skladu s člankom 252-2 Građanskog zakonika uputiti na novi pokušaj mirenja ili im neposredno dopustiti pokretanje brakorazvodne parnice.

U oba slučaja sudac može odrediti sve ili neke od privremenih mjera predviđenih člancima 254. do 257. Građanskog zakonika.

Ako dopusti pokretanje parnice, sudac je dužan u rješenju navesti rokove predviđene člankom 1113. ovog Zakonika.“

- 11 Članak 1113. navedenog Zakonika glasi:

U roku od tri mjeseca od donošenja rješenja, jedino bračni drug koji je podnio prvi zahtjev može pokrenuti brakorazvodnu parnicu.

U slučaju mirenja bračnih drugova ili ako brakorazvodna parnica nije pokrenuta u roku od trideset mjeseci od objave rješenja, sve odredbe tog rješenja prestaju vrijediti, uključujući i ovlaštenje za pokretanje parnice.“

- 12 U skladu s člankom 1129. istog Zakonika „[p]ostupak zakonske rastave provodi se prema pravilima o postupku razvoda“.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 13 A i B, oboje francuski državljani, vjenčali su se 27. veljače 1997. u Francuskoj nakon što su prema francuskom pravu sklopili bračni ugovor s primjenom sustava odvojene imovine (*séparation des biens*). Tijekom 2000. preselili su se u Ujedinjenu Kraljevinu. Tijekom braka rodilo im se troje djece, blizanci 1999. i treće dijete 2001. Obitelj je nastavila živjeti u Ujedinjenoj Kraljevini do lipnja 2010., kada je bračna zajednica prestala odlaskom B-a iz zajedničkog kućanstva.

- 14 B je 30. ožujka 2011. podnio zahtjev za zakonsku rastavu suda za obiteljske predmete pri Tribunalu de grande instance de Nanterre (Viši sud u Nanterreu, Francuska).

- 15 Kao odgovor na postupak koji je njezin muž pokrenuo, A je 19. svibnja 2011. podnijela Agenciji za uzdržavanje djece (Child support Agency) zahtjev za uzdržavanje djece o kojoj se brine, a zatim je 24. svibnja 2011. pred sudovima Ujedinjene Kraljevine pokrenula brakorazvodnu parnicu kao i poseban zahtjev za uzdržavanje.

- 16 High Court of Justice (England & Wales), Family Division, (Visoki Sud (Engleska i Wales), odjel za obiteljsko pravo) odbacio je, međutim, tužbu za razvod 7. studenoga 2012. na temelju članka 19. Uredbe br. **2201/2003** i uz suglasnost A-a.

- 17 Sutkinja za obiteljske predmete Tribunalu de grande instance de Nanterre donijela je 15. prosinca 2011. rješenje o nemogućnosti izmirenja te je utvrdila da pitanja u vezi s djecom, uključujući i zahtjeve za uzdržavanje, treba urediti u Ujedinjenoj Kraljevini i da su francuski sudovi nadležni za određivanje nekih privremenih mjera. Sutkinja je B-u naložila da A-u mjesečno plaća uzdržavanje u iznosu od 5000 eura. To rješenje je povodom žalbe potvrdio Cour d'appel de Versailles (Žalbeni sud Versailles, Francuska) odlukom od 22. studenoga 2012.

- 18 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da su istekom roka od 30 mjeseci od donošenja rješenja francuskog suda o nemogućnosti izmirenja, s obzirom na to da tužba nije podnesena u tom roku, odredbe tog rješenja prestale vrijediti u ponoć 16. lipnja 2014.

- 19 B je 17. prosinca 2012. podnio tužbu za razvod braka francuskom sudu. Međutim, njegova je tužba 11. srpnja 2013. proglašena nedopuštenom, s obzirom na postojanje postupovne zapreke zbog postupka zakonske rastave koji je bio u tijeku.
- 20 A je 13. lipnja 2014. pokrenula novu brakorazvodnu parnicu pred sudom Ujedinjene Kraljevine. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da je A bezuspješno pokušala ostvariti to da njezina tužba ima učinak tek jednu minutu nakon ponoći, 17. lipnja 2014.
- 21 B je 17. lipnja 2014. u 8 sati i 20 minuta po francuskom vremenu podnio drugu tužbu za razvod braka francuskom sudu. Sud koji je uputio zahtjev napominje da je u Ujedinjenoj Kraljevini u to vrijeme bilo 7 sati i 20 minuta i da je tada bilo nemoguće podnijeti tužbu nekom sudu Ujedinjene Kraljevine.
- 22 B je 9. listopada 2014. od suda koji je uputio zahtjev zatražio brisanje predmeta ili odbacivanje tužbe za razvod braka koju je A podnijela u Ujedinjenoj Kraljevini jer je nadležnost francuskih sudova bila nedvojbeno i neosporno utvrđena u smislu članka 19. stavka 3. Uredbe br. **2201/2003**.
- 23 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je B podnošenjem tužbe za razvod braka francuskim sudovima htio onemogućiti da A pokrene brakorazvodnu parnicu u Ujedinjenoj Kraljevini. On se prije podnošenja tužbe za razvod braka u Francuskoj nije odrekao svojeg zahtjeva za zakonsku rastavu kako bi spriječio da u razdoblju između pokretanja tih dvaju postupaka A može valjano pokrenuti brakorazvodnu parnicu u Ujedinjenoj Kraljevini i dobiti odluku suda te države članice o svim pitanjima u vezi s razvodom, a osobito u pogledu imovine. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, B je svojim odabirom postupovnih sredstava suprotno namjeri zakonodavca Europske unije zlorabio prava koja mu pripadaju na temelju Uredbe br. **2201/2003**.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev navodi da B u postupku zakonske rastave nije poduzeo gotovo nikakve radnje te postavlja pitanje može li se u tim okolnostima smatrati da je nadležnost francuskog suda „utvrđena“ u smislu članka 19. stavaka 1. i 3. navedene uredbe.
- 25 U tim je okolnostima High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Visoki Sud (Engleska i Wales), odjel za obiteljsko pravo) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Za potrebe tumačenja članka 19. stavaka 1. i 3. Uredbe br. **2201/2003**, što znači pojam ‚utvrditi‘, u okolnostima u kojima:
- tužitelj, u postupku pred sudom pred kojim je postupak započeo ranije („prvi postupak“), poslije prvog ročišta na sudu ne poduzima gotovo nikakve radnje u prvom postupku, a osobito ne podnese tužbu (*assignation*) u roku u kojem zahtjev (*requête*) ima pravni učinak, zbog čega je 30 mjeseci nakon prvog ročišta za mirenje obustavljen prvi postupak, a da pritom nije donesena meritorna odluka, zbog protoka vremena i u skladu s lokalnim (francuskim) pravom mjerodavnim za prvi postupak;
 - je prvi postupak, kao što je gore navedeno, obustavljen ubrzo (3 dana) nakon podnošenja tužbe pred sudom koji je kasnije započeo postupak („drugi postupak“) u Engleskoj, s posljedicom da ne postoji presuda u Francuskoj niti opasnost od proturječnih odluka u prvom i drugom postupku; i
 - bi tužitelj u prvom postupku, s obzirom na vremensku zonu Ujedinjene Kraljevine, nakon obustave prvog postupka uvijek bio u mogućnosti u Francuskoj podnijeti tužbu radi razvoda braka prije tužitelja koji tužbu podnosi u Engleskoj?
2. Posebno, obuhvaća li pojam ‚utvrditi‘ dužnost tužitelja u prvom postupku da poduzme radnje kako bi prvi postupak napredovao, s dužnom pažnjom i dovoljno brzo kako bi se spor riješio (bilo putem suda ili sporazumno), ili tužitelj u prvom postupku, nakon što je zasnovao nadležnost na temelju članka 3. i članka 19. stavka 1. [Uredbe br. **2201/2003**], ne mora poduzimati nikakve bitne radnje radi rješavanja prvog postupka te je time slobodan dovesti do prekida drugog postupka i zaustaviti cijeli postupak bez izgleda za nastavak?“

O prethodnim pitanjima

- 26 Svojim pitanjima, koja je primjereno zajedno ispitati, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 19. stavke 1. i 3. Uredbe br. **2201/2003**, kada je riječ o postupcima zakonske rastave i razvoda koje su iste stranke pokrenule pred sudovima dviju država članica, tumačiti na način da u situaciji poput one u

glavnom postupku, u kojoj je postupak, koji je pred sudom u prvoj državi članici započeo ranije, obustavljen nakon što je pokrenut postupak pred drugim sudom u drugoj državi članici, treba smatrati da nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije nije utvrđena. Sud koji je uputio zahtjev posebno pita je li za odgovor na to pitanje relevantno: da je do obustave došlo netom prije pokretanja trećeg postupka pred sudom prve države članice, ponašanje tužitelja u prvom postupku a posebno nedostatak dužne pažnje, kao i vremenska razlika između dotičnih država članica koja omogućuje da se pred sudovima prve države članice postupak pokrene prije nego u drugoj državi članici.

- 27 Na samom početku valja utvrditi da je članak 19. Uredbe br. **2201/2003** sastavljen od sličnih izraza poput onih u članku 27. Uredbe br. 44/2001, koji je zamijenio članak 21. Briselske konvencije, i uspostavlja istovjetan mehanizam postupanja u slučajevima višestruke litispendencije poput onog koji je predviđen u potonjim dvjema odredbama. Stoga valja voditi računa o razmatranjima Suda u pogledu tih dviju odredaba.
- 28 S tim u vezi, valja istaknuti da poput članka 27. Uredbe br. 44/2001 i članka 21. Briselske konvencije, pojam „utvrđene nadležnosti“ iz članka 19. Uredbe br. **2201/2003** treba tumačiti na autonoman način pozivajući se na sustav i svrhu akta u kojem se nalazi (vidjeti u tom smislu presude Shearson Lehman Hutton, C-89/91, EU:C:1993:15, t. 13., kao i Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 32.).
- 29 Kada je riječ o svrsi pravila o litispendenciji iz članka 19. Uredbe br. **2201/2003**, valja istaknuti da je cilj tih pravila da se izbjegnu paralelni postupci pred sudovima različitih država članica i proturječne odluke do kojih u tom slučaju može doći (vidjeti presudu Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, t. 64.). U tu je svrhu zakonodavac Unije odlučio ustanoviti jasan i učinkovit mehanizam kako bi riješio slučajeve litispendencije (vidjeti po analogiji, kada je riječ o Uredbi br. 44/2001, presudu Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 40.).
- 30 Kako proizlazi iz izraza „sud pred kojim je postupak započeo ranije“ i „sud pred kojim je postupak započeo kasnije“ iz članka 19. stavaka 1. i 3. Uredbe br. **2201/2003**, taj mehanizam temelji se na kronološkom redosljedu prema kojem je pred tim sudovima postupak pokrenut.
- 31 Kako bi se utvrdilo kada se smatra da je postupak pokrenut pred određenim sudom i, stoga, pred kojim je sudom postupak započeo ranije, valja uputiti na članak 16. navedene uredbe pod naslovom „Pokretanje postupka pred sudom“.
- 32 U skladu s člankom 16. smatra se da je pred nekim sudom postupak pokrenut, sukladno opciji koja je odabrana u nacionalnom pravu, u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak ili jednakovrijedno pismeno predano sudu ili pak ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku u kojemu ga je primilo nadležno tijelo. Međutim, smatrat će se da je postupak pokrenut pred sudom samo pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti kako bi, u prvom slučaju, pismeno bilo dostavljeno protustranci odnosno, u drugom slučaju, predano sudu.
- 33 Kako bi se utvrdilo je li došlo do višestruke litispendencije, iz članka 19. stavka 1. Uredbe br. **2201/2003** proizlazi da se u bračnim sporovima, za razliku od pravila iz članka 27. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 koja se primjenjuju u građanskim i trgovačkim stvarima, ne traži da tužbe koje su podnesene sudovima različitih država članica imaju istu osnovu i predmet. Kako je nezavisni odvjetnik u točki 76. svojega mišljenja istaknuo, premda je bitno da tužbe obuhvaćaju iste stranke, one mogu imati različit predmet, pod uvjetom da se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka. To tumačenje potkrijepljeno je usporedbom stavaka 1. i 2. članka 19. Uredbe br. **2201/2003** koja pokazuje da je samo za primjenu stavka 2., koji se odnosi na predmete povezane s roditeljskom odgovornošću, bitno da podnesene tužbe imaju isti predmet i osnovu. Slijedom toga, o problemu višestruke litispendencije može biti riječ ako su pokrenuti postupci pred dvjema sudovima različitih država članica, i to, kao što je to u glavnom postupku, postupak zakonske rastave, s jedne strane, i postupak razvoda, s druge strane, ili pak ako su pred oba suda pokrenuti postupci razvoda.
- 34 U tim okolnostima i u slučaju da je riječ o istim strankama u skladu s člankom 19. stavkom 1. navedene uredbe, sud pred kojim je postupak započeo kasnije po službenoj dužnosti zastaje s postupkom dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije. U tom pogledu, valja smatrati da tumačenje koje je Sud dao u odnosu na članak 27. Uredbe br. 44/2001 jednako vrijedi i u odnosu na članak 19. stavak 1. Uredbe br. **2201/2003**. Stoga je za utvrđenje nadležnosti suda koji je prvi započeo

postupak u smislu članka 19. stavka 1. te uredbe dovoljno da se sud koji je prvi započeo postupak nije po službenoj dužnosti proglasio nenadležnim i da nijedna od stranaka nije osporila tu nadležnost prije ili do trenutka zauzimanja stajališta, što se prema nacionalnom postupovnom pravu smatra prvom obranom u pogledu glavne stvari pred tim sudom (vidjeti po analogiji presudu Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 44.).

- 35 Ako se smatra da je ta nadležnost prema pravilima iz članka 3. Uredbe br. **2201/2003** utvrđena, sud pred kojim je postupak započeo kasnije proglašava se u skladu s člankom 19. stavkom 3. te uredbe nenadležnim u korist prvog suda.
- 36 U konkretnom slučaju, iz rješenja o nemogućnosti izmirenja koje je 15. prosinca 2011. donijela sutkinja za obiteljske predmete Tribunal de grande instance de Nanterre u sklopu prvog postupka zakonske rastave koji je B pokrenuo 30. ožujka 2011. proizlazi da se nadležnost tog suda nije osporavala kao ni to da je postupak pravilno pokrenut.
- 37 Međutim, kako bi postojao problem višestruke litispendencije, potrebno je da su pred sudovima različitih država članica istodobno u tijeku postupci koje su pokrenule iste stranke i da se ti postupci odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka. Kada su pokrenuta dva postupka pred sudovima različitih država članica i ako jedan od njih bude obustavljen, nestaje opasnost od proturječnih odluka, a time i problem višestruke litispendencije u smislu članka 19. Uredbe br. **2201/2003**. Slijedom toga, čak ako se i pretpostavi da je nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije bila utvrđena tijekom prvog postupka, problem s litispendencijom više ne postoji i ta nadležnost stoga nije utvrđena.
- 38 To će se dogoditi nakon što se obustavi postupak pred sudom pred kojim je postupak započeo ranije. U tom slučaju, sud pred kojim je postupak započeo kasnije danom te obustave postaje sud pred kojim je postupak započeo ranije.
- 39 Čini se da se predmet u glavnom postupku odnosi na takvu situaciju.
- 40 Naime, zahtjev za zakonsku rastavu već je bio podnesen sucu za obiteljske predmete Tribunal de grande instance de Nanterre kada je 13. lipnja 2014. pred sudom Ujedinjene Kraljevine pokrenut postupak razvoda koji je stvorio situaciju dvostruke litispendencije do ponoći 16. lipnja 2014. Nakon tog trenutka, to jest od 0 sati 17. lipnja, kada je zbog gubitka pravnih učinaka rješenja francuskog suda o nemogućnosti izmirenja obustavljen postupak koji je pred tim sudom bio započeo ranije, samo je pred sudom Ujedinjene Kraljevine ostao i dalje u tijeku postupak povodom jednog od zahtjeva obuhvaćenih člankom 19. stavkom 1. Uredbe br. **2201/2003**, a koji je bio pokrenut 13. lipnja 2014. Pokretanje brakorazvodne parnice 17. lipnja 2014. pred francuskim sudom kasnije je u odnosu na pokretanje postupka pred sudom Ujedinjene Kraljevine. Uzimajući u obzir pravila o vremenskom redosljedu previđena tom uredbom, valja zaključiti da taj slijed događaja dovodi do toga da je navedeni sud Ujedinjene Kraljevine, uz uvjet da je postupak pokrenut sukladno pravilima iz članka 16. navedene uredbe, postao sud pred kojim je postupak započeo ranije.
- 41 Valja naglasiti da to što je na dan pokretanja postupka pred sudom Ujedinjene Kraljevine, to jest 13. lipnja 2014., bio u tijeku drugi postupak pred francuskim sudom nikako ne sprječava da se može smatrati da je postupak pred sudom Ujedinjene Kraljevine valjano pokrenut u skladu s pravilima iz članka 16. iste uredbe.
- 42 Slijedom toga, u situaciji poput one koja je opisana u točki 40. ove presude, u kojoj je postupak zakonske rastave obustavljen istekom zakonskih rokova, kriteriji litispendencije od dana kada je taj postupak obustavljen više nisu ispunjeni pa stoga treba smatrati da nadležnost tog suda nije utvrđena.
- 43 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da ponašanje tužitelja u prvom postupku, a posebno nedostatak dužne pažnje, nije relevantno za zaključak o tome je li utvrđena nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.
- 44 Što se tiče vremenske razlike između dotičnih država članica koja omogućuje da se u Francuskoj postupak pokrene prije nego što je to moguće u Ujedinjenoj Kraljevini pa bi tako neki tužitelji poput A-a bili stavljeni u nepovoljniji položaj, ne samo da se ne čini da djeluje protiv takvog tužitelja poput onoga u glavnom postupku, nego također ni u kojem slučaju ne može izigrati primjenu pravila o litispendenciji iz članka 19. Uredbe br. **2201/2003**, koja se zajedno s pravilima iz članka 16. te uredbe temelje na vremenskom redu prvenstva.

- 45 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja proizlazi da na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da kada je riječ o postupcima zakonske rastave i razvoda koje su iste stranke pokrenule pred sudovima dviju država članica, članak 19. stavke 1. i 3. Uredbe br. **2201/2003** treba tumačiti na način da u situaciji poput one u glavnom postupku, u kojoj je ranije započeti postupak pred sudom u prvoj državi članici obustavljen nakon što je bio pokrenut postupak pred drugim sudom u drugoj državi članici, kriteriji litispendencije više nisu ispunjeni pa stoga treba smatrati da nije utvrđena nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.
- 46 Okolnost da je do navedene obustave došlo netom prije pokretanja trećeg postupka pred sudom prve države članice nije relevantna.
- 47 Također nisu relevantni ni ponašanje tužitelja u prvom postupku a posebno nedostatak dužne pažnje, kao ni vremenska razlika između dotičnih država članica koja omogućuje da se pred sudovima prve države članice postupak pokrene prije nego u drugoj državi članici.

Troškovi

- 48 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Kada riječ o postupcima zakonske rastave i razvoda koje su iste stranke pokrenule pred sudovima dviju država članica, članak 19. stavke 1. i 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju [ovrsi] sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 treba tumačiti na način da u situaciji poput one u glavnom postupku, u kojoj je ranije započeti postupak pred sudom u prvoj državi članici obustavljen nakon što je bio pokrenut postupak pred drugim sudom u drugoj državi članici, kriteriji litispendencije više nisu ispunjeni pa stoga treba smatrati da nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije nije utvrđena.

Potpisi

➤ **Prorogacija nadležnosti u europskim obiteljskim postupcima**

ECLI:EU:C:2014:2364

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

12. studenoga 2014. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost u području roditeljske odgovornosti – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članak 12. stavak 3. – Dijete nevjenčanih roditelja – Prorogacija nadležnosti – Nepostojanje drugog povezanog postupka koji je u tijeku – Prihvatanje nadležnosti – Oспорavanje nadležnosti od strane stranke koja je pokrenula postupak pred istim sudom“

U predmetu C-656/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Nejvyšší soud (Češka Republika), odlukom od 12. studenoga 2013., koju je Sud zaprimio 12. prosinca 2013., u postupku

L.

protiv

M.,

uz sudjelovanje:

R.,

K.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (izvjestitelj) i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za M., E. Zajičková, *advokátka*,

– za R. i K., Z. Kapitán, *advokát*,

– za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

– za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët i J. Hradil, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 12. stavka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između L., majke djece R. i K., s jedne strane, te M., oca te djece, s druge strane, o roditeljskoj skrbi za spomenutu djecu koja se nalaze s majkom u Austriji, dok njihov otac živi u Češkoj Republici.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 2201/2003

- 3 U uvodnim izjavama 5. i 12. Uredbe br. 2201/2003 navedeno je:
- „(5) S ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ova se Uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom.
- [...]
- (12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.“
- 4 Člankom 1. Uredbe br. 2201/2003 definirano je područje primjene te uredbe. Tim je člankom, među ostalim, određeno:
- „1. Ova se Uredba primjenjuje [...] u građanskim stvarima koje se odnose na:
- [...]
- (b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.
2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:
- (a) pravo na roditeljsku skrb i pravo na kontakt s djetetom;
- [...]
3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:
- [...]
- (e) obveze uzdržavanja;
- [...]“
- 5 Člankom 2. točkom (7) te uredbe, u svrhu te uredbe, izraz „roditeljska odgovornost“ označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom“.
- 6 Poglavlje II. Uredbe br. 2201/2003, naslovljeno „Nadležnost“, sastoji se od tri odjeljka. U odjeljku I. tog poglavlja, pod naslovom „Razvod, zakonska rastava i poništaj braka“, nalaze se članci 3. do 7. te uredbe. Njezinim člankom 3. utvrđena su mjerila za određivanje, prije svega, sudova država članica nadležnih za predmete koji se odnose na razvod, zakonsku rastavu i poništaj braka. Člankom 7. te uredbe uređeno je pitanje supsidijarne nadležnosti u predmetima razvoda, zakonske rastave i poništaja braka.
- 7 U odjeljku II. istog poglavlja Uredbe br. 2201/2003, koji se odnosi na nadležnost u području roditeljske odgovornosti, nalaze se članci 8. do 15. Člankom 8., naslovljenim „Opća nadležnost“, predviđeno je:
- „1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.
2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članaka 9., 10. i 12.“
- 8 Članak 12. te uredbe, naslovljen „Prorogacija nadležnosti“, u stavku 1. predviđa da „[s]udovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom“ ako su ispunjeni zahtjevi koje nabroja.
- 9 Člankom 12. stavkom 2. Uredbe br. 2201/2003 precizirano je:
- „Nadležnost dodijeljena u stavku 1. prestaje kada:

- (a) sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna;
 - (b) u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na dan iz točke (a) još u tijeku, sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna;
 - (c) postupak iz točaka (a) i (b) bude završen zbog nekog drugog razloga.“
- 10 Članak 12. stavak 3. te uredbe glasi:
 „Sudovi države članice nadležni su za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1., ako:
- (a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice;
 - (b) su nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta.“
- 11 Člankom 15. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenim „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje“, precizirani su uvjeti pod kojima iznimno stvarno nadležni sudovi države članice mogu prenijeti nadležnost za rješavanje predmeta ili nekog njegovog dijela na sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, ako smatraju da bi taj sud mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta.
- 12 Članak 16. te uredbe, naslovljen „Pokretanje postupka pred sudom“, određuje:
 „1. Smatra se da je pred sudom pokrenut postupak:
- (a) u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;
- ili
- (b) ako pismeno treba dostaviti prije njegova podnošenja sudu, u trenutku kad ga zaprimi tijelo nadležno za dostavu, pod uvjetom da tužitelj nije kasnije propustio poduzeti radnje koje je morao poduzeti u vezi s podnošenjem pismena sudu.“
- Uredba (EZ) br. **4/2009**
- 13 Uredba Vijeća (EZ) br. **4/2009** od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1. i ispravak SL 2011., L 131, str. 26.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138.) primjenjuje se, u skladu sa svojim člankom 1. stavkom 1., „na obveze uzdržavanja koje proizlaze iz obiteljskog odnosa, roditeljstva, braka ili tazbine“.
- 14 Člankom 3. te uredbe, naslovljenim „Opće odredbe“, predviđeno je:
 „U stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudska nadležnost ima:
 [...], ili
- (d) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti, [ako je zahtjev koji se odnosi na uzdržavanje sporedan u odnosu na te postupke] osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana.
- Češko pravo*
- 15 Člankom 39. stavkom 1. Zakona br. 97/1963 o međunarodnom privatnom pravu i postupovnom pravu predviđeno je:
 „U području roditeljske skrbi i uzdržavanja za maloljetnu djecu i u drugim područjima koja se na njih odnose, ako su potonji češki državljani, nadležni su češki sudovi, čak i ako spomenuti žive u inozemstvu. [...]" [neslužbeni prijevod]
- 16 Člankom 104. stavkom 1. Zakonika o građanskom parničnom postupku propisano je:

„Kad nije ispunjena nužna postupovna pretpostavka, sud će odbaciti tužbu. Ako predmet ne ulazi u nadležnost suda ili prethodno treba provesti drugi postupak, sudac, nakon pravomoćnosti rješenja o odbacivanju tužbe, predmet prosljeđuje nadležnom tijelu; pravni učinci podnošenja tužbe (zahtjeva kojim se pokreće postupak) zadržavaju se“. [neslužbeni prijevod]

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 17 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da L. i M., koji su bili nevjenčani par, imaju dvoje zajedničke djece, R. i K. To dvoje djece rođeno je u Češkoj Republici i ima državljanstvo te države članice. Do veljače 2010. godine roditelji i djeca živjeli su u Češkoj Republici. Od veljače L. radi u Austriji, a djeca su živjela naizmjenično s majkom pa s ocem, koji živi i radi u Českom Krumlovu (Češka Republika).
- 18 Dana 20. svibnja 2012. L. je prijavila boravište djece u Austriji, a u rujnu iste godine obavijestila je M. da se djeca neće vratiti u Češku Republiku. Djeca su se u to vrijeme školovala u Austriji. O pitanju je li preseljenje djece u Austriju izvršeno uz pristanak M. raspravljalo se u okviru postupka o roditeljskoj skrbi za djecu.
- 19 M. je, kako bi ostvario pravo na roditeljsku skrb i uzdržavanje, 26. listopada 2012. pred Okresní soud (općinski sud) u Českom Krumlovu podnio zahtjev za „uređenje odnosa između roditelja i djece“.
- 20 Dana 28. listopada 2012., M., kršeći dogovor postignut s L., nije L. vratio djecu koja su bila kod njega u posjetu.
- 21 Dana 29. listopada 2012. L. je Okresnom sudu u Českom Krumlovu također podnijela zahtjev za ostvarenje prava na roditeljsku skrb i uzdržavanje. Naknadno je podnijela sličan zahtjev i pred austrijskim tijelima.
- 22 Dana 1. studenoga 2012. na temelju privremene mjere koju je donio Okresní soud u Českom Krumlovu djeca su vraćena majci u Austriju, gdje su nastavila školovanje. Krajský soud (županijski sud) u Českim Budějovicama (Češka Republika) donio je 12. prosinca 2012. godine odluku kojom potvrđuje tu privremenu mjeru.
- 23 Odlukom od 1. veljače 2013. Okresní soud u Českom Krumlovu utvrdio je svoju nenadležnost i odbacio tužbu, sukladno članku 104. stavku 1. Zakonika o građanskom parničnom postupku, s obrazloženjem da su, s obzirom na to da su djeca u trenutku pokretanja postupka imala boravište u Austriji, na temelju članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 nadležni austrijski sudovi.
- 24 Dana 19. ožujka 2013. središnje austrijsko tijelo primilo je zahtjev M. za predaju djece, na temelju Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25. listopada 1980. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 1343, br. 22514).
- 25 Odlukom od 11. travnja 2013. Krajský soud u Českim Budějovicama preinačio je odluku koju je 1. veljače 2013. donio Okresní soud u Českom Krumlovu, na način da se tužba ne odbacuje. Taj je sud smatrao da je međunarodna nadležnost čeških sudova uspostavljena na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 s obzirom na to da su djeca usko povezana s Češkom Republikom, da su oba roditelja prihvatila međunarodnu nadležnost tih sudova, jednako kao i skrbnik djece imenovan kasnije tijekom postupka te da je nadležnost Okresnog suda u Českom Krumlovu u interesu djece.
- 26 Kad je riječ o samom pitanju prihvaćanja međunarodne nadležnosti čeških sudova, Krajský soud u Českim Budějovicama istaknuo je da je zahtjev M. od 26. listopada 2012. podnesen pred češkim sudom, da je 29. listopada 2012. i L. podnijela zahtjev istom sudu te da je tek naknadno podnijela zahtjev austrijskom sudu i isticala da je M. svoj zahtjev trebao podnijeti austrijskom sudu.
- 27 L. je podnijela reviziju protiv te odluke pred sudom koji je uputio zahtjev te je tražila da on odgodi odluke Krajskog suda u Českim Budějovicama. Taj je zahtjev prihvaćen odlukom od 31. srpnja 2013.
- 28 U prilog svojoj reviziji L., među ostalim, ističe da uvjet prihvaćanja međunarodne nadležnosti čeških sudova, predviđen člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, u ovom slučaju nije ispunjen. Svoj je zahtjev podnijela Okresnom sudu u Českom Krumlovu po preporuci češkog ureda za pravnu i socijalnu zaštitu djece jer nije znala gdje se nalaze njezina djeca. Pokrenula je postupak i pred nadležnim austrijskim tijelima, a 31. listopada 2012., čim je saznala cjelokupno činjenično stanje, jasno je izrazila svoje neslaganje s međunarodnom nadležnošću čeških sudova.

- 29 Sud koji je uputio zahtjev ističe da bi se, s jedne strane, prema jednom tumačenju koje je vrlo restriktivno, ali koje bi jamčilo ostvarenje punog učinka članka 15. Uredbe br. 2201/2003, moglo smatrati da članak 12. stavci 1. i 3. te uredbe dopuštaju prorogaciju nadležnosti samo u korist suda pred kojim je već u tijeku postupak razvoda ili poništaja braka kad je njegova nadležnost utemeljena na članku 7. spomenute uredbe. S druge strane, moguće je smatrati da se taj članak 12. stavak 3. može primijeniti i kad ne postoji nikakav drugi postupak povezan s postupkom o roditeljskoj skrbi.
- 30 Taj se sud pita može li se smatrati da je, u okolnostima poput onih u ovom slučaju, L. „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatila“ nadležnost čeških sudova. Navodi da je Krajský soud u Českim Budějovicama svoj zaključak o prihvaćanju nadležnosti čeških sudova od strane L. utemeljio na tome što je ona 29. listopada 2012. podnijela zahtjev Okresnom sudu u Českom Krumlovu. Sud koji je uputio zahtjev međutim navodi da ne uočava nedvosmislenu narav takve manifestacije volje. Osobito primjećuje da se čini životno uvjerljivim da je L. Okresnom sudu u Českom Krumlovu zahtjev podnijela samo kako bi dobila informacije o stanju djece. Sud koji je uputio zahtjev stoga smatra da u ovom slučaju ne postoji takvo prihvaćanje. U tom pogledu, ističe i da je u svojem prvom podnesku u postupku koji je pokrenuo M., L. osporila nadležnost suda pred kojim je postupak pokrenut.
- 31 Utvrdivši da se Sud još nije izjasnio o tumačenju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003, Nejvyšší soud (Vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 12. stavak 3. [Uredbe br. 2201/2003] tumačiti na način da se njime uspostavlja nadležnost u postupcima o roditeljskoj odgovornosti čak i kad nije u tijeku nikakav povezani postupak (to jest, „postupci osim onih iz stavka 1.“)?
 2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje:

Treba li članak 12. stavak 3. [Uredbe br. 2201/2003] tumačiti na način da se pod izričitim prihvaćanjem ili prihvaćanjem danim na neki drugi nedvosmisleni način podrazumijeva i situacija u kojoj stranka koja nije pokrenula postupak podnese zaseban zahtjev za pokretanje postupka u istom predmetu, ali potom prilikom podnošenja prvog podneska uloži prigovor nenadležnosti suda u postupku koji je prethodno pokrenula druga stranka?“

Postupak pred Sudom

- 32 Na traženje suda koji je uputio zahtjev, nadležno je vijeće ispitalo potrebu odlučivanja o predmetu po hitnom postupku predviđenom člankom 107. Poslovnika Suda. Navedeno je vijeće, saslušavši nezavisnog odvjetnika, odlučilo ne udovoljiti tom zahtjevu.
- 33 Predsjednik suda odlučio je 8. siječnja 2014., na temelju članka 53. stavka 3. Poslovnika, ovom predmetu dati prednost pri odlučivanju.

O prethodnim pitanjima

- 34 Uvodno, valja podsjetiti da, u skladu s člankom 2. točkom 7. Uredbe br. 2201/2003, izraz „roditeljska odgovornost“ označava prava i obveze koji se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koji su sudskom odlukom dodijeljeni fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Taj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom. Budući da su se L. i M. sporili, među ostalim, oko roditeljske skrbi za svoju djecu, glavni postupak ulazi u područje primjene spomenute uredbe, u skladu s člankom 1. stavcima 1. i 2. točkom (a).
- 35 Na navedeno ne utječe činjenica da se glavni postupak o kojem je riječ odnosi i na zahtjev za uzdržavanje. Točno je da su na temelju članka 1. stavka 3. točke (e) Uredbe br. 2201/2003 obveze uzdržavanja isključene iz područja primjene te uredbe. Međutim, člankom 3. točkom (d) Uredbe br. 4/2009 predviđeno je da u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost može imati sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti [ako je zahtjev za uzdržavanje povezan s tim postupkom], osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana. Na temelju te odredbe, sud koji je nadležan na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 bit će u načelu nadležan i za odlučivanje o zahtjevu za uzdržavanje koji je povezan s postupkom o roditeljskoj odgovornosti pokrenutim pred tim sudom.

Prvo pitanje

- 36 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.
- 37 M., zastupnik R. i K. kao i češka i poljska vlada ističu da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno. S druge strane, Europska komisija tvrdi da na to pitanje treba odgovoriti niječno, pojašnjavajući da postupak koji je u tijeku, s kojim je postupak o roditeljskoj odgovornosti povezan, mora biti različit od onih navedenih u članku 12. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003.
- 38 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo formulaciju te odredbe već i njezin kontekst te cilj propisa kojih je ta odredba dio (presude Merck, 292/82, EU:C:1983:335, t. 12. kao i Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, t. 33. i navedena sudska praksa).
- 39 U tom pogledu, valja upozoriti da je člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 predviđeno da su sudovi države članice nadležni za roditeljsku odgovornost „u postupcima, osim onih iz stavka 1.“ istog članka, ako, s jedne strane, postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice i ako su, s druge strane, nadležnost tih sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta. Stavkom 1. istog članka precizirano je da su sudovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom ako je udovoljeno zahtjevima navedenima u tom stavku.
- 40 Formulacija članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003. sama po sebi ne omogućava da se utvrdi je li uvjet za primjenu prorogacije nadležnosti predviđene tom odredbom to da je pred sudom čija se nadležnost želi prorogirati već u tijeku drugi postupak.
- 41 Međutim, valja podsjetiti na kontekst članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003, odnosno na to da ta odredba, zajedno s onom iz stavka 1. istog članka, predstavlja jednu od dvije mogućnosti koje Uredba br. 2201/2003 pruža kad je riječ o prorogaciji nadležnosti u području roditeljske odgovornosti.
- 42 Kad je riječ o članku 12. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003, iz formulacije te odredbe jasno proizlazi da se njome predviđena mogućnost prorogacije nadležnosti može ugovoriti samo u korist sudova države članice, nadležnih prema odredbama članka 3. iste uredbe za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka. Stavak 2. članka 12. pak pojašnjava u kojem trenutku nadležnost uspostavljena u skladu sa spomenutim stavkom 1. prestaje, odnosno kad sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna; ili u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na prethodno spomenuti dan još u tijeku, kad sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna ili kad, u dva prethodno spomenuta slučaja, postupak bude završen zbog nekog drugog razloga.
- 43 Nijedna odredba ekvivalentna tom stavku 2. nije predviđena za mogućnost prorogacije nadležnosti koju pruža članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003.
- 44 Također, Sud je već presudio da sporazum o prorogaciji nadležnosti u području roditeljske odgovornosti u skladu s člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, kojim je ugovorena nadležnost suda države članice pred kojim su nositelji roditeljske odgovornosti sporazumno pokrenuli postupak, prestaje u trenutku pravomoćnosti odluke donesene u tom postupku (presuda E, C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 50.). To podrazumijeva da nadležnost izabranog suda može biti ugovorena čak i samo za taj postupak o roditeljskoj odgovornosti.
- 45 Iz navedenoga proizlazi da se prorogacija nadležnosti predviđena člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 u području roditeljske odgovornosti može primijeniti i u slučaju da se taj postupak ne nadovezuje na drugi ranije pokrenuti postupak pred sudom čija se nadležnost želi ugovoriti.
- 46 U vezi s time, valja upozoriti da se jedino takvim tumačenjem neće ugroziti koristan učinak te odredbe. Naime, ograničavanjem njezinog područja primjene na situacije u kojima se postupak o roditeljskoj odgovornosti nadovezuje na drugi postupak koji je već u tijeku znatno bi se smanjila mogućnosti

korištenja te prorogacije, s obzirom na to da do potrebe pokretanja postupaka o roditeljskoj odgovornosti može doći neovisno o bilo kakvom drugom postupku.

- 47 Takvo je tumačenje ujedno jedino kojim se može jamčiti poštovanje ciljeva Uredbe br. 2201/2003.
- 48 Nesporno je da se, s jedne strane, sukladno njezinoj uvodnoj izjavi 12., pravila o nadležnosti koja utvrđuje Uredba br. 2201/2003 temelje, u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. Iz navedenoga proizlazi da ta uredba slijedi načelo prema kojem je interes djeteta na prvom mjestu (vidjeti u tom smislu presudu Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 51.). Međutim, kao što je to već utvrđeno u točki 46. ove presude, ograničavanjem mogućnosti korištenja prorogacije nadležnosti predviđene člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 na slučajeve u kojima se postupak o roditeljskoj odgovornosti nadovezuje na neki drugi postupak isključila bi se mogućnost korištenja spomenute prorogacije u brojnim situacijama, iako bi ta prorogacija možda bila u interesu djeteta o kojem je riječ.
- 49 U vezi s tim, važno je istaknuti da, kao što to proizlazi iz članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, koji u svakom slučaju primjenjivost prorogacije nadležnosti uvjetuje ne samo izričitim ili drugim nedvosmislenim prihvaćanjem spomenute prorogacije od strane svih stranaka postupka u trenutku pokretanja postupka pred sudom nego i time da je nadležnost sudova izabrane države članice u interesu djeteta, korištenje te prorogacije ni u kojem slučaju ne može biti protivno tom interesu.
- 50 S druge strane, uvodnom izjavom 5. Uredbe br. 2201/2003 predviđeno je da se, s ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ta uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom. Isključenjem svake mogućnosti prorogacije nadležnosti u području roditeljske odgovornosti samo zbog toga što se taj postupak ne može nadovezati na drugi postupak koji je već u tijeku ugrozilo bi se potpuno ostvarenje tog cilja. Takav bi bio slučaj osobito ako bi se, kao što to navodi sud koji je uputio zahtjev, pojam „postupci osim onih iz stavka 1.“, u smislu članka 12. stavka 3. te uredbe, tumačio na način da obuhvaća zahtjeve za razvod, zakonsku rastavu i poništaj braka za koje nadležnost države članice nije uspostavljena na temelju članka 3. iste uredbe, već na temelju drugog pravila o nadležnosti predviđenog tom uredbom. Naime, takvim bi se tumačenjem isključila mogućnost prorogacije nadležnosti na temelju spomenutog stavka 3. za pitanja roditeljske odgovornosti kad je riječ o djeci čiji se roditelji nikada nisu vjenčali ili su već razvedeni, zakonski rastavljeni ili im je brak poništen, što bi bilo protivno spomenutom cilju jednakosti sve djece.
- 51 S druge strane, tumačenjem iz točke 45. ove presude ne može se ugroziti koristan učinak članka 15. Uredbe br. 2201/2003, kao što to smatra sud koji je uputio zahtjev, s obzirom na to da je u tom članku precizirano da se on primjenjuje samo „iznimno“. On dakle ne može ispraviti nedostatke kad je riječ o ostvarenju ciljeva Uredbe br. 2201/2003 koji bi proizašli iz tumačenja članka 12. stavka 3. te uredbe, koje isključuje primjenjivost te odredbe kad ne postoji drugi ranije pokrenuti postupak na koji se postupak o roditeljskoj odgovornosti može nadovezati.
- 52 Imajući u vidu sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.

Drugo pitanje

- 53 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da su, u smislu te odredbe, nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.
- 54 M. i zastupnik R. i K. drže da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno, dok su češka vlada i Europska komisija drukčijeg mišljenja.
- 55 Sukladno formulaciji članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, nadležnost izabranog suda moraju „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatiti sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom.“ Člankom 16. te uredbe precizirano je da se smatra da je pred sudom

pokrenut postupak, u pravilu, u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu.

- 56 Jasna formulacija te odredbe, čitana zajedno sa spomenutim člankom 16., stoga zahtijeva da se između svih stranaka u postupku utvrdi postojanje izričitog ili barem nedvosmislenog sporazuma o navedenoj prorogaciji nadležnosti, najkasnije na dan kad je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano izabranom sudu.
- 57 To očito ne može biti slučaj kad je postupak pred sudom o kojem je riječ pokrenut na inicijativu samo jedne stranke, a druga stranka pred istim sudom naknadno pokrene drugi postupak i već u svojem prvom podnesku u okviru prvospomenutog postupka osporava nadležnost dotičnog suda.
- 58 Valja dodati da se, kad je pred sudom pokrenut postupak u skladu s člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, interes djeteta može osigurati samo tako da se u svakom pojedinačnom slučaju provjeri je li tražena prorogacija nadležnosti u skladu s tim interesom i tako da prorogacija nadležnosti na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 vrijedi samo za određeni postupak pokrenut pred sudom čija je nadležnost prorogirana (vidjeti u tom smislu presudu E, EU:C:2014:2246, t. 47. i 49.).
- 59 Iz navedenoga proizlazi da na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 3. točku (b) valja tumačiti na način da se ne može smatrati, u smislu te odredbe, da su nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.

Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 12. stavak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, valja tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.**
- 2. Članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 valja tumačiti na način da se ne može smatrati, u smislu te odredbe, da su nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.**

Potpisi

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

12. studenoga 2014. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost u području roditeljske odgovornosti – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članak 12. stavak 3. – Dijete nevjenčanih roditelja – Prorogacija nadležnosti – Nepostojanje drugog povezanog postupka koji je u tijeku – Prihvatanje nadležnosti – Oспорavanje nadležnosti od strane stranke koja je pokrenula postupak pred istim sudom“

U predmetu C-656/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Nejvyšší soud (Češka Republika), odlukom od 12. studenoga 2013., koju je Sud zaprimio 12. prosinca 2013., u postupku

L.

protiv

M.,

uz sudjelovanje:

R.,

K.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (izvjestitelj) i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za M., E. Zajičková, *advokátka*,
- za R. i K., Z. Kapitán, *advokát*,
- za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,
- za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët i J. Hradil, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 12. stavka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između L., majke djece R. i K., s jedne strane, te M., oca te djece, s druge strane, o roditeljskoj skrbi za spomenutu djecu koja se nalaze s majkom u Austriji, dok njihov otac živi u Češkoj Republici.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 2201/2003

- 3 U uvodnim izjavama 5. i 12. Uredbe br. 2201/2003 navedeno je:
- „(5) S ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ova se Uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom.
- [...]
- (12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.“
- 4 Člankom 1. Uredbe br. 2201/2003 definirano je područje primjene te uredbe. Tim je člankom, među ostalim, određeno:
- „1. Ova se Uredba primjenjuje [...] u građanskim stvarima koje se odnose na:
- [...]
- (b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.
2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:
- (a) pravo na roditeljsku skrb i pravo na kontakt s djetetom;
- [...]
3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:
- [...]
- (e) obveze uzdržavanja;
- [...]“
- 5 Člankom 2. točkom (7) te uredbe, u svrhu te uredbe, izraz „roditeljska odgovornost“ označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom“.
- 6 Poglavlje II. Uredbe br. 2201/2003, naslovljeno „Nadležnost“, sastoji se od tri odjeljka. U odjeljku I. tog poglavlja, pod naslovom „Razvod, zakonska rastava i poništaj braka“, nalaze se članci 3. do 7. te uredbe. Njezinim člankom 3. utvrđena su mjerila za određivanje, prije svega, sudova država članica nadležnih za predmete koji se odnose na razvod, zakonsku rastavu i poništaj braka. Člankom 7. te uredbe uređeno je pitanje supsidijarne nadležnosti u predmetima razvoda, zakonske rastave i poništaja braka.
- 7 U odjeljku II. istog poglavlja Uredbe br. 2201/2003, koji se odnosi na nadležnost u području roditeljske odgovornosti, nalaze se članci 8. do 15. Člankom 8., naslovljenim „Opća nadležnost“, predviđeno je:
- „1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.
2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članaka 9., 10. i 12.“
- 8 Članak 12. te uredbe, naslovljen „Prorogacija nadležnosti“, u stavku 1. predviđa da „[s]udovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom“ ako su ispunjeni zahtjevi koje nabraja.
- 9 Člankom 12. stavkom 2. Uredbe br. 2201/2003 precizirano je:
- „Nadležnost dodijeljena u stavku 1. prestaje kada:
- (a) sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna;

- (b) u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na dan iz točke (a) još u tijeku, sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna;
- (c) postupak iz točaka (a) i (b) bude završen zbog nekog drugog razloga.“
- 10 Članak 12. stavak 3. te uredbe glasi:
 „Sudovi države članice nadležni su za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1., ako:
 (a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice;
 (b) su nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta.“
- 11 Člankom 15. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenim „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje“, precizirani su uvjeti pod kojima iznimno stvarno nadležni sudovi države članice mogu prenijeti nadležnost za rješavanje predmeta ili nekog njegovog dijela na sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, ako smatraju da bi taj sud mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta.
- 12 Članak 16. te uredbe, naslovljen „Pokretanje postupka pred sudom“, određuje:
 „1. Smatra se da je pred sudom pokrenut postupak:
 (a) u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;
 ili
 (b) ako pismeno treba dostaviti prije njegova podnošenja sudu, u trenutku kad ga zaprimi tijelo nadležno za dostavu, pod uvjetom da tužitelj nije kasnije propustio poduzeti radnje koje je morao poduzeti u vezi s podnošenjem pismena sudu.“
- Uredba (EZ) br. **4/2009**
- 13 Uredba Vijeća (EZ) br. **4/2009** od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1. i ispravak SL 2011., L 131, str. 26.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138.) primjenjuje se, u skladu sa svojim člankom 1. stavkom 1., „na obveze uzdržavanja koje proizlaze iz obiteljskog odnosa, roditeljstva, braka ili tazbine“.
- 14 Člankom 3. te uredbe, naslovljenim „Opće odredbe“, predviđeno je:
 „U stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudska nadležnost ima:
 [...], ili
 (d) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti, [ako je zahtjev koji se odnosi na uzdržavanje sporedan u odnosu na te postupke] osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana.
- Češko pravo*
- 15 Člankom 39. stavkom 1. Zakona br. 97/1963 o međunarodnom privatnom pravu i postupovnom pravu predviđeno je:
 „U području roditeljske skrbi i uzdržavanja za maloljetnu djecu i u drugim područjima koja se na njih odnose, ako su potonji češki državljanini, nadležni su češki sudovi, čak i ako spomenuti žive u inozemstvu. [...]“ [neslužbeni prijevod]
- 16 Člankom 104. stavkom 1. Zakonika o građanskom parničnom postupku propisano je:
 „Kad nije ispunjena nužna postupovna pretpostavka, sud će odbaciti tužbu. Ako predmet ne ulazi u nadležnost suda ili prethodno treba provesti drugi postupak, sudac, nakon pravomoćnosti rješenja o

odbacivanju tužbe, predmet prosljeđuje nadležnom tijelu; pravni učinci podnošenja tužbe (zahtjeva kojim se pokreće postupak) zadržavaju se“. [neslužbeni prijevod]

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 17 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da L. i M., koji su bili nevjenčani par, imaju dvoje zajedničke djece, R. i K. To dvoje djece rođeno je u Češkoj Republici i ima državljanstvo te države članice. Do veljače 2010. godine roditelji i djeca živjeli su u Češkoj Republici. Od veljače L. radi u Austriji, a djeca su živjela naizmjenično s majkom pa s ocem, koji živi i radi u Českom Krumlovu (Češka Republika).
- 18 Dana 20. svibnja 2012. L. je prijavila boravište djece u Austriji, a u rujnu iste godine obavijestila je M. da se djeca neće vratiti u Češku Republiku. Djeca su se u to vrijeme školovala u Austriji. O pitanju je li preseljenje djece u Austriju izvršeno uz pristanak M. raspravljalo se u okviru postupka o roditeljskoj skrbi za djecu.
- 19 M. je, kako bi ostvario pravo na roditeljsku skrb i uzdržavanje, 26. listopada 2012. pred Okresní soud (općinski sud) u Českom Krumlovu podnio zahtjev za „uređenje odnosa između roditelja i djece“.
- 20 Dana 28. listopada 2012., M., kršeći dogovor postignut s L., nije L. vratio djecu koja su bila kod njega u posjetu.
- 21 Dana 29. listopada 2012. L. je Okresnom sudu u Českom Krumlovu također podnijela zahtjev za ostvarenje prava na roditeljsku skrb i uzdržavanje. Naknadno je podnijela sličan zahtjev i pred austrijskim tijelima.
- 22 Dana 1. studenoga 2012. na temelju privremene mjere koju je donio Okresní soud u Českom Krumlovu djeca su vraćena majci u Austriju, gdje su nastavila školovanje. Krajský soud (županijski sud) u Českim Budějovicama (Češka Republika) donio je 12. prosinca 2012. godine odluku kojom potvrđuje tu privremenu mjeru.
- 23 Odlukom od 1. veljače 2013. Okresní soud u Českom Krumlovu utvrdio je svoju nenadležnost i odbacio tužbu, sukladno članku 104. stavku 1. Zakonika o građanskom parničnom postupku, s obrazloženjem da su, s obzirom na to da su djeca u trenutku pokretanja postupka imala boravište u Austriji, na temelju članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 nadležni austrijski sudovi.
- 24 Dana 19. ožujka 2013. središnje austrijsko tijelo primilo je zahtjev M. za predaju djece, na temelju Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25. listopada 1980. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 1343, br. 22514).
- 25 Odlukom od 11. travnja 2013. Krajský soud u Českim Budějovicama preinačio je odluku koju je 1. veljače 2013. donio Okresní soud u Českom Krumlovu, na način da se tužba ne odbacuje. Taj je sud smatrao da je međunarodna nadležnost čeških sudova uspostavljena na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 s obzirom na to da su djeca usko povezana s Češkom Republikom, da su oba roditelja prihvatila međunarodnu nadležnost tih sudova, jednako kao i skrbnik djece imenovan kasnije tijekom postupka te da je nadležnost Okresnog suda u Českom Krumlovu u interesu djece.
- 26 Kad je riječ o samom pitanju prihvaćanja međunarodne nadležnosti čeških sudova, Krajský soud u Českim Budějovicama istaknuo je da je zahtjev M. od 26. listopada 2012. podnesen pred češkim sudom, da je 29. listopada 2012. i L. podnijela zahtjev istom sudu te da je tek naknadno podnijela zahtjev austrijskom sudu i isticala da je M. svoj zahtjev trebao podnijeti austrijskom sudu.
- 27 L. je podnijela reviziju protiv te odluke pred sudom koji je uputio zahtjev te je tražila da on odgodi odluke Krajskog suda u Českim Budějovicama. Taj je zahtjev prihvaćen odlukom od 31. srpnja 2013.
- 28 U prilog svojoj reviziji L., među ostalim, ističe da uvjet prihvaćanja međunarodne nadležnosti čeških sudova, predviđen člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, u ovom slučaju nije ispunjen. Svoj je zahtjev podnijela Okresnom sudu u Českom Krumlovu po preporuci češkog ureda za pravnu i socijalnu zaštitu djece jer nije znala gdje se nalaze njezina djeca. Pokrenula je postupak i pred nadležnim austrijskim tijelima, a 31. listopada 2012., čim je saznala cjelokupno činjenično stanje, jasno je izrazila svoje neslaganje s međunarodnom nadležnošću čeških sudova.
- 29 Sud koji je uputio zahtjev ističe da bi se, s jedne strane, prema jednom tumačenju koje je vrlo restriktivno, ali koje bi jamčilo ostvarenje punog učinka članka 15. Uredbe br. 2201/2003, moglo smatrati da članak 12. stavci 1. i 3. te uredbe dopuštaju prorogaciju nadležnosti samo u korist suda pred

kojim je već u tijeku postupak razvoda ili poništaja braka kad je njegova nadležnost utemeljena na članku 7. spomenute uredbe. S druge strane, moguće je smatrati da se taj članak 12. stavak 3. može primijeniti i kad ne postoji nikakav drugi postupak povezan s postupkom o roditeljskoj skrbi.

- 30 Taj se sud pita može li se smatrati da je, u okolnostima poput onih u ovom slučaju, L. „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatila“ nadležnost čeških sudova. Navodi da je Krajský soud u Českim Budějovicama svoj zaključak o prihvaćanju nadležnosti čeških sudova od strane L. utemeljio na tome što je ona 29. listopada 2012. podnijela zahtjev Okresnom sudu u Českom Krumlovu. Sud koji je uputio zahtjev međutim navodi da ne uočava nedvosmisleni narav takve manifestacije volje. Osobito primjećuje da se čini životno uvjerljivim da je L. Okresnom sudu u Českom Krumlovu zahtjev podnijela samo kako bi dobila informacije o stanju djece. Sud koji je uputio zahtjev stoga smatra da u ovom slučaju ne postoji takvo prihvaćanje. U tom pogledu, ističe i da je u svojem prvom podnesku u postupku koji je pokrenuo M., L. osporila nadležnost suda pred kojim je postupak pokrenut.
- 31 Utvrdivši da se Sud još nije izjasnio o tumačenju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003, Nejvyšší soud (Vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 12. stavak 3. [Uredbe br. 2201/2003] tumačiti na način da se njime uspostavlja nadležnost u postupcima o roditeljskoj odgovornosti čak i kad nije u tijeku nikakav povezani postupak (to jest, „postupci osim onih iz stavka 1.“)?
2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje:
- Treba li članak 12. stavak 3. [Uredbe br. 2201/2003] tumačiti na način da se pod izričitim prihvaćanjem ili prihvaćanjem danim na neki drugi nedvosmisleni način podrazumijeva i situacija u kojoj stranka koja nije pokrenula postupak podnese zaseban zahtjev za pokretanje postupka u istom predmetu, ali potom prilikom podnošenja prvog podneska uloži prigovor nenadležnosti suda u postupku koji je prethodno pokrenula druga stranka?“

Postupak pred Sudom

- 32 Na traženje suda koji je uputio zahtjev, nadležno je vijeće ispitalo potrebu odlučivanja o predmetu po hitnom postupku predviđenom člankom 107. Poslovnika Suda. Navedeno je vijeće, saslušavši nezavisnog odvjetnika, odlučilo ne udovoljiti tom zahtjevu.
- 33 Predsjednik suda odlučio je 8. siječnja 2014., na temelju članka 53. stavka 3. Poslovnika, ovom predmetu dati prednost pri odlučivanju.

O prethodnim pitanjima

- 34 Uvodno, valja podsjetiti da, u skladu s člankom 2. točkom 7. Uredbe br. 2201/2003, izraz „roditeljska odgovornost“ označava prava i obveze koji se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koji su sudskom odlukom dodijeljeni fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Taj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom. Budući da su se L. i M. sporili, među ostalim, oko roditeljske skrbi za svoju djecu, glavni postupak ulazi u područje primjene spomenute uredbe, u skladu s člankom 1. stavcima 1. i 2. točkom (a).
- 35 Na navedeno ne utječe činjenica da se glavni postupak o kojem je riječ odnosi i na zahtjev za uzdržavanje. Točno je da su na temelju članka 1. stavka 3. točke (e) Uredbe br. 2201/2003 obveze uzdržavanja isključene iz područja primjene te uredbe. Međutim, člankom 3. točkom (d) Uredbe br. 4/2009 predviđeno je da u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost može imati sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti [ako je zahtjev za uzdržavanje povezan s tim postupkom], osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana. Na temelju te odredbe, sud koji je nadležan na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 bit će u načelu nadležan i za odlučivanje o zahtjevu za uzdržavanje koji je povezan s postupkom o roditeljskoj odgovornosti pokrenutim pred tim sudom.

Prvo pitanje

- 36 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.

- 37 M., zastupnik R. i K. kao i češka i poljska vlada ističu da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno. S druge strane, Europska komisija tvrdi da na to pitanje treba odgovoriti niječno, pojašnjavajući da postupak koji je u tijeku, s kojim je postupak o roditeljskoj odgovornosti povezan, mora biti različit od onih navedenih u članku 12. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003.
- 38 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo formulaciju te odredbe već i njezin kontekst te cilj propisa kojih je ta odredba dio (presude Merck, 292/82, EU:C:1983:335, t. 12. kao i Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, t. 33. i navedena sudska praksa).
- 39 U tom pogledu, valja upozoriti da je člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 predviđeno da su sudovi države članice nadležni za roditeljsku odgovornost „u postupcima, osim onih iz stavka 1.“ istog članka, ako, s jedne strane, postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice i ako su, s druge strane, nadležnost tih sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta. Stavkom 1. istog članka precizirano je da su sudovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom ako je udovoljeno zahtjevima navedenima u tom stavku.
- 40 Formulacija članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003. sama po sebi ne omogućava da se utvrdi je li uvjet za primjenu prorogacije nadležnosti predviđene tom odredbom to da je pred sudom čija se nadležnost želi prorogirati već u tijeku drugi postupak.
- 41 Međutim, valja podsjetiti na kontekst članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003, odnosno na to da ta odredba, zajedno s onom iz stavka 1. istog članka, predstavlja jednu od dvije mogućnosti koje Uredba br. 2201/2003 pruža kad je riječ o prorogaciji nadležnosti u području roditeljske odgovornosti.
- 42 Kad je riječ o članku 12. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003, iz formulacije te odredbe jasno proizlazi da se njome predviđena mogućnost prorogacije nadležnosti može ugovoriti samo u korist sudova države članice, nadležnih prema odredbama članka 3. iste uredbe za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka. Stavak 2. članka 12. pak pojašnjava u kojem trenutku nadležnost uspostavljena u skladu sa spomenutim stavkom 1. prestaje, odnosno kad sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna; ili u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na prethodno spomenuti dan još u tijeku, kad sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna ili kad, u dva prethodno spomenuta slučaja, postupak bude završen zbog nekog drugog razloga.
- 43 Nijedna odredba ekvivalentna tom stavku 2. nije predviđena za mogućnost prorogacije nadležnosti koju pruža članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003.
- 44 Također, Sud je već presudio da sporazum o prorogaciji nadležnosti u području roditeljske odgovornosti u skladu s člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, kojim je ugovorena nadležnost suda države članice pred kojim su nositelji roditeljske odgovornosti sporazumno pokrenuli postupak, prestaje u trenutku pravomoćnosti odluke donesene u tom postupku (presuda E, C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 50.). To podrazumijeva da nadležnost izabranog suda može biti ugovorena čak i samo za taj postupak o roditeljskoj odgovornosti.
- 45 Iz navedenoga proizlazi da se prorogacija nadležnosti predviđena člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 u području roditeljske odgovornosti može primijeniti i u slučaju da se taj postupak ne nadovezuje na drugi ranije pokrenuti postupak pred sudom čija se nadležnost želi ugovoriti.
- 46 U vezi s time, valja upozoriti da se jedino takvim tumačenjem neće ugroziti koristan učinak te odredbe. Naime, ograničavanjem njezinog područja primjene na situacije u kojima se postupak o roditeljskoj odgovornosti nadovezuje na drugi postupak koji je već u tijeku znatno bi se smanjila mogućnosti korištenja te prorogacije, s obzirom na to da do potrebe pokretanja postupaka o roditeljskoj odgovornosti može doći neovisno o bilo kakvom drugom postupku.
- 47 Takvo je tumačenje ujedno jedino kojim se može jamčiti poštovanje ciljeva Uredbe br. 2201/2003.

- 48 Nesporno je da se, s jedne strane, sukladno njezinoj uvodnoj izjavi 12., pravila o nadležnosti koja utvrđuje Uredba br. 2201/2003 temelje, u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. Iz navedenoga proizlazi da ta uredba slijedi načelo prema kojem je interes djeteta na prvom mjestu (vidjeti u tom smislu presudu Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 51.). Međutim, kao što je to već utvrđeno u točki 46. ove presude, ograničavanjem mogućnosti korištenja prorogacije nadležnosti predviđene člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 na slučajeve u kojima se postupak o roditeljskoj odgovornosti nadovezuje na neki drugi postupak isključila bi se mogućnost korištenja spomenute prorogacije u brojnim situacijama, iako bi ta prorogacija možda bila u interesu djeteta o kojem je riječ.
- 49 U vezi s tim, važno je istaknuti da, kao što to proizlazi iz članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, koji u svakom slučaju primjenjivost prorogacije nadležnosti uvjetuje ne samo izričitim ili drugim nedvosmislenim prihvaćanjem spomenute prorogacije od strane svih stranaka postupka u trenutku pokretanja postupka pred sudom nego i time da je nadležnost sudova izabrane države članice u interesu djeteta, korištenje te prorogacije ni u kojem slučaju ne može biti protivno tom interesu.
- 50 S druge strane, uvodnom izjavom 5. Uredbe br. 2201/2003 predviđeno je da se, s ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ta uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom. Isključenjem svake mogućnosti prorogacije nadležnosti u području roditeljske odgovornosti samo zbog toga što se taj postupak ne može nadovezati na drugi postupak koji je već u tijeku ugrozilo bi se potpuno ostvarenje tog cilja. Takav bi bio slučaj osobito ako bi se, kao što to navodi sud koji je uputio zahtjev, pojam „postupci osim onih iz stavka 1.“, u smislu članka 12. stavka 3. te uredbe, tumačio na način da obuhvaća zahtjeve za razvod, zakonsku rastavu i poništaj braka za koje nadležnost države članice nije uspostavljena na temelju članka 3. iste uredbe, već na temelju drugog pravila o nadležnosti predviđenog tom uredbom. Naime, takvim bi se tumačenjem isključila mogućnost prorogacije nadležnosti na temelju spomenutog stavka 3. za pitanja roditeljske odgovornosti kad je riječ o djeci čiji se roditelji nikada nisu vjenčali ili su već razvedeni, zakonski rastavljeni ili im je brak poništen, što bi bilo protivno spomenutom cilju jednakosti sve djece.
- 51 S druge strane, tumačenjem iz točke 45. ove presude ne može se ugroziti koristan učinak članka 15. Uredbe br. 2201/2003, kao što to smatra sud koji je uputio zahtjev, s obzirom na to da je u tom članku precizirano da se on primjenjuje samo „iznimno“. On dakle ne može ispraviti nedostatke kad je riječ o ostvarenju ciljeva Uredbe br. 2201/2003 koji bi proizašli iz tumačenja članka 12. stavka 3. te uredbe, koje isključuje primjenjivost te odredbe kad ne postoji drugi ranije pokrenuti postupak na koji se postupak o roditeljskoj odgovornosti može nadovezati.
- 52 Imajući u vidu sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.

Drugo pitanje

- 53 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da su, u smislu te odredbe, nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.
- 54 M. i zastupnik R. i K. drže da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno, dok su češka vlada i Europska komisija drukčijeg mišljenja.
- 55 Sukladno formulaciji članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, nadležnost izabranog suda moraju „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatiti sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom.“ Člankom 16. te uredbe precizirano je da se smatra da je pred sudom pokrenut postupak, u pravilu, u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu.
- 56 Jasna formulacija te odredbe, čitana zajedno sa spomenutim člankom 16., stoga zahtijeva da se između svih stranaka u postupku utvrdi postojanje izričitog ili barem nedvosmislenog sporazuma o navedenoj

prorogaciji nadležnosti, najkasnije na dan kad je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano izabranom sudu.

- 57 To očito ne može biti slučaj kad je postupak pred sudom o kojem je riječ pokrenut na inicijativu samo jedne stranke, a druga stranka pred istim sudom naknadno pokrene drugi postupak i već u svojem prvom podnesku u okviru prvospomenutog postupka osporava nadležnost dotičnog suda.
- 58 Valja dodati da se, kad je pred sudom pokrenut postupak u skladu s člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, interes djeteta može osigurati samo tako da se u svakom pojedinačnom slučaju provjeri je li tražena prorogacija nadležnosti u skladu s tim interesom i tako da prorogacija nadležnosti na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 vrijedi samo za određeni postupak pokrenut pred sudom čija je nadležnost prorogirana (vidjeti u tom smislu presudu E, EU:C:2014:2246, t. 47. i 49.).
- 59 Iz navedenoga proizlazi da na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 3. točku (b) valja tumačiti na način da se ne može smatrati, u smislu te odredbe, da su nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.

Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 12. stavak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, valja tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.**
- 2. Članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 valja tumačiti na način da se ne može smatrati, u smislu te odredbe, da su nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.**

Potpisi

- Prorogacija nadležnosti u europskim obiteljskim postupcima
- Razgraničenje polja primjene uredbe i nacionalnog zakonodavstva
- Učinci odluka druge države članice u upravnim postupcima ostalih država članica

ECLI:EU:C:2015:710

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

21. listopada 2015.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Uredba (EZ) br. **2201/2003** – Područje primjene – Članak 1. stavak 1. točka (b) – Dodjela, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti – Članak 2. – Pojam ‚roditeljske odgovornosti‘ – Spor između roditelja o putovanju njihova djeteta i izdavanju osobnih dokumenata – Prorogacija nadležnosti – Članak 12. – Pretpostavke – Prihvatanje nadležnosti sudova pred kojima se vode postupci – Neupuštanje tuženika u postupak – Neosporavanje nadležnosti od strane tuženikovog zastupnika kojeg su po službenoj dužnosti odredili sudovi pred kojima se vode postupci“

U predmetu C-215/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska), odlukom od 11. svibnja 2015., koju je Sud zaprimio istoga dana, u postupku

Vasilka Ivanova Gogova

protiv

Ilije Dimitrova Ilieva,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik trećeg vijeća, u svojstvu predsjednika četvrtog vijeća, J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal i K. Jürimäe (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: P. Mengozzi,

tajnik: I. Illéssy, administrator,

uzimajući u obzir odluku predsjednika Suda od 3. srpnja 2015. da se ovaj predmet vodi po ubrzanom postupku, predviđenom u članku 23.a Statuta Suda Europske unije i članku 105. Poslovnika Suda,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 9. rujna 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za češku vladu, J. Vláčil, u svojstvu agenta,
- za španjolsku vladu, M. A. Sampol Pucurull, u svojstvu agenta,
- za Europsku komisiju, S. Petrova i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 1. točke (b), članka 2. podstavka 7., članka 8. stavka 1. i članka 12. stavka 1. točke (b) Uredbe Vijeća (EZ) br. **2201/2003** od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između V. I. Gogove i I. D. Ilieva, u svezi s produljenjem putovnice njihova djeteta.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U uvodnim izjavama 5. i 12. Uredbe br. **2201/2003** navedeno je:
 - „5. S ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ova se Uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom.

[...]
 12. Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.“
- 4 Članak 1. te uredbe, naslovljen „Područje primjene“, predviđa:
 - „1. Ova se Uredba primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na:

[...]
 - (b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti
 2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:
 - (a) pravo na roditeljsku skrb i pravo na kontakt s djetetom;
 - (b) skrbništvo, odgajateljstvo i slične institute;
 - (c) određivanje i dužnosti svake osobe ili tijela koje brine o djetetu i njegovoj imovini, koje ga zastupa i koje mu pomaže;
 - (d) smještaj djeteta kod udomitelja ili u ustanovu;
 - (e) mjere zaštite djeteta koje se odnose na upravljanje, čuvanje ili raspolaganje djetetovom imovinom.
 3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:
 - (a) utvrđivanje ili osporavanje veze između roditelja i djeteta;
 - (b) odluke o posvajanju, pripremne mjere za posvajanje ili poništavanje ili pobijanje posvajanja;
 - (c) ime i prezime djeteta;
 - (d) emancipaciju;
 - (e) obveze uzdržavanja;
 - (f) određivanje upravitelja imovinom ili nasljeđivanje;
 - (g) mjere poduzete kao rezultat kaznenih djela koja su počinila djeca.“

- 5 Članak 2. podstavak 7. definira izraz „roditeljska odgovornost“ kao „prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom.“
- 6 Članak 8. te uredbe, naslovljen „Opća nadležnost“, glasi:
- „1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.
2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članka 9., 10. i 12.“
- 7 Članak 12. Uredbe br. **2201/2003**, naslovljen „Prorogacija nadležnosti“, određuje:
- „1. Sudovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom ako:
- (a) barem jedan od bračnih drugova ima roditeljsku odgovornost prema djetetu;
- i
- (b) ako su bračni drugovi i nositelji roditeljske odgovornosti izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatili nadležnost sudova u trenutku pokretanja postupka pred sudom te ako je to u interesu djeteta.
- [...]
3. Sudovi države članice nadležni su za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1., ako:
- (a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice;
- i
- (b) su nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvale sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta.
- [...]“
- 8 Članak 16. te uredbe, naslovljen „Pokretanje postupka pred sudom“, određuje:
- „1. Smatra se da je pred sudom pokrenut postupak:
- (a) u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;
- ili
- (b) ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku u kojemu ga je primilo tijelo ovlašteno za dostavu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu.“
- Bugarsko pravo*
- Zakon o bugarskim osobnim ispravama
- 9 Članak 45. stavak 1. Zakona o bugarskim osobnim ispravama (Zakon za bugarskite lični dokumenti) određuje da zahtjev za putovnicu za maloljetnike podnose osobno njihovi roditelji.
- 10 Na temelju članka 78. stavka 1. navedenog zakona, u vezi s člankom 76. stavkom 9. tog zakona, ministar unutarnjih poslova ili, prema potrebi, osoba koju on u tu svrhu ovlasti može zabraniti djetetu da napusti

teritorij Republike Bugarske, osim ako nije izdana pisana suglasnost u obliku javnobilježničkog akta kojom roditelji dopuštaju svojem djetetu da putuje.

Obiteljski zakonik

11 Članak 127. Obiteljskog zakonika (Semeen kodeks) propisuje:

„1. Pitanja u vezi s putovanjem djeteta u inozemstvo i izdavanjem osobnih isprava koje su potrebne za tu svrhu roditelji uređuju sporazumno.

2. Ako roditelji ne postignu sporazum u skladu sa stavkom 1., spor rješava rajonen sad prema trenutnom boravištu djeteta.

3. Postupak pred sudom pokreće se na zahtjev jednog roditelja. Sud saslušava drugog roditelja, osim ako bez valjanog razloga ne pristupi. Sud može po službenoj dužnosti prikupljati dokaze.

[...]“

Zakonik o parničnom postupku

12 Članak 47. Zakonika o parničnom postupku (Graždanski procesualen kodeks) glasi:

„1. Kada nije moguće pronaći tuženika na adresi naznačenoj u spisu, a ni osobu koja je suglasna primiti priopćenje, dostavljač će zalijepiti obavijest na vrata ili na poštanski sandučić dotične osobe, a ako nema pristup do njih, na vanjska vrata ili na vidno mjesto oko njih. Ako ima pristup poštanskom sandučiću, dostavljač će i ondje ostaviti obavijest.

2. U obavijesti će se naznačiti da je pismeno ostavljeno u tajništvu suda ako dostavu obavlja službenik suda ili javni izvršitelj, odnosno na općini ako dostavu obavlja njezin službenik, kao i to da se može preuzeti u roku od dva tjedna od dana kada je obavijest ostavljena.

3. Ako tuženik ne pristupi kako bi preuzeo pismeno, sud nalaže tužitelju da pruži informacije o njegovoj prijavljenoj adresi, osim u slučajevima iz članka 40. stavka 2. i članka 41. stavka 1. u kojima priopćenje treba priložiti u spis. Ako naznačena adresa ne odgovara trajnoj ili sadašnjoj adresi stranke, taj sud nalaže da se dostava obavi na sadašnju ili trajnu adresu, u skladu sa stavcima 1. i 2.

4. Ako dostavljač utvrdi da tuženik ne živi na naznačenoj adresi, sud nalaže tužitelju da pruži informacije o njegovoj prijavljenoj adresi, neovisno o ostavljanju obavijesti prema stavku 1.

5. Smatra se da je dostava izvršena istekom roka za preuzimanje pismena kod tajništva suda ili na općini.

6. Nakon što utvrdi da je dostava uredno izvršena, sud nalaže da se priopćenje priloži u spis i imenuje posebni zastupnik na trošak tužitelja.“

Glavni postupak i prethodna pitanja

13 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da su V. I. Gogova i I. D. Ilijev u vrijeme nastanka činjenica iz glavnog postupka imali desetogodišnje dijete. To dijete, bugarski državljanin, živi s majkom u Milanu (Italija). Roditelji, oboje bugarski državljani, žive odvojeno. I. D. Ilijev također živi u Italiji.

14 V. I. Gogova željela je produžiti putovnicu svojeg djeteta s obzirom na to da je istekla 5. travnja 2012., kako bi, među ostalim, s njom putovalo u Bugarsku.

15 U skladu s bugarskim pravom, odluka o putovanju malodobnog djeteta i dobivanju putovnice na njegovo ime donosi se na temelju sporazuma roditelja. Nadalje, zahtjev za putovnicu za to dijete trebaju podnijeti oba roditelja zajedno nadležnim upravnim tijelima.

16 Budući da I. D. Ilijev nije surađivao s tužiteljicom u glavnom postupku u svezi s izdavanjem nove putovnice na ime njihova djeteta, V. I. Gogova podnijela je zahtjev pred Rajonen sad na Petrič (Općinski

sud u Petriču, Bugarska), tražeći od tog suda da razriješi neslaganje između nje i I. D. Ilieva glede mogućnosti da njihovo dijete putuje izvan nacionalnog teritorija i izdavanja nove putovnice.

- 17 U nemogućnosti dostave I. D. Ilievu akta kojim se pokreće postupak, kojeg nije bilo moguće pronaći na njegovoj prijavljenoj adresi, navedeni je sud odredio zastupnika *ad litem* da ga zastupa, na temelju članka 47. stavka 6. Zakonika o parničnom postupku. Taj zastupnik nije osporio nadležnost bugarskih sudova te je izjavio da spor treba riješiti u djetetovom interesu.
- 18 Rješenjem od 10. studenoga 2014. Rajonen sad na Petrič (Općinski sud u Petriču) utvrdio je da se zahtjev V. I. Gogove temelji na članku 127.a Obiteljskog zakonika i odnosi na obiteljsku odgovornost za dijete, u smislu članka 8. Uredbe br. **2201/2003**. Utvrdivši da dijete o kojemu je riječ uobičajeno boravi u Italiji, taj se sud proglasio nenadležnim za odlučivanje o tom zahtjevu te je okončao postupak.
- 19 V. I. Gogova podnijela je žalbu protiv tog rješenja pred Okržen sad Blagoevgrad (Okržni sud u Blagoevgradu, Bugarska). Taj je sud, s jedne strane, potvrdio navedeno rješenje i, s druge strane, utvrdio da nije bilo „prorogacije nadležnosti“ bugarskih sudova, u smislu članka 12. stavka 1. točke (b) Uredbe br. **2201/2003**. Naime, prema mišljenju tog suda, iako I. D. Iliev nije osporavao nadležnost tih sudova, on je sudjelovao u postupku samo posredstvom zastupnika određenog po službenoj dužnosti u njegovoj odsutnosti.
- 20 Tužitelj u glavnom postupku podnio je stoga žalbu pred Vrhoven kasacionen Sad (Vrhovni kasacijski sud). Taj sud smatra da odluka o toj žalbi ovisi, kao prvo, o tome jesu li sudski postupak predviđen u članku 127.a stavku 2. Obiteljskog zakona, koji omogućuje da se sudskom odlukom nadomjesti nedostatak pristanka jednog roditelja glede putovanja njihova djeteta izvan nacionalnog teritorija, i izdavanje putovnice na njegovo ime obuhvaćeni Uredbom br. **2201/2003**, tako da nadležnost sudova treba odrediti na temelju odredaba te uredbe. Posebice, postavlja se pitanje odnosi li se takav postupak na „roditeljsku odgovornost“ u smislu članka 2. stavka 7. te uredbe. Prema mišljenju tog suda, u tom je okviru također potrebno utvrditi primjenjuje li se ta uredba na taj postupak s obzirom na to da, u skladu s bugarskim pravom, sudsku odluku donesenu u okviru navedenog postupka treba dostaviti bugarskim upravnim tijelima kako bi dijete o kojemu je riječ bilo ovlašteno putovati izvan nacionalnog teritorija ili kako bi mu se izdala putovnica.
- 21 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita može li se, u ovom slučaju, nadležnost bugarskih sudova temeljiti na članku 12. stavku 1. točki (b) Uredbe br. **2201/2003** s obzirom na činjenicu da zastupnik kojeg su ti sudovi imenovali kao zastupnika I. D. Ilieva nije osporio njihovu nadležnost za odlučivanje u glavnom postupku.
- 22 U tim je okolnostima Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. Je li u slučaju zakonom propisane mogućnosti građanskoga suda da odlučuje u sporu između roditelja o putovanju njihova djeteta u inozemstvo i izdavanju osobnih isprava – a materijalno pravo koje se primjenjuje propisuje zajedničko izvršavanje tih roditeljskih prava u odnosu na dijete – riječ o postupku koji se odnosi na ‚dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti‘ u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) u vezi s člankom 2. točkom 7. Uredbe Vijeća (EZ) br. **2201/2003** o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, na koji se primjenjuje članak 8. stavak 1. Uredbe br. **2201/2003**?
 2. Postoje li razlozi za uspostavljanje međunarodne nadležnosti u građanskim sporovima o roditeljskoj odgovornosti kada odluka zamjenjuje pravnu činjenicu koja je važna za upravni postupak koji se odnosi na dijete, a mjerodavno pravo propisuje da se taj postupak treba provesti u određenoj državi članici Europske unije?
 3. Treba li pretpostaviti da postoji prorogacija nadležnosti u skladu s člankom 12. stavkom 1. točkom (b) Uredbe br. **2201/2003** ako zastupnik druge stranke u kasacijskom postupku nije prigovorio nadležnosti suda, ali on nije opunomoćen nego ga je imenovao sud zbog poteškoća prilikom

obavještanja druge strane u kasacijskom postupku radi njezina sudjelovanja u sporu osobno ili preko opunomoćenog zastupnika?“

Postupak pred Sudom

- 23 Na traženje suda koji je uputio zahtjev, nadležno je vijeće ispitalo potrebu odlučivanja o predmetu po hitnom postupku predviđenom člankom 107. Poslovnika Suda. Navedeno je vijeće, saslušavši nezavisnog odvjetnika, odlučilo ne udovoljiti tom zahtjevu.
- 24 Rješenjem Gogova (C-215/15, EU:C:2015:466) predsjednik Suda odlučio je ovaj predmet provesti po ubrzanom postupku predviđenom člankom 23.a Statuta Suda Europske unije i člankom 105. stavkom 1. Poslovnika Suda.

O prethodnim pitanjima

Prvo i drugo pitanje

- 25 Svojim prvim i drugim pitanjem, koja treba ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, spada li tužba kojom jedan od roditelja zahtijeva od suda da nadomjesti suglasnost drugog roditelja za putovanje djeteta izvan države članice njegova boravišta i izdavanje putovnice na ime tog djeteta u materijalno područje primjene Uredbe br. **2201/2003**, iako odluku donesenu po toj tužbi trebaju uzeti u obzir tijela države članice čije je navedeno dijete državljanin u okviru upravnog postupka za izdavanje te putovnice.
- 26 Glede glavnog područja primjene Uredbe br. **2201/2003**, iz članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe proizlazi da se primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na, među ostalim, dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti. U tom okviru, pojam „građanskih stvari“ ne treba tumačiti restriktivno, nego kao autonomni pojam prava Unije kojime su osobito obuhvaćeni svi zahtjevi, mjere ili odluke u području „roditeljske odgovornosti“, u smislu te uredbe, u skladu s ciljem navedenim u njezinoj uvodnoj izjavi 5. (vidjeti u tom smislu presudu C, C-435/06, EU:C:2007:714, t. 46. do 51.).
- 27 S tim u svezi, u članku 2. podstavku 7. pojam „roditeljska odgovornost“ predmet je široke definicije, u smislu da obuhvaća sva prava i obveze koji se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koji su sudskom odlukom dodijeljeni fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom (presude C, C-435/06, EU:C:2007:714, t. 49. i C, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, t. 59.). Nadalje, iako članak 1. stavak 2. Uredbe sadrži popis područja obuhvaćenih navedenim propisom pod „roditeljskom odgovornosti“, taj popis nije iscrpan, već samo indikativan, što je vidljivo iz upotrebe izraza „uključuje i“ (presude C, C-435/06, EU:C:2007:714, t. 30. i C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, t. 63.).
- 28 Da bi se utvrdilo ulazi li zahtjev u područje primjene Uredbe br. **2201/2003**, potrebno je usredotočiti se na njegov predmet (vidjeti, po analogiji, glede pojma „status ili pravna sposobnost fizičkih osoba“ u smislu članka 1. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) presudu Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, t. 29. i 30. te glede pojma „socijalna sigurnost“ u smislu te odredbe, presudu Baten, C-271/00, EU:C:2002:656, t. 46. i 47.).
- 29 Glede tužbe poput one u glavnom postupku, iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da sudac u okviru te tužbe mora odlučiti o potrebi da dijete o kojemu je riječ dobije putovnicu i o pravu roditelja tužitelja da podnese zahtjev vezan za tu putovnicu te da putuje u inozemstvo s tim djetetom bez suglasnosti drugog roditelja. Prema tome, takav postupak odnosi se na ostvarivanje „roditeljske odgovornosti“ nad navedenim djetetom, u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) Uredbe br. **2201/2003**, u vezi s njezinim člankom 2. podstavkom 7.

- 30 Nadalje, valja utvrditi da tužba poput one u glavnom postupku nije obuhvaćena nijednom od iznimaka iscrpno navedenih u članku 1. stavku 3. te uredbe.
- 31 Iz toga slijedi da takav postupak spada u područje primjene Uredbe br. **2201/2003**.
- 32 Taj zaključak ne može dovesti u pitanje sama činjenica da se zahtjev poput onoga u glavnom postupku odnosi na određenu odluku u svezi s djetetom, a ne na sve načine izvršavanja roditeljske odgovornosti. Naime, kao što je istaknuto u točkama 26. i 27. ove presude, taj se propis primjenjuje na sve odluke u tom području, bilo da se odnose na određeni aspekt te odgovornosti ili da općenito određuju njegovo izvršavanje.
- 33 Isto tako, činjenica da odluku donesenu po toj tužbi trebaju uzeti u obzir tijela države članice čije je dijete državljanin, u ovom slučaju Republike Bugarske, u okviru upravnog postupka za izdavanje putovnice na ime tog djeteta, ne može dovesti do drukčijeg tumačenja Uredbe br. **2201/2003**.
- 34 U tom smislu, dovoljno je napomenuti da, u svakom slučaju, postupak poput glavnog postupka ne uključuje izravno izdavanje putovnice, već je njegov jedini učinak omogućiti jednoj od osoba koje izvršavaju roditeljsku odgovornost nad djetetom o kojemu je riječ da podnese zahtjev za putovnicu u ime djeteta bez sudjelovanja, prisutnosti ili pristanka druge osobe koja izvršava tu odgovornost, ne dovodeći u pitanje ostale zahtjeve za izdavanje takve isprave predviđene bugarskim pravom.
- 35 S obzirom na gore navedeno, odgovor na prvo i drugo pitanje jest da tužba kojom jedan od roditelja zahtijeva od suda da nadomjesti suglasnost drugog roditelja za putovanje djeteta izvan države članice njegova boravišta i izdavanje putovnice na ime tog djeteta spada u materijalno područje primjene Uredbe br. **2201/2003**, iako odluku donesenu po toj tužbi trebaju uzeti u obzir tijela države članice čije je navedeno dijete državljanin u okviru upravnog postupka za izdavanje te putovnice.

Treće pitanje

- 36 Treće pitanje odnosi se na tumačenje članka 12. stavka 1. Uredbe br. **2201/2003**. Ta odredba predviđa da su, pod određenim uvjetima, sudovi države članice, pred kojima se vodi postupak povodom zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom.
- 37 Ni iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku ni iz očitovanja podnesenih Sudu ne proizlazi da se u ovom slučaju pred sudom koji je uputio zahtjev vodi postupak povodom zahtjeva koji se odnosi na bračne sporove.
- 38 Međutim, članak 12. stavak 3. Uredbe br. **2201/2003** uspostavlja pravilo o prorogaciji nadležnosti omogućujući sudovima države članice koji nisu sudovi uobičajenog boravišta djeteta da odlučuju o zahtjevima u području roditeljske odgovornosti u vezi s tim djetetom, iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak (vidjeti u tom smislu presudu L, C-656/13, EU:C:2014:2364, t. 45. i 52.).
- 39 Stoga treće pitanje valja razumjeti kao da se njime želi utvrditi, u biti, treba li članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. **2201/2003** tumačiti na način da se može smatrati da su nadležnost sudova pred kojima je pokrenut postupak za rješavanje zahtjeva u području roditeljske odgovornosti „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“, u smislu te odredbe, isključivo na temelju toga što zastupnik *ad litem*, koji zastupa tuženika, a kojeg su po službenoj dužnosti odredili ti sudovi zbog nemogućnosti obavještanja tuženika o aktu kojim se pokreće postupak, nije osporavao nadležnost tih sudova.
- 40 U skladu s odredbama članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. **2201/2003**, u vezi s njezinim člankom 16., sudovi države članice mogu temeljiti svoju nadležnost na toj prvoj odredbi pod uvjetom da se utvrdi da su tu nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku, najkasnije u trenutku u kojemu je akt kojim se pokreće postupak ili jednakovrijedan akt podnesen izabranom sudu (vidjeti u tom smislu presudu L, C-656/13, EU:C:2014:2364, t. 56.).

- 41 Štoviše, u skladu s uvodnom izjavom 12. Uredbe br. **2201/2003**, proizlazi da osnova za nadležnost predviđena u njezinu članku 12. stavku 3. odstupa od kriterija blizine, prema kojem o tužbama u području roditeljske odgovornosti u svezi s tim djetetom u prvome redu trebaju odlučivati sudovi države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, o čemu govori članak 8. stavak 1. te uredbe. Kao što je nezavisni odvjetnik naveo u točki 64. svojega stajališta, svrha te iznimke je priznavanje određene autonomije strankama u području roditeljske odgovornosti. Uvjet koji se odnosi na to da sve stranke u postupku trebaju na nedvosmislen način prihvatiti nadležnost sudova pred kojima je pokrenut postupak treba, dakle, strogo tumačiti.
- 42 S tim u svezi, treba istaknuti, s jedne strane, da takvo prihvaćanje pretpostavlja *a minima* da je tuženiku poznato da je protiv njega pokrenut postupak pred tim sudovima. Naime, iako takvo znanje samo po sebi ne znači prihvaćanje nadležnosti sudova pred kojima je pokrenut postupak, za odsutnog tuženika kojem nije dostavljena tužba kojom se pokreće postupak i koji ne zna da je protiv njega pokrenut postupak ne može se smatrati da je prihvatio tu nadležnost (vidjeti, po analogiji, glede članka 24. Uredbe br. 44/2001, presudu A, C-112/13, EU:C:2014:2195, t. 54.).
- 43 S druge strane, o volji tuženika u glavnom postupku ne može se zaključiti iz postupanja zastupnika *ad litem* kojega su odredili navedeni sudovi u odsutnosti toga tuženika. Budući da taj zastupnik nema kontakt s tuženikom, on ne može od tuženika dobiti sve informacije nužne za prihvaćanje ili osporavanje nadležnosti tih sudova s punom sviješću o relevantnim okolnostima (vidjeti u tom smislu presudu A, C-112/13, EU:C:2014:2195, t. 55.).
- 44 Iz toga slijedi da se, u situaciji poput one u glavnom postupku, ne može smatrati da su nadležnost sudova pred kojima je pokrenut postupak „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“, u smislu članka 12. stavka 3. Uredbe br. **2201/2003**.
- 45 Takvo tumačenje ne može se dovesti u pitanje pravom na pristup pravosuđu ili načelima pravne sigurnosti i korisnog učinka Uredbe br. **2201/2003**, suprotno onomu što španjolska vlada tvrdi pred Sudom. U tom smislu, ta vlada tvrdi, u biti, da bi nemogućnost za tužitelja da dobije konačnu odluku o svojem zahtjevu zbog poteškoća u obavještavanju tuženika o postupku dovela do uskraćivanja pravne zaštite protivno pravu i gore navedenim načelima.
- 46 Tumačenje usvojeno u stavku 44. ove presude ne oduzima tužitelju, u situaciji poput one u glavnom postupku, mogućnost dobivanja sudske odluke, ako je to potrebno, donesene u odsutnosti tuženika, od sudova države članice u kojoj dijete o kojemu je riječ ima uobičajeno boravište, nadležnima na temelju članka 8. Uredbe br. **2201/2003**. Takvo tumačenje ne može, dakle, dovesti do uskraćivanja pravne zaštite.
- 47 Slijedom toga, odgovor na treće pitanje jest da članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. **2201/2003** treba tumačiti na način da se ne može smatrati da su nadležnost sudova pred kojima je pokrenut postupak za rješavanje zahtjeva u području roditeljske odgovornosti „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“, u smislu te odredbe, isključivo na temelju toga što zastupnik *ad litem*, koji zastupa tuženika, a kojeg su po službenoj dužnosti odredili ti sudovi zbog nemogućnosti obavještavanja tuženika o aktu kojim se pokreće postupak, nije osporavao nadležnost tih sudova.

Troškovi

- 48 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

1. Tužba kojom jedan od roditelja zahtijeva od suda da nadomjesti suglasnost drugog roditelja za putovanje djeteta izvan države članice njegova boravišta i izdavanje putovnice na ime tog djeteta spada u materijalno područje primjene Uredbe br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, iako odluku donesenu po toj tužbi trebaju uzeti u obzir tijela države članice čije je navedeno dijete državljanin u okviru upravnog postupka za izdavanje te putovnice.
2. Članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da se ne može smatrati da su nadležnost sudova pred kojima je pokrenut postupak za rješavanje zahtjeva u području roditeljske odgovornosti „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“, u smislu te odredbe, isključivo na temelju toga što zastupnik *ad litem*, koji zastupa tuženika, a kojeg su po službenoj dužnosti odredili ti sudovi zbog nemogućnosti obavješćavanja tuženika o aktu kojim se pokreće postupak, nije osporavao nadležnost tih sudova.

Potpisi

- Razgraničenje između uredbi – po polju primjene
- zastupanje djeteta u nasljednim postupcima

ECLI:EU:C:2015:653

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

6. listopada 2015.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Uredba (EZ) br. **2201/2003** – Članak 1. stavak 1. točka (b) – Materijalno područje primjene – Sporazum o raspodjeli nasljedstva između bračnog druga ostaviteljice i njezine djece zastupane po skrbniku – Kvalifikacija – Pretpostavka sudskog odobrenja takvog sporazuma – Mjera koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ili mjera koja se odnosi na nasljeđivanje“

U predmetu C-404/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika), odlukom od 25. lipnja 2014., koju je Sud zaprimio 25. kolovoza 2014., u postupku koji je pokrenula

Marie Matoušková, u svojstvu sudskog povjerenika,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za češku vladu, M. Smolek i J. Vlácil, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin i M. Thomannová-Körnerová, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 25. lipnja 2015.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 1. točke (b) i stavka 3. točke (f) Uredbe Vijeća (EZ) br. **2201/2003** od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka koji je u svojstvu sudskog povjerenika pokrenula M. Matoušková, a kojim se želi utvrditi sudska nadležnost za odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva koji je za račun malodobnih potomaka sklopio skrbnik.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. **2201/2003**

- 3 Članak 1. te uredbe određuje:

„1. Ova se Uredba primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na:
[...]

- b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.
2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:
- [...]
- b) skrbništvo, odgajateljstvo i slične institute;
- c) određivanje i dužnosti svake osobe ili tijela koje brine o djetetu i njegovoj imovini, koje ga zastupa i koje mu pomaže;
- [...]
- e) mjere zaštite djeteta koje se odnose na upravljanje, čuvanje ili raspolaganje djetetovom imovinom.
3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:
- [...]
- f) određivanje upravitelja imovinom ili nasljeđivanje;
- [...]“
- 4 Na temelju članka 2. spomenute uredbe:
- „U svrhe ove Uredbe:
- [...]
- 7) izraz ‚roditeljska odgovornost‘ označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom;
- 8) izraz ‚nositelj roditeljske odgovornosti‘ označava svaku osobu koja ima roditeljsku odgovornost prema djetetu;
- [...]“
- 5 Članak 8. te uredbe, naslovljen „Opća nadležnost“, u stavku 1. predviđa:
- „Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u [toj] državi članici u trenutku pokretanja postupka.“
- 6 Članak 12. Uredbe br. **2201/2003** glasi kako slijedi:
- „1. Sudovi države članice, nadležni [...] za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom [...].
- [...]
3. Sudovi države članice nadležni su za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1., ako:
- a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice;
- i
- b) su nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta.“
- Uredba (EU) br. 650/2012
- 7 Uvodna izjava 9. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL L 201, str. 107.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296.) glasi kako slijedi:

„U područje primjene ove uredbe treba uključiti sve građanskopravne aspekte nasljeđivanja, točnije, sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti, bilo dobrovoljnim prijenosom raspolaganjem imovinom zbog smrti, bilo prijenosom zakonskim nasljeđivanjem.“

8 Na temelju članka 1. stavka 2. točaka (a) i (b) te uredbe:

„Sljedeće je isključeno iz područja primjene ove Uredbe:

- a) status fizičkih osoba, kao i obiteljski odnosi i odnosi za koje se po pravu mjerodavnom za te odnose smatra da imaju usporedive učinke;
 - b) pravna sposobnost fizičkih osoba, ne dovodeći u pitanje točku (c) članka 23. stavka 2. i članak 26.;
- [...]

9 Članak 23. spomenute uredbe predviđa:

„1. Pravo određeno prema članku 21. ili članku 22. [iste uredbe] uređuje nasljeđivanje u cijelosti.

2. To pravo posebno uređuje:

[...]

c) sposobnost nasljeđivanja;

[...]

10 Članak 26. te uredbe, naslovljen „Materijalna valjanost raspolaganja imovinom zbog smrti“, određuje:

„1. Za potrebe članaka 24. i 25., sljedeći se elementi odnose na materijalnu valjanost:

a) sposobnost osobe koja raspolaže imovinom zbog smrti za takvo raspolaganje;

[...]

11 Budući da se ta uredba, u skladu sa svojim člankom 84., primjenjuje od 17. kolovoza 2015., ona *ratione temporis* nije primjenjiva na glavni postupak.

Češko pravo

12 Članak 179. Zakonika o parničnom postupku, u inačici koja je bila na snazi u vrijeme činjenica u glavnom postupku, određuje:

„Ako valjanost nekog pravnog akta sklopljenog za račun maloljetnika zahtijeva odobrenje suda, potonji ga odobrava ako je to u interesu maloljetnika.“

13 Na temelju članka 28. Građanskog zakonika, koji je bio na snazi do 31. prosinca 2013., zakonski zastupnik u ime djeteta izvršava sve radnje vezane za upravljanje njegovom imovinom. Međutim, što se tiče pravnih radnji u vezi s raspolaganjem imovinom, a koje ne potpadaju pod tekuće upravljanje, potrebno mu je odobrenje nadležnog suda.

14 Na temelju članka 36. stavka 1. Obiteljskog zakona br. 94/1963, koji je bio na snazi do 31. prosinca 2013., „roditelji zastupaju dijete u pogledu pravnih radnji za koje potonji nema punu poslovnu sposobnost“.

15 U skladu s člankom 37. stavkom 1. tog zakona, nijedan od roditelja ne može zastupati svoje dijete ako se pravne radnje odnose na poslove u kojima bi moglo doći do sukoba interesa između roditelja i djeteta ili između djece istih roditelja.

Glavni postupak i prethodno pitanje

16 Odlukom od 27. travnja 2010. Městský soud v Brně (Općinski sud u Brnu) pokrenuo je ostavinski postupak M. Martinus, preminule 8. svibnja 2009. u Nizozemskoj. M. Matoušková, javni bilježnik, bila je u svojstvu sudskog povjerenika zadužena za izvršenje radnji u postupku u nasljednim stvarima. Zaključila je da je ostaviteljica bila češka državljanica, koja je u trenutku smrti imala boravište u Brnu u Češkoj Republici. Njezin suprug i njihovo dvoje maloljetne djece (u daljnjem tekstu: nasljednici) imali su boravište u Nizozemskoj.

17 Městský soud v Brně (Općinski sud u Brnu) je radi izbjegavanja mogućih sukoba interesa između nasljednika, u skladu s češkim pravom, radi zastupanja interesa malodobnih potomaka postavio

privremenog skrbnika. Stranke u postupku izjavile su da u Nizozemskoj nije u tijeku nikakav ostavinski postupak.

- 18 Nasljednici su 14. srpnja 2011. sklopili sporazum o raspodjeli nasljedstva. Odlukom od 10. kolovoza 2011. Městský soud v Brně (Općinski sud u Brnu) odredio je ukupnu vrijednost imovine ostaviteljice, iznos dugova i obračunsku vrijednost ostavine.
- 19 Ostaviteljčin suprug je 2. kolovoza 2012. u okviru javnobilježničkog ostavinskog postupka kao novu činjenicu naveo da je ostaviteljica u trenutku smrti ustvari imala boravište Nizozemskoj, a da je u Češkoj Republici imala samo registrirano boravište koje u stvarnosti nije bilo tamo. Osim toga, izjavio je da je u Nizozemskoj već bio u tijeku ostavinski postupak te je u pogledu toga dostavio potvrdu s datumom od 14. ožujka 2011.
- 20 M. Matoušková je sporazum o raspodjeli nasljedstva dostavila sudu nadležnom za skrbništvo s obzirom na to da su dvije stranke spomenutog sporazuma bile malodobni potomci.
- 21 Spomenuti sud nadležan za skrbništvo je, ne upuštajući se u meritum, vratio spis M. Matouškovej zbog toga što su malodobni potomci već dugo boravili izvan Češke Republike, navevši da se ne može proglasiti nenadležnim kao i da ne može uputiti predmet Nejvyšším soudu (Vrhovni sud) radi utvrđivanja mjesno nadležnog suda.
- 22 U tim okolnostima M. Matoušková se 10. srpnja 2013. izravno obratila Nejvyššije soudu (Vrhovni sud) zahtijevajući od njega da odredi koji je sud mjesno nadležan za odobravanje sporazuma o raspodjeli nasljedstva o kojemu je riječ u glavnom postupku.
- 23 Taj sud smatra nužnim da Sud protumači Uredbu br. **2201/2003** jer je odobrenje o kojemu je riječ mjera namijenjena zaštiti interesa maloljetnika i može potpadati pod područje primjene te uredbe. Međutim, takvu mjeru donesenu u okviru ostavinskog postupka također se može kvalificirati kao mjeru koja se odnosi na nasljeđivanje te kao takva može biti isključena iz područja primjene spomenute uredbe na temelju njezina članka 1. stavka 3. točke (f).
- 24 U tim je uvjetima Nejvyšší soud (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:
„Ako skrbnik maloljetne osobe za njezin račun sklopi sporazum o nasljeđivanju koji sud mora odobriti da bi bio valjan, je li takva odluka, s točke gledišta suda, mjera u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) ili mjera u smislu članka 1. stavka 3. točke (f) Uredbe br. **2201/2003**[...]?“

O prethodnom pitanju

- 25 Iz spisa dostavljenog Sudu proizlazi da sporazum sklopljen između dotičnih nasljednika nije dogovor o budućem nasljedstvu, već je sporazum o raspodjeli već otvorenog nasljedstva.
- 26 Stoga valja smatrati da sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita treba li Uredbu br. **2201/2003** tumačiti na način da je odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva koji za račun malodobnih potomaka sklopi skrbnik mjera koja se odnosi na izvršavanje roditeljske odgovornosti u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe i koja stoga potpada pod njezino područje primjene ili je takav postupak mjera koja se odnosi na nasljeđivanje u smislu članka 1. stavka 3. točke (f) spomenute uredbe, isključena iz njezina područja primjene.
- 27 U glavnom postupku, iz spisa dostavljenog Sudu proizlazi da je M. Matoušková u svojstvu sudskog povjerenika postupak za odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva pokrenula pred sudem nadležnim za skrbništvo zbog činjenice da je taj sporazum sklopio skrbnik u ime malodobnih potomaka, koji imaju ograničenu poslovnu sposobnost i koji na temelju primjene odredaba češkog prava mogu poduzimati samo one pravne radnje koje su primjerene njihovoj intelektualnoj i psihološkoj zrelosti koja odgovara njihovoj dobi. Druge pravne radnje za račun maloljetnika poduzimaju njihovi zakonski zastupnici.
- 28 Dakle, odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva mjera je donesena s obzirom na poslovnu sposobnost maloljetnika i s ciljem zaštite interesa djeteta te koja je, na temelju češkog prava, propisana za pravne radnje koje se odnose na upravljanje imovinom koja ne potpada pod tekuće upravljanje.

- 29 Takva mjera se izravno odnosi na poslovnu sposobnost fizičke osobe (vidjeti analogijom presudu Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, t. 26.) te po svojoj prirodi ulazi u okvir radnje čiji je cilj zadovoljiti potrebe zaštite i pružanja pomoći malodobnim potomcima.
- 30 Naime, kao što je nezavisna odvjetnica utvrdila u točki 41. svojeg mišljenja, poslovna sposobnost i s time povezana pitanja zastupanja trebaju se ocjenjivati prema vlastitim mjerilima, a ne kao prethodna pitanja koja ovise o pripadajućim pravnim radnjama. Stoga valja zaključiti da su postavljanje skrbnika malodobnim potomcima i nadzor izvršavanja njegovih radnji toliko usko povezani da nije prikladno primjenjivati različita pravila o nadležnosti, koja bi se razlikovala ovisno o području kojem pripada pravna radnja o kojoj je riječ.
- 31 Posljedično, ne može se smatrati da je činjenica da se u okviru ostavinskog postupka zahtijeva odobrenje o kojemu je riječ u glavnom postupku odlučujuća za to da ta mjera potpada pod nasljedno pravo. Pretpostavka ishođenja odobrenja suca nadležnog za skrbništvo izravna je posljedica stanja i sposobnosti malodobnih potomaka te je mjera zaštite djeteta povezana s upravljanjem, čuvanjem ili raspolaganjem njegovom imovinom u okviru izvršavanja roditeljske odgovornosti u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) i stavka 2. točke (e) Uredbe br. **2201/2003**.
- 32 Takvo tumačenje potvrđuje i izvješće M. Lagardea o Haškoj konvenciji iz 1996. o nadležnosti, primjenjivom pravu, priznavanju, izvršavanju i suradnji u području roditeljske odgovornosti te mjerama zaštite djece čije materijalno područje primjene odgovara, u području roditeljske odgovornosti, onom Uredbe br. **2201/2003**. U tom izvješću, osim što se navodi da nasljeđivanje načelno treba biti isključeno iz te konvencije, ističe se da ako zakonodavstvo koje uređuje nasljedno pravo predviđa intervenciju zakonskog zastupnika djeteta koje je nasljednik, taj zastupnik mora biti određen primjenom pravila spomenute konvencije, pri čemu takav slučaj potpada pod područje roditeljske odgovornosti.
- 33 To tumačenje također potvrđuje Uredba br. 650/2012, koja *ratione temporis* nije primjenjiva u glavnom postupku, a koja je donesena radi toga da, u skladu s njezinom uvodnom izjavom 9., u nju budu uključeni svi građanskopravni aspekti nasljeđivanja zbog smrti i čiji članak 1. stavak 2. točka (b) iz njezina područja primjene isključuje poslovnu sposobnost fizičkih osoba. Ta uredba u biti uređuje, na temelju svojeg članka 23. stavka 2. točke (c), samo posebne aspekte koji se odnose na sposobnost nasljeđivanja kao i sposobnost osobe koja raspolaže imovinom zbog smrti da ima takvu sposobnost, u skladu s člankom 26. stavkom 1. točkom (a) spomenute uredbe.
- 34 Usto, to tumačenje područja primjene uredaba br. **2201/2003** i br. 650/2012 u skladu je sa sudskom praksom Suda koja pokušava izbjeći sva preklapanja pravnih pravila koja ti tekstovi propisuju kao i sve pravne praznine (vidjeti analogijom presudu Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, t. 21. kao i navedenu sudsku praksu).
- 35 U ovom slučaju iz rješenja kojim se upućuje prethodno pitanje proizlazi da se Nejvyšší soud (Vrhovni sud) također pitao nije li interes djeteta ugrožen podjelom postupka donošenja odluka u području nasljeđivanja između dviju različitih država članica, s jedne strane države u kojoj je pokrenut ostavinski postupak i, s druge strane, države u kojoj je uobičajeno boravište djeteta, podjelom koja je predviđena člankom 8. stavkom 1. Uredbe br. **2201/2003**.
- 36 U tom pogledu valja primijetiti da su prema članku 12. stavku 3. Uredbe br. **2201/2003** sudovi države članice nadležni za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1. tog članka ako, s jedne strane, postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u njoj ili da je dijete njezin državljanin i, s druge strane, nadležnost sudova su izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku njegova pokretanja pred sudom, a to je i u interesu djeteta.
- 37 U glavnom postupku, kao što je istaknula Komisija, članak 12. stavak 3. Uredbe br. **2201/2003** može biti temelj za utvrđivanje nadležnosti suda pred kojim se vodi postupak u stvarima nasljeđivanja radi odobravanja sporazuma o raspodjeli nasljedstva premda taj sud nije u državi članici u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, ako su ispunjene gore spomenute pretpostavke.
- 38 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da Uredbu br. **2201/2003** treba tumačiti na način da je odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva koji za račun malodobnih potomaka sklopi skrbnik mjera koja se odnosi na izvršavanje roditeljske odgovornosti u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe i koja stoga potpada pod njezino područje primjene, a ne

mjera koja se odnosi na nasljeđivanje u smislu članka 1. stavka 3. točke (f) spomenute uredbe, isključena iz njezina područja primjene.

Troškovi

- 39 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Uredbu Vijeća (EZ) 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, treba tumačiti na način da je odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva koji za račun malodobnih potomaka sklopi skrbnik mjera koja se odnosi na izvršavanje roditeljske odgovornosti u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe i koja stoga potpada pod njezino područje primjene, a ne mjera koja se odnosi na nasljeđivanje u smislu članka 1. stavka 3. točke (f) spomenute uredbe, isključena iz njezina područja primjene.

- povreda javnog poretka
- pogrešna primjena pravila o nadležnosti

ECLI:EU:C:2015:763

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

19. studenoga 2015.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Hitni prethodni postupak – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Uredba (EZ) br. **2201/2003** – Članak 23. točka (a) – Razlozi nepriznavanja sudskih odluka koje se odnose na roditeljsku odgovornost – Javni poredak“

U predmetu C-455/15 PPU,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Varbergs tingsrätt (prvostupanjski sud u Varbergu, Švedska), odlukom od 25. kolovoza 2015., koju je Sud zaprimio 28. kolovoza 2015., u postupku

P.

protiv

Q.,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik trećeg vijeća, u svojstvu predsjednika četvrtog vijeća, J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal (izvjestiteljica) i K. Jürimäe, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: I. Illéssy, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 27. listopada 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za P.-a, A. Heurlin, *advokat*, i M. Hellner,
- za Q., K. Gerbauskas i H. Mackevičius, *advokatai*,
- za švedsku vladu, A. Falk, U. Persson, C. Meyer-Seitz i L. Swedenborg, u svojstvu agenata,
- za španjolsku vladu, M. Sampol Pucurull, u svojstvu agenta,
- za litavsku vladu, D. Kriaučiūnas i J. Nasutavičienė, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin, u svojstvu agenta, uz asistenciju S. Samuelssona i M. Johanssona, *advokater*,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Uredbe Vijeća (EZ) br. **2201/2003** od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.), a osobito njezina članka 23. točke (a) i članka 24.
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između P.-a, s boravištem u Švedskoj, i Q., s boravištem u Litvi, u vezi s pravom na skrb glede njihove djece.

Pravni okvir

Haška konvencija iz 1980.

- 3 Člankom 13. Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, sklopljene u Haagu 25. listopada 1980. (u daljnjem tekstu: Haška konvencija iz 1980.), propisano je:

„Bez obzira na odredbe prethodnog članka, sudski ili upravni organ države kojoj se zahtjev upućuje nije dužan narediti povratak [predaju] djeteta ako osoba, institucija ili drugo tijelo koje se suprotstavlja njegovu povratku [predaji] utvrdi:

- (a) da osoba, institucija ili drugo tijelo koje se brine o ličnosti djeteta nije stvarno ostvarivalo pravo na skrb u vrijeme odvođenja ili zadržavanja, ili da se suglasilo ili naknadno pristalo na odvođenje ili zadržavanje; ili
- (b) da postoji ozbiljna opasnost da bi povratak [predaja] izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj.

Sudski ili upravni organ može, također, odbiti narediti povratak [predaju] djeteta ako utvrdi da se dijete suprotstavlja povratku [predaji] i da je napunilo one godine i steklo stupanj zrelosti pri kojemu je potrebno uzeti u obzir njegovo mišljenje.

[...]“

- 4 Haška konvencija iz 1980. stupila je na snagu 1. prosinca 1983. Sve države članice Europske unije njezine su ugovorne stranke.

Pravo Unije

- 5 Uvodna izjava 21. Uredbe br. 2201/20031 glasi:

„Priznavanje i izvršenje sudskih odluka donesenih u nekoj državi članici trebalo bi se temeljiti na načelu uzajamnog povjerenja, a razlozi nepriznavanja trebali bi biti svedeni na najmanju moguću mjeru.“

- 6 Članak 8. te uredbe, naslovljen „Opća nadležnost“, u stavku 1. propisuje:

„Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.“

- 7 Članak 11. navedene uredbe, naslovljen „Ostale definicije“, predviđa:

„1. Ako osoba, ustanova ili tijelo koje ima pravo na skrb od nadležnih tijela u državi članici zatraži donošenje sudske odluke na temelju [Haške konvencije iz 1980.], kako bi postiglo predaju djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano u državi članici koja nije država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, primjenjuju se stavci 2. do 8.

[...]

6. Ako je sud donio odluku da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haške konvencije iz 1980., sud mora odmah, izravno ili putem svojega središnjega tijela, poslati presliku sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje i odgovarajuća pismena, posebno prijepis zapisnika sa saslušanja pred sudom, nadležnom sudu ili središnjem tijelu države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, u skladu s odredbama nacionalnog prava. Sud sva navedena pismena mora primiti u roku od mjesec dana od datuma donošenja sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje.

7. Osim u slučaju da je jedna od stranaka pred sudovima države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja već pokrenula postupak, sud ili središnje tijelo koje prima informacije iz stavka 6. mora o njima obavijestiti stranke i pozvati ih da podnesu prijedloge sudu, u skladu s nacionalnim pravom, u roku od tri mjeseca od datuma obavijesti, kako bi sud mogao razmatrati pitanje skrbi nad djetetom.

Ne dovodeći u pitanje postupovna pravila sadržana u ovoj Uredbi, sud zaključuje predmet ako nije primio nikakve prijedloge u navedenom roku.

8. Neovisno o sudskoj odluci kojom je određeno da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haaške konvencije, svaka kasnija sudska odluka kojom se zahtijeva predaja djeteta, koju donese sud nadležan u skladu s ovom Uredbom, izvršiva je [...] s ciljem osiguranja predaje djeteta.“
- 8 Sukladno odredbama članka 15. Uredbe br. **2201/2003**, naslovljenog „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje“:
- „1. Iznimno, sudovi države članice koji imaju stvarnu nadležnost mogu, ako smatraju da bi sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta, i ako je to u interesu djeteta:
- (a) zastati s rješavanjem predmeta ili dijela predmeta i pozvati stranke da podnesu zahtjev sudu te države članice u skladu sa stavkom 4.; ili
- (b) zahtijevati od suda druge države članice da se proglasi nadležnim u skladu sa stavkom 5.
2. Stavak 1. primjenjuje se:
- (a) na zahtjev stranke; ili
- (b) po službenoj dužnosti; ili
- (c) na zahtjev suda druge države članice s kojom je dijete posebno povezano, u skladu sa stavkom 3.
- Prijenos po službenoj dužnosti ili na zahtjev suda druge države članice mora prihvatiti barem jedna stranka.
3. Smatra se da je dijete posebno povezano s nekom državom članicom, kao što je spomenuto u stavku 1., ako je u toj državi članici:
- (a) dijete dobilo uobičajeno boravište nakon pokretanja postupka pred sudom iz stavka 1.; ili
- (b) je u njoj bilo prethodno uobičajeno boravište djeteta; ili
- (c) je dijete njezin državljanin; ili
- (d) je u njoj uobičajeno boravište nositelja roditeljske odgovornosti; ili
- (e) se u njoj nalazi imovina djeteta, a predmet se odnosi na upravljanje, čuvanje ili raspolaganje njegovom imovinom.
4. Sud države članice koji je stvarno nadležan određuje vremenski rok za pokretanje postupka pred sudovima druge države članice u skladu sa stavkom 1.
- Ako u tome roku nije pokrenut postupak pred tim sudovima, sud pred kojim je pokrenut postupak nastavlja biti nadležan u skladu s člancima 8. do 14.
5. Sudovi te druge države članice mogu, ako to opravdavaju posebne okolnosti u predmetu, u svrhe zaštite interesa djeteta, prihvatiti nadležnost u roku od šest mjeseci od pokretanja postupka pred tim sudovima, u skladu sa stavkom 1. točkom (a) ili (b). U tom slučaju, sud pred kojim je prvotno pokrenut postupak proglašava se nenadležnim. U protivnome, sud pred kojim je prvotno pokrenut postupak nastavlja biti nadležan u skladu s člancima 8. do 14.
- [...]“
- 9 Članak 23. te uredbe, naslovljen „Razlozi nepriznavanja sudskih odluka koje se odnose na roditeljsku odgovornost“, propisuje:
- „Sudska odluka koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ne priznaje se:
- (a) ako je takvo priznavanje očito u suprotnosti s javnim redom [poretkom] u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje, uzimajući u obzir interes djeteta;
- [...]“
- 10 Članak 24. navedene uredbe, naslovljen „Zabrana preispitivanja nadležnosti suda podrijetla“, glasi:
- „Nadležnost suda države članice podrijetla ne može se preispitivati. Ispitivanje javnog reda [poretka] iz [...] članka 23. stavka [točke] (a) ne može se primjenjivati na propise koji se odnose na nadležnost iz članka 3. do 14.“

- 11 Sukladno odredbama članka 26. te uredbe, naslovljenog „Zabrana preispitivanja sadržaja sudske odluke“:

„Sadržaj sudske odluke ne smije se preispitivati ni u kakvim okolnostima.“

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 12 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su P. i Q. zajedno imali dvoje djece, i to V., rođeno 2000., i S., rođeno 2009. Par je ozakonio svoju vezu 1997. P. i Q. živjeli su zajedno sve do 2003., kada su to prestali. Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė, Litva) 6. siječnja 2003. donio je presudu o razvodu braka. Taj je sud 2006. donio odluku o okončanju sporazuma o pravnim posljedicama braka. Prema toj potonjoj presudi, određeno je da će V. boraviti kod svoje majke Q., ali su oba roditelja dijelila pravo na skrb. Međutim, obitelj je 2005. napustila Litvu kako bi se nastanila u Švedskoj, gdje se 2006. upisala u popis stanovništva. S. je rođen u Švedskoj. Oba djeteta govore švedski i školovala su se u Falkenbergu (Švedska), gdje boravi većina osoba s kojima se redovito druže.
- 13 Dana 27. studenoga 2013. P. je otkrio da su Q. i dvoje djece nestali. Ispostavilo se da je Q. stupila u kontakt sa socijalnim službama općine Falkenberg, koja je pokrenula istragu nakon što je Q. tvrdila da su ona i djeca bili žrtve kaznenih djela koja je počinio P. O navedenim radnjama obaviještena je policija, pa su Q. i djeca smješteni u sigurnu kuću. Nekoliko mjeseci kasnije, obustavljena je preliminarna istraga protiv P.-a. Bilo mu je, međutim, zabranjeno stupiti u kontakt s Q. i njihovom djecom.
- 14 Q. je 29. ožujka 2014. odvela svoje dvoje djece u Litvu. Roditelji su tada dijelili pravo na skrb nad dvoje djece. Ona su 31. ožujka 2014. upisana u popis stanovništva općine Šilutė (Litva).
- 15 Q. je 8. travnja 2014. Šilutės rajono apylinkės teismasu (okružni sud Šilutė) podnijela tužbu protiv P.-a zahtijevajući od tog suda da donese privremenu odluku o boravištu i skrbi nad S.-om kao i odluku na temelju koje ima pravo primati uzdržavanje za dvoje djece.
- 16 P. je 11. travnja 2014. sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku podnio tužbu protiv Q. kako bi dobio isključivo pravo na skrb nad njihovo dvoje djece.
- 17 Istoga dana Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) privremeno je odredio da će S. boraviti kod svoje majke.
- 18 P. je Ministarstvu vanjskih poslova (Utrikesdepartementet) Kraljevine Švedske u lipnju 2014. podnio zahtjev za predaju djece u smislu Haške konvencije iz 1980.
- 19 Vilniaus apygardos teismas (regionalni sud u Vilniusu, Litva) 4. rujna 2014. odbio je zahtjev za predaju djece koji je podnio P., a Lietuvos apeliacinis teismas (žalbeni sud u Litvi) 21. listopada 2014. potvrdio je tu odluku koja se temeljila na članku 13. Haške konvencije iz 1980.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev 18. listopada 2014., nakon usmene rasprave na kojoj Q. nije bila prisutna, privremeno je dodijelio P.-u isključivo pravo na skrb nad S.-om.
- 21 Nakon što je 8. travnja 2014. pred njime pokrenut postupak, Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) odlukom od 18. veljače 2015. odredio je da će S. boraviti kod Q. te je P.-u naložio plaćanje uzdržavanja za oba djeteta.
- 22 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se njegova nadležnost temelji na članku 8. stavku 1. Uredbe br. **2201/2003** jer je dvoje djece u trenutku pokretanja postupka pred Šilutės rajono apylinkės teismasom (okružni sud Šilutė) 8. travnja 2014. i pred njime 11. travnja 2014. svoje uobičajeno boravište imalo u Švedskoj u smislu te odredbe.
- 23 P. pred sudom koji je uputio zahtjev tvrdi da treba odbiti priznati presudu koju je 18. veljače 2015. donio Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) kako bi sud koji je uputio zahtjev ostao nadležan u predmetu o kojem je riječ u glavnom postupku. Prema njegovu mišljenju, to odbijanje priznanja treba se temeljiti na članku 23. točki (a) Uredbe br. **2201/2003**.
- 24 P. navodi da je, sukladno odredbama članka 24. te uredbe, zabranjeno preispitivati nadležnost suda države članice podrijetla. Međutim, ta se odredba prema njegovu mišljenju ne odnosi na članak 15. navedene uredbe, na kojem je Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) utemeljio svoju nadležnost. Taj je sud, naime, povrijedio taj članak 15. proglašivši se nadležnim a da to od njega nije zahtijevao sud koji je uputio zahtjev.

- 25 P. usto smatra da je Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) iz činjenice da je litavski sud odbio naložiti predaju djeteta na temelju članka 13. Haške konvencije iz 1980. nadalje zaključio da je uobičajeno boravište tog djeteta tada bilo u Litvi.
- 26 Iako navodi da odredbu o javnom poretku treba usko tumačiti, P. tvrdi da postoji određena margina prosudbe u slučaju ozbiljne pogreške koju počinu strani sud. Prema njegovu mišljenju, Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) počinio je takvu pogrešku jer je – namjerno ili nehotice – povrijedio ne samo članak 15. Uredbe br. **2201/2003** nego i temeljno načelo prema kojem u slučaju otmice djeteta odluku na kraju trebaju donijeti sudovi države u kojoj je dijete izvorno imalo boravište.
- 27 Q. pred sudom koji je uputio zahtjev tvrdi da članak 24. navedene uredbe zabranjuje preispitivanje nadležnost suda države članice. Jedini slučaj u kojemu bi bilo moguće ne priznati presudu koju je 18. veljače 2015. donio Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) jest taj da je ona u suprotnosti s javnim poretkom. Međutim, prema mišljenju Q., to ovdje nije slučaj jer je jasno vidljivo da P. ne ispunjava svoje očinske obveze na odgovarajući način i da slijedom toga S. mora ostati kod svoje majke. Tvrdi da je to bilo utvrđeno u četirima različitim postupcima. Usto navodi da se djeca školuju u Litvi, da ne postoji opasnost za njihovo zdravlje ili njihov razvoj i da nije došlo do povrede nijednog pravnog pravila. Vilniaus apygardos teismas (regionalni sud u Vilniusu) i Lietuvos apeliacinis teismas (žalbeni sud u Litvi) presudili su da je majka svoje dvoje djece zakonito odvela u Litvu. Sud koji je uputio zahtjev nije imao nikakva razloga sumnjati u ocjenu koju su izvršili ti sudovi i litavska tijela.
- 28 Q. također ističe da je P. do 18. veljače 2015. aktivno sudjelovao u postupcima koji su se vodili pred litavskim sudovima. Navodi i da je imao na raspolaganju postupovna sredstva kojima je mogao pobijati donesene odluke. Štoviše, na vlastitu je inicijativu odustao od svojeg zahtjeva da V. boravi kod njega te je stoga prihvatio da to dijete živi sa svojom majkom u Litvi. Stoga je P., zahtijevajući skrb nad S.-om, povrijedio prava i legitimne interese oboje djece.
- 29 U tim je okolnostima Varbergs tingsrätt (prvostupanjski sud u Varbergu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:
- „Trebali li sud koji je uputio zahtjev na temelju članka 23. točke (a) Uredbe br. **2201/2003** ili neke druge odredbe i neovisno o članku 24. te uredbe odbiti priznati odluku koju je 18. veljače 2015. donio Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) [...] i slijedom toga nastaviti postupak u vezi s pravom na roditeljsku skrb koji je pred njime trenutačno u tijeku?“
- Hitni prethodni postupak**
- 30 Varbergs tingsrätt (prvostupanjski sud u Varbergu) zahtijevao je da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku rješava u hitnom prethodnom postupku predviđenom u članku 107. Poslovnika Suda. Taj sud pojašnjava da P. od S.-ova odlaska sa svojom majkom 29. ožujka 2014. više nije imao prilike vidjeti svoje dijete. Ako bi se glavni postupak još oduljio, to bi naštetilo interesima tog djeteta i utjecalo na njegov odnos s ocem.
- 31 Kao prvo, valja utvrditi da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku odnosi na tumačenje Uredbe br. **2201/2003**, donesene osobito na temelju članka 61. točke (c) UFEU-a, sada članka 67. UFEU-a, koji se nalazi unutar Glave V. trećeg dijela UFEU-a, a koja se odnosi na područje slobode, sigurnosti i pravde, slijedom čega ovaj zahtjev ulazi u područje primjene hitnog prethodnog postupka predviđenog člankom 107. Poslovnika.
- 32 Na drugome mjestu, valja istaknuti da je u ovom predmetu riječ o djetetu starom šest godina koje je od svojeg oca odvojeno više od godine dana i da ga potonji, prema navodima suda koji je uputio zahtjev, više nije imao prilike vidjeti. Iz toga slijedi da bi produljenje trenutačne situacije moglo ozbiljno štetiti budućem odnosu tog djeteta s njegovim ocem.
- 33 U tim okolnostima, četvrto vijeća Suda, na temelju članka 108. Poslovnika, na prijedlog suca izvjestitelja, nakon što je saslušalo nezavisnog odvjetnika, odlučilo je prihvatiti zahtjev suda koji je uputio zahtjev da se o zahtjevu za prethodnu odluku odlučuje u hitnom postupku.
- O prethodnom pitanju**
- 34 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita treba li članak 23. točku (a) Uredbe br. **2201/2003** tumačiti na način da, u okolnostima poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, ta

odredba sudu države članice koji se smatra nadležnim za odlučivanje o skrbi nad djetetom omogućuje da odbije priznati odluku suda druge države članice koji je odlučio o skrbi nad tim djetetom.

- 35 Valja podsjetiti da se, sukladno uvodnoj izjavi 21. navedene uredbe, ona temelji na konceptu prema kojem se priznavanje i izvršenje sudskih odluka donesenih u nekoj državi članici mora temeljiti na načelu uzajamnog povjerenja, a razlozi nepriznavanja trebaju biti svedeni na najmanju moguću mjeru.
- 36 U tom sustavu članak 23. Uredbe br. **2201/2003**, u kojem su navedeni razlozi na temelju kojih se može protiviti priznanju sudske odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, treba strogo tumačiti jer predstavlja zapreku ostvarenju jednog od temeljnih ciljeva te uredbe, kako je naveden u prethodnoj točki ove presude.
- 37 Premda zadaća Suda nije definiranje sadržaja pojma javnog poretka države članice, on ipak mora kontrolirati granice u okviru kojih sudac države članice može primijeniti taj pojam radi odbijanja priznanja sudske odluke iz druge države članice (vidjeti analogijom presudu *Diageo Brands*, C-681/13, EU:C:2015:471, t. 42.).
- 38 Usto, za razliku od odredbe o javnom poretku iz članka 34. točke 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.), koja je bila predmet sudske prakse navedene u prethodnoj točki ove presude, članak 23. točka (a) Uredbe br. **2201/2003** propisuje da se odluka o eventualnom odbijanju priznanja donese uzimajući u obzir interes djeteta.
- 39 Upravo stoga pozivanje na javni poredak iz članka 23. točke (a) navedene uredbe moguće je samo u slučaju kada – uzimajući u obzir interes djeteta – priznanje sudske odluke donesene u drugoj državi članici predstavlja neprihvatljivu povredu pravnog poretka države članice u kojoj se traži priznanje jer bi ona zadirala u neko temeljno načelo. Da bi se poštovala zabrana preispitivanja sadržaja sudske odluke donesene u nekoj drugoj državi članici, propisana člankom 26. iste uredbe, povreda bi morala značiti očitu povredu – uzimajući u obzir interes djeteta – pravnog pravila za koje se u pravnom poretku države u kojoj se traži priznanje smatra da ima ključan značaj ili prava koje je priznato kao temeljno pravo u tom pravnom poretku (vidjeti analogijom presudu *Diageo Brands*, C-681/13, EU:C:2015:471, t. 44.).
- 40 Međutim, kada je riječ o glavnom postupku, iz spisa kojim Sud raspolaže ne proizlazi da postoji takvo pravno pravilo za koje se u pravnom poretku Kraljevine Švedske smatra da ima ključan značaj ili takvo pravo koje je priznato kao temeljno pravo u tom pravnom poretku, a koji bi bili povrijeđeni u slučaju priznavanja odluke *Šilutés rajono apylinkės teismas* (okružni sud *Šilutė*) od 18. veljače 2015.
- 41 P., međutim, tvrdi da navedenu odluku ne treba priznati na temelju članka 23. točke (a) Uredbe br. **2201/2003** jer se navedeni sud proglasio nadležnim povrijediši pritom članak 15. te uredbe.
- 42 U tom smislu, valja podsjetiti da je člankom 24. navedene uredbe zabranjeno bilo kakvo preispitivanje nadležnosti suda države članice podrijetla i čak izričito propisano da članak 23. točka (a) te uredbe nije moguće koristiti kako bi se izvršilo takvo preispitivanje.
- 43 Točno je, dakako, kao što to navodi P., da članak 24. Uredbe br. **2201/2003** upućuje isključivo na članke 3. do 14. te uredbe, a ne na njezin članak 15.
- 44 Međutim, valja istaknuti da članak 15. Uredbe br. **2201/2003**, koji se nalazi u njezinu poglavlju II., naslovljenom „Nadležnost“, dopunjuje pravila o nadležnosti navedena u člancima 8. do 14. navedenog poglavlja mehanizmom suradnje koji sudu države članice koji je stvarno nadležan za rješavanje predmeta na temelju jednog od tih pravila omogućuje da iznimno prenese nadležnost na sud druge države članice koji je primjereniji za rješavanje.
- 45 Iz toga slijedi – kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 71. svojeg stajališta – da navodna povreda članka 15. navedene uredbe od suda države članice ne omogućuje sudu druge države članice preispitivanje nadležnosti tog prvog suda, unatoč činjenici da zabrana navedena u članku 24. iste uredbe ne upućuje izričito na taj članak 15.
- 46 Nadalje, valja istaknuti da sud države u kojoj se traži priznanje ne može, a da ne dovede u pitanje svrhu Uredbe br. **2201/2003**, odbiti priznanje odluke donesene u drugoj državi članici samo zbog toga što smatra da je u toj odluci pogrešno primijenjeno nacionalno pravo ili pravo Unije.

- 47 P. također smatra da mora biti moguće ne priznati navedenu odluku jer bi inače bila ugrožena sama načela na kojima se temelji sustav koji se primjenjuje na nezakonita odvođenja djece, predviđen tom istom uredbom.
- 48 U tom smislu valja istaknuti da Uredba br. **2201/2003** u članku 11. sadržava posebne odredbe koje se odnose na predaju djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano u državi članici koja nije država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije nezakonitog odvođenja ili zadržavanja.
- 49 Usto, u tom je članku, u njegovu stavku 8., predviđen samostalan postupak kojim je omogućeno otklanjanje eventualnog problema u vezi s proturječnim odlukama na tom području (vidjeti u tom smislu presude Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 63. i Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, t. 56.).
- 50 Stoga, čak i pod pretpostavkom da se u glavnom postupku pojavi problem u vezi s nezakonitim zadržavanjem djeteta, takav problem ne treba riješiti odbijanjem priznavanja odluke poput one Šilutės rajono apylinkės teismas (okružni sud Šilutė) od 18. veljače 2015., na temelju članka 23. točke (a) Uredbe br. **2201/2003**, nego – ako je to slučaj – u okviru postupka predviđenog člankom 11. te uredbe.
- 51 Navedeni postupak sudu države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište prije nezakonitog odvođenja ili zadržavanja omogućuje donošenje naknadne odluke kako bi se osigurala predaja djeteta u državu članicu u kojoj je imalo uobičajeno boravište neposredno prije nezakonitog odvođenja ili zadržavanja.
- 52 Međutim, valja podsjetiti da nadležni sud, prije donošenja takve odluke, mora voditi računa o razlozima i dokazima na temelju kojih je donesena odluka kojom je određeno da se dijete ne predaje (presuda Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, t. 59.).
- 53 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da na upućeno pitanje valja odgovoriti da članak 23. točku (a) Uredbe br. **2201/2003** treba tumačiti na način da ta odredba – u slučaju kad u odnosu na interes djeteta ne postoji očita povreda pravnog pravila za koje se u pravnom poretku države članice smatra da ima ključan značaj ili prava koje je u tom pravnom poretku priznato kao temeljno pravo – ne omogućuje sudu te države članice koji se smatra nadležnim za odlučivanje o skrbi nad djetetom da odbije priznati odluku suda druge države članice koji je odlučio o skrbi nad tim djetetom.

Troškovi

- 54 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 23. točku (a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, treba tumačiti na način da ta odredba – u slučaju kad u odnosu na interes djeteta ne postoji očita povreda pravnog pravila za koje se u pravnom poretku države članice smatra da ima ključan značaj ili prava koje je u tom pravnom poretku priznato kao temeljno pravo – ne omogućuje sudu te države članice koji se smatra nadležnim za odlučivanje o skrbi nad djetetom da odbije priznati odluku suda druge države članice koji je odlučio o skrbi nad tim djetetom.

Potpisi

➤ **protupravno odvođenje djeteta**

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

9. siječnja 2015.(*)

„Prethodni postupak – Hitni prethodni postupak – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost, priznavanje i izvršenje odluka u bračnim stvarima i stvarima koje se odnose na roditeljsku odgovornost – Otmica djeteta – Uredba (EZ) br. **2201/2003** – Članak 11. stavci 7. i 8.“

U predmetu C-498/14 PPU,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour d’appel de Bruxelles (Belgija), odlukom od 7. studenoga 2014., koju je Sud zaprimio 10. studenoga 2014., u postupku

David Bradbrooke

protiv

Anne Aleksandrowicz,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen (izvjestitelj), predsjednik vijeća, K. Jürimaä, J. Malenovský, M. Safjan i A. Prechal, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Jääskinen,

tajnik: V. Tourrès, administrator,

uzimajući u obzir zahtjev nacionalnog suda od 7. studenoga 2014., koji je Sud zaprimio 10. studenoga 2014., da se o zahtjevu za prethodnu odluku odlučuje u hitnom postupku, u skladu s člankom 107. Poslovnika Suda,

uzimajući u obzir odluku četvrtog vijeća od 18. studenoga 2014. o prihvaćanju tog zahtjeva,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 11. prosinca 2014.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za belgijsku vladu, C. Pochet, J.-C. Halleux i L. Van den Broeck, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin, u svojstvu agenta,

nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 11. stavaka 7. i 8. Uredbe Vijeća (EZ) br. **2201/2003** od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133., u daljnjem tekstu: Uredba).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora koji David Bradbrooke vodi protiv Anne Aleksandrowicz, u vezi s roditeljskom odgovornošću prema njihovu sinu Antoniju, koji se nalazi u Poljskoj s Annom Aleksandrowicz.

Pravni okvir

Haška konvencija iz 1980.

- 3 Člankom 3. Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, sklopljene 25. listopada 1980. u Haagu (u daljnjem tekstu: Haška konvencija iz 1980.), propisano je:

„Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatrat će se nezakonitim:

a) ako predstavlja povredu prava na brigu [skrb] što ga je dobila osoba, institucija ili bilo koje drugo tijelo, kolektivno ili pojedinačno, po zakonu države u kojoj je dijete bilo stalno nastanjeno [imalo uobičajeno boravište] prije odvođenja ili zadržavanja; i

b) ako su se u vrijeme odvođenja ili zadržavanja ta prava ostvarivala kolektivno ili pojedinačno, ili bi se bila ostvarivala da nije došlo do odvođenja ili zadržavanja.

Prava na brigu [skrb] spomenuta u točki (a) stavka 1. mogu se steći, prije svega, provedbom zakona ili na temelju sudske ili upravne odluke, ili na temelju sporazuma koji ima pravni učinak prema pravu dotične države.“

4 Člankom 12. navedene konvencije određeno je:

„Ako je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano u smislu članka 3., a na dan početka postupka pred sudskim ili upravnim organom države ugovornice u kojoj se dijete nalazi proteklo je manje od jedne godine od dana nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, takav nadležni organ naređuje momentalni povratak [predaju] djeteta.

[...]“

5 Člankom 13. Haške konvencije iz 1980. propisano je:

„Bez obzira na odredbe prethodnog članka, sudski ili upravni organ države kojoj se zahtjev upućuje nije dužan narediti povratak [predaju] djeteta ako osoba, institucija ili drugo tijelo koje se suprotstavlja njegovu povratku [predaji] utvrdi:

a) da osoba, institucija ili drugo tijelo koje se brine o ličnosti djeteta nije stvarno ostvarivalo pravo na skrb u vrijeme odvođenja ili zadržavanja, ili da se suglasilo ili naknadno pristalo na odvođenje ili zadržavanje;

b) da postoji ozbiljna opasnost da bi povratak [predaja] izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj.

[...]“

6 Haška konvencija iz 1980. stupila je na snagu 1. prosinca 1983. Sve države članice Europske unije njezine su ugovorne stranke.

Pravo Unije

7 Uvodne izjave 12., 17., 18. i 33. Uredbe glase:

„(12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.

[...]

(17) U slučajevima nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta, predaja djeteta trebala bi se postići bez odlaganja, pa bi se u tu svrhu i dalje primjenjivala Haška konvencija [od 25. listopada 1980.], dopunjena odredbama ove Uredbe, posebno njezin članak 11. Sudovi države članice u koju je dijete nezakonito odvedeno ili u kojoj se ono nalazi trebali bi biti u mogućnosti suprotstaviti se njegovoj predaji u posebnim, opravdanim slučajevima. Unatoč tome, takva odluka trebala bi biti zamijenjena naknadnom odlukom suda države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja. Ako je posljedica takve odluke predaja djeteta, za njegovu predaju nije potreban nikakav poseban postupak priznavanja i izvršenja te presude u državi članici u koju je dijete odvedeno ili u kojoj je zadržano.

(18) Ako je sud odlučio da se dijete ne predaje na temelju članka 13. Haške konvencije, o tome bi trebao obavijestiti nadležni sud ili središnje tijelo države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja. Taj sud ili središnje tijelo te države članice, osim ako je pred njima već pokrenut postupak, o tome bi trebali obavijestiti stranke. Ova

obveza ne bi trebala spriječiti središnje tijelo da i ono o tome obavijesti odgovarajuća javna tijela, u skladu s nacionalnim pravom.

[...]

(33) Ova Uredba priznaje temeljna prava i poštuje načela Povelje o temeljnim pravima Europske unije [u daljnjem tekstu: Povelja]. Ona posebno nastoji osigurati poštovanje temeljnih prava djeteta, opisanih u članku 24. [Povelje].“

8 Člankom 1. stavcima 1. i 2. Uredbe propisano je:

„1. Ova se Uredba primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na:

[...]

b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti

2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:

a) pravo na roditeljsku skrb i pravo na kontakt s djetetom;

[...]“

9 U skladu s člankom 2. Uredbe:

„U svrhe ove Uredbe:

1. izraz ‚sud‘ označava sva tijela u državama članicama nadležna u stvarima koje pripadaju u područje primjene ove Uredbe, u skladu s odredbama članka 1.;

[...]

7. izraz ‚roditeljska odgovornost‘ označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom;

8. izraz ‚nositelj roditeljske odgovornosti‘ označava svaku osobu koja ima roditeljsku odgovornost prema djetetu;

9. izraz ‚pravo na skrb‘ uključuje prava i obveze koji se odnose na roditeljsku skrb nad djetetom, a posebno na pravo određivanja djetetova boravišta;

10. izraz ‚pravo na kontakt‘ označava posebno pravo da se dijete, na ograničeno vrijeme, odvede na mjesto koje nije njegovo uobičajeno boravište;

11. izraz ‚nezakonito odvođenje ili zadržavanje‘ označava odvođenje ili zadržavanje djeteta ako:

(a) je riječ o kršenju prava na skrb stečenog sudskom odlukom ili primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom u skladu s pravom države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova odvođenja ili zadržavanja;

i

(b) pod uvjetom da su, u trenutku odvođenja ili zadržavanja, prava na skrb bila izvršavana, bilo zajednički ili samostalno, ili bi bila izvršavana, ali u svrhe odvođenja ili zadržavanja. Smatra se da se pravo na skrb zajednički koristi kada, u skladu sa sudskom odlukom ili primjenom prava, jedan nositelj roditeljske odgovornosti ne može odlučivati o djetetovu boravištu bez pristanka drugog nositelja roditeljske odgovornosti.“

10 Člankom 8. Uredbe, naslovljenim „Opća nadležnost“, predviđeno je:

„1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.

2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članaka 9., 10. i 12.“

11 Slijedom toga, člankom 11. Uredbe, naslovljenim „Predaja djeteta“, određeno je:

„1. Ako osoba, ustanova ili tijelo koje ima pravo na skrb od nadležnih tijela u državi članici zatraži donošenje sudske odluke na temelju Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskim aspektima međunarodne otmice djece (dalje u tekstu: ‚Haška konvencija iz 1980.‘), kako bi postiglo predaju djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano u državi članici koja nije država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, primjenjuju se stavci 2. do 8.

[...]

3. Sud kojemu je podnesen zahtjev za predaju djeteta iz stavka 1. djeluje što je moguće brže u postupku na temelju zahtjeva, koristeći najbrži raspoloživi postupak u skladu s nacionalnim pravom.

Ničime ne dovodeći u pitanje odredbe podstavka 1., osim ako to sprečavaju izuzetne okolnosti, sud donosi odluku najkasnije šest tjedana od dana podnošenja zahtjeva.

[...]

6. Ako je sud donio odluku da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haške konvencije iz 1980., sud mora odmah, izravno ili putem svojega središnjega tijela, poslati presliku sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje i odgovarajuća pismena, posebno prijepis zapisnika sa saslušanja pred sudom, nadležnom sudu ili središnjem tijelu države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, u skladu s odredbama nacionalnog prava. Sud sva navedena pismena mora primiti u roku od mjesec dana od datuma donošenja sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje.

7. Osim u slučaju da je jedna od stranaka pred sudovima države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja već pokrenula postupak, sud ili središnje tijelo koje prima informacije iz stavka 6. mora o njima obavijestiti stranke i pozvati ih da podnesu prijedloge sudu, u skladu s nacionalnim pravom, u roku od tri mjeseca od datuma obavijesti, kako bi sud mogao razmatrati pitanje skrbi nad djetetom.

Ne dovodeći u pitanje postupovna pravila sadržana u ovoj Uredbi, sud zaključuje predmet ako nije primio nikakve prijedloge u navedenom roku.

8. Neovisno o sudskoj odluci kojom je određeno da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haške konvencije, svaka kasnija sudska odluka kojom se zahtijeva predaja djeteta, koju donese sud nadležan u skladu s ovom Uredbom, izvršiva je u skladu s odredbama dijela 4. poglavlja III., s ciljem osiguranja predaje djeteta.“

- 12 Članak 15. Uredbe, naslovljen „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje“, u stavku 1. predviđa:

„Iznimno, sudovi države članice koji imaju stvarnu nadležnost mogu, ako smatraju da bi sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta, i ako je to u interesu djeteta:

(a) zastati s rješavanjem predmeta ili dijela predmeta i pozvati stranke da podnesu zahtjev sudu te države članice u skladu sa stavkom 4.; ili

(b) zahtijevati od suda druge države članice da se proglašni nadležnim u skladu sa stavkom 5.“

Belgijsko pravo

- 13 Člankom 1322. *decies* Zakona o sudovima, kako je izmijenjen Zakonom od 30. srpnja 2013. kojim je uspostavljen obiteljski sud (u daljnjem tekstu: Zakon o sudovima) propisano je:

„§ 1. Odluka o zadržavanju djeteta donesena u inozemstvu kao i popratna dokumentacija, prosljeđena središnjem belgijskom tijelu u skladu s člankom 11. stavkom 6. Uredbe Vijeća iz članka 1322. *bis* 3°, šalje se preporučenom pošiljkom tajništvu prvostupanjskog suda koji se nalazi u mjestu sjedišta drugostupanjskog suda na čijem je području dijete imalo uobičajeno boravište netom prije svojeg nezakonitog odvođenja ili zadržavanja.

§ 2. Odmah po primitku dokumentacije, a najkasnije u roku od tri radna dana, tajnik sudskom obavijesti obavještava stranke i državno odvjetništvo o informacijama iz članka 11. stavka 7. Uredbe Vijeća iz § 1. Sudska obavijest sadrži sljedeće napomene:

1° tekst članka 11. Uredbe Vijeća iz članka 1322. *bis* 3°;

2° poziv strankama da tajniku predaju zahtjeve u roku od tri mjeseca od obavijesti. Podnošenjem tih zahtjeva pokreće se postupak pred obiteljskim sudom prvog stupnja.

§ 3. Ako barem jedna stranka podnese zahtjeve, tajnik odmah poziva stranke na prvo ročište.

§ 4. Pokretanjem postupka pred obiteljskim sudom prekidaju se drugi pokrenuti sudski postupci koji se odnose na spor o roditeljskoj odgovornosti ili povezani spor.

§ 5. Ako stranke sudu ne podnesu zahtjeve u roku predviđenom u § 2. 2., obiteljski sud donosi rješenje kojim se to utvrđuje, koje tajnik dostavlja strankama, središnjem tijelu i državnom odvjetništvu.

§ 6. Odlukom koja se odnosi na pitanje skrbi nad djetetom, donesenom na temelju članka 11. stavka 8. Uredbe Vijeća iz § 1., može se, na zahtjev jedne od stranaka, odlučiti i o pravu na kontakt, ako se njome određuje predaja djeteta u Belgiju.

§ 7. Odluku iz § 6. tajnik sudskom obavijesti dostavlja strankama, državnom odvjetništvu i središnjem belgijskom tijelu.

§ 8. Središnje belgijsko tijelo jedino je ovlašteno osigurati prosljeđivanje odluke i popratne dokumentacije nadležnim tijelima države u kojoj je donesena odluka o zadržavanju.

§ 9. U svrhu primjene članka 11. stavaka 7. i 8. Uredbe Vijeća iz § 1., provodi se saslušanje djeteta u skladu s člankom 42. stavkom 2. točkom (a) spomenute uredbe i Uredbe Vijeća (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima.“

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 14 Antoni je dijete rođeno u Poljskoj 21. prosinca 2011. iz veze poljske državljanke Anne Aleksandrowicz i britanskog državljanina s boravištem u Belgiji Davida Bradbrookea.
- 15 Majka i dijete tijekom srpnja i kolovoza 2012., kad je dijete bilo staro sedam mjeseci, nastanili su se u Bruxellesu (Belgija). Od tog trenutka dijete je živjelo s majkom i redovito je viđalo oca.
- 16 Otac i majka u kolovozu 2013. sudjelovali su u lokalnom postupku mirenja s ciljem postizanja sporazuma o smještaju djeteta, ali nikakav sporazum nije postignut.
- 17 Dana 16. listopada 2013. majka je obavijestila oca da s djetetom putuje na praznike u Poljsku.
- 18 Tužbom podnesenom 18. listopada 2013. otac je pokrenuo postupak pred Tribunal de la jeunesse de Bruxelles (sud za mladež u Bruxellesu) kojim traži donošenje odluke o načinima izvršavanja roditeljske skrbi i o smještaju djeteta.
- 19 Dana 23. listopada 2013. otac je pokrenuo postupak i pred sucem privremene pravne zaštite, podnošenjem hitnog i privremenog zahtjeva kojim traži određivanje sekundarnog smještaja djeteta kod sebe.
- 20 Kad je otac shvatio da majka nema namjeru vratiti se u Belgiju sa zajedničkim djetetom, preinačio je svoje zahtjeve pred sucem privremene pravne zaštite i pred Tribunal de la jeunesse de Bruxelles te je tražio, među ostalim, isključivu roditeljsku skrb, glavni smještaj djeteta te zabranu majci da s djetetom napušta belgijsko državno područje. Majka je osporila međunarodnu nadležnost belgijskih sudova, tražeći primjenu članka 15. Uredbe i upućivanje predmeta poljskim sudovima, s obzirom na to da s tom državom postoji posebna povezanost zbog toga što dijete boravi u Poljskoj i ondje je upisano u vrtić.
- 21 Rješenjem od 19. prosinca 2013. sudac privremene pravne zaštite proglasio se nadležnim te je privremeno i u interesu hitnosti prihvatio očeve zahtjeve.
- 22 Presudom od 26. ožujka 2014. Tribunal de la jeunesse de Bruxelles, nakon što je potvrdio svoju nadležnost, presudio je da će roditeljsku skrb izvršavati zajednički oba roditelja, majci je povjerio glavni smještaj djeteta, a ocu privremeno dodijelio sekundarni smještaj svaki drugi vikend, s time da je na njemu da putuje u Poljsku.

- 23 Smatrajući da je tom presudom potvrđeno nezakonito odvođenje zajedničkog djeteta u Poljsku i pravno osnaženo takvo postupanje, otac je podnio žalbu protiv te presude pred Cour d'appel de Bruxelles tražeći, kao glavni zahtjev, isključivo izvršavanje roditeljske skrbi nad djetetom.
- 24 Usporedno s meritornim postupkom pred belgijskim sudovima, otac je 20. studenoga 2013. središnjem belgijskom tijelu podnio zahtjev kojim traži hitnu predaju djeteta u Belgiju, prema postupku predaje predviđenom Haškom konvencijom iz 1980.
- 25 Dana 13. veljače 2014. Okružni sud u Plońsku (Poljska) utvrdio je nezakonito majčino odvođenje djeteta i postojanje uobičajenog djetetova boravišta u Belgiji prije tog odvođenja. Sud je ipak donio odluku o zadržavanju djeteta na temelju članka 13. točke (b) Haške konvencije iz 1980.
- 26 Središnje belgijsko tijelo, koje je od središnjeg poljskog tijela zaprimilo primjerak spomenute odluke o zadržavanju i relevantnu dokumentaciju, 10. travnja 2014. predalo je taj spis tajništvu Tribunal de première instance francophone de Bruxelles, koji je pozvao stranke da podnesu zahtjeve. Podnošenjem očeva zahtjeva pred tim sudom 9. srpnja 2014. pokrenut je postupak pred predsjednikom Tribunal de première instance francophone de Bruxelles, nadležnim za pitanja skrbi nad djetetom u smislu članka 11. stavaka 6. i 7. Uredbe, na temelju članka 1322. *decies* Zakona o sudovima, u verziji koja je bila važeća prije stupanja na snagu zakona od 30. srpnja 2013. kojim je uspostavljen obiteljski sud. Na temelju članka 1322. *decies* Zakona o sudovima, pokretanjem postupka pred obiteljskim sudom prekidaju se drugi pokrenuti sudski postupci koji se odnose na spor o roditeljskoj odgovornosti ili povezani spor. Nakon stupanja na snagu spomenutog zakona, izvršena je nova dodjela predmeta Tribunal de la famille de Bruxelles.
- 27 Djelomičnom presudom zbog ogluhe majke, donesenom 30. srpnja 2014., Cour d'appel de Bruxelles potvrdio je presudu koju je donio Tribunal de la jeunesse de Bruxelles u dijelu u kojem je utvrđena međunarodna nadležnost belgijskog suda za meritorno odlučivanje o pitanjima vezanim uz roditeljsku odgovornost. S druge strane, utvrdivši da su stranke u međuvremenu predsjedniku Tribunal de première instance francophone de Bruxelles podnijele zahtjev utemeljen na članku 11. stavcima 6. i 7. Uredbe, spomenuti Cour d'appel prekinuo je postupak o meritumu te zatražio od središnjeg belgijskog tijela da u spis postupka koji se pred njim vodi uloži cijeli spis koji je to tijelo, na temelju članka 1322. *decies* Zakona o sudovima, predalo tajništvu Tribunal de première instance francophone de Bruxelles. Naposljetku, čekajući ishod postupka iz članka 11. stavaka 6. do 8. koji se pred tim sudom vodi, Cour d'appel de Bruxelles privremenom odlukom odredio je majci da ocu priopći adresu novog mjesta u kojem boravi s djetetom te je odredio načine izvršavanja prava na kontakt oca s djetetom.
- 28 Budući da je majka odbila priopćiti adresu na kojoj boravi s djetetom, otac nije mogao ostvarivati svoje pravo na kontakt koje mu je sud dodijelio.
- 29 Usporedno s postupcima koje je u Belgiji vodio otac, majka je u Poljskoj pokrenula različite sudske postupke vezane uz roditeljsku odgovornost. Poljski sudovi, nakon što su utvrdili da je pred belgijskim sudom ranije pokrenut postupak te da je taj sud priznao svoju međunarodnu nadležnost, oglasili su se nenadležnima za postupanje u tom predmetu.
- 30 Konačnom odlukom objavljenom 8. listopada 2014. Tribunal de la famille de Bruxelles uputio je predmet Cour d'appel de Bruxelles, uz obrazloženje da je otac pokrenuo postupak pred belgijskim sudovima prije nezakonitog odvođenja djeteta u smislu članka 11. stavka 7. Uredbe te da je pred spomenutim Cour d'appel bila u tijeku rasprava o meritumu.
- 31 Cour d'appel de Bruxelles ocjenjuje da se prema belgijskom pravu ne može smatrati da je pred njime odlukom Tribunal de la famille de Bruxelles od 8. listopada 2014. o upućivanju predmeta pokrenut postupak iz članka 11. stavaka 6. do 8. Uredbe. Naime, spomenuti sud smatra da se pred njime takav postupak može pokrenuti samo žalbom koju stranka podnese protiv takve odluke.
- 32 Taj se sud pita je li, vodeći računa o zahtjevima kratkotrajnosti i učinkovitosti kojima postupak iz članka 11. stavaka 6. do 8. Uredbe mora udovoljavati, stavku 7. tog članka protivno da se u skladu s pravom jedne države članice specijaliziranom sudu dodijeli isključiva nadležnost za postupanje u takvom predmetu te istom prigodom odredi prekid svih sudskih postupaka o roditeljskoj skrbi počevši od trenutka pokretanja postupka pred spomenutim sudom.
- 33 Slijedom toga, Cour d'appel de Bruxelles smatra potrebnim obratiti se Sudu s prethodnim pitanjem o tumačenju članka 11. stavaka 7. i 8. Uredbe, kako bi mogao odrediti nadležni belgijski sud na temelju

prava Unije te osobito kako bi mogao odlučiti je li spomenuti Cour d'appel, pred kojim je pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti, nadležan odlučivati o postupku iz članka 11. stavaka 6. do 8. Uredbe.

- 34 U tim je okolnostima Cour d'appel de Bruxelles odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Mogu li se odredbe članka 11. stavaka 7. i 8. Uredbe tumačiti na način da im je protivno da država članica:

- u slučajevima otmice djeteta koju počini jedan od roditelja daje prednost specijalizaciji sudova za postupke predviđene tim odredbama, čak i ako je pred nekim sudom već pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema djetetu?
- sudu pred kojim je pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema djetetu oduzme nadležnost za odlučivanje o skrbi nad djetetom, iako je on u skladu s međunarodnim i nacionalnim pravom nadležan odlučivati o pitanjima roditeljske odgovornosti prema djetetu?“

Hitni prethodni postupak

- 35 Cour d'appel de Bruxelles zatražio je da se o zahtjevu za prethodnu odluku odlučuje u hitnom postupku predviđenom u članku 107. Poslovnika Suda, zbog razloga iznimne hitnosti glavnog postupka. Naime, taj se postupak odnosi na izvršavanje roditeljske skrbi i skrbi nad djetetom u kontekstu u kojem postoji rizik nepopravljivog narušavanja odnosa između oca i sina, s obzirom na to da potonji trenutačno nema kontakata s ocem.
- 36 Kao prvo, valja utvrditi da se zahtjev za prethodnu odluku odnosi na tumačenje Uredbe, donesene osobito na temelju članka 61. točke (c) UEZ-a, sada članak 67. UFEU-a, koji se nalazi unutar Glave V. trećeg dijela UFEU-a, koja se odnosi na područje slobode, sigurnosti i pravde, slijedom čega taj zahtjev ulazi u područje primjene hitnog postupka predviđenog člankom 107. Poslovnika.
- 37 Kao drugo, iz odluke o upućivanju prethodnog pitanja proizlazi da Anna Aleksandrowicz odbija postupiti u skladu s presudom Cour d'appel de Bruxelles od 30. srpnja 2014. kojom joj je taj sud, s jedne strane, naložio da u roku od 8 dana od dostave spomenute presude priopći Davidu Bradbrookeu adresu novog mjesta u kojem boravi s djetetom i, s druge strane, odlučio da će David Bradbrooke izvršavati svoje pravo na kontakt s Antonijem svaki treći vikend, osim u slučaju drukčijeg sporazuma između stranaka.
- 38 U tom pogledu valja istaknuti da se ovaj predmet odnosi na dijete u dobi od tri godine, koje je odvojeno od oca više od godinu dana. Slijedom toga, produljenje trenutačne situacije, koju usto karakterizira i velika udaljenost između očeva i djetetova boravišta, moglo bi ozbiljno naštetiti budućem odnosu djeteta s njegovim ocem.
- 39 U takvim okolnostima četvrto vijeća Suda, na temelju članka 108. Poslovnika, na prijedlog suca izvjestitelja, nakon što je saslušalo nezavisnog odvjetnika, odlučilo je prihvatiti zahtjev nacionalnog suda da se o zahtjevu za prethodnu odluku odlučuje u hitnom postupku.

O prethodnom pitanju

- 40 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 11. stavke 7. i 8. Uredbe tumačiti na način da im je protivno da država članica nadležnost za razmatranje pitanja predaje djeteta ili skrbi nad djetetom u okviru postupka predviđenog tim odredbama dodijeli specijaliziranom sudu, čak i ako je pred nekim sudom već pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema djetetu.
- 41 Valja upozoriti da cilj Uredbe nije ujednačiti materijalna i postupovna pravna pravila različitih država članica. Međutim, primjena tih nacionalnih pravila ne smije narušavati njezin koristan učinak (vidjeti u tom smislu presudu Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 82.).
- 42 U ovom kontekstu treba također istaknuti da iz uvodne izjave 33. Uredbe proizlazi da ona priznaje temeljna prava i poštuje načela Povelje, a posebno nastoji osigurati poštovanje temeljnih prava djeteta, opisanih u članku 24. Povelje, osobito prava na održavanje redovitog osobnog odnosa i izravan kontakt s obama roditeljima (vidjeti u tom smislu presudu McB, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, t. 60.).
- 43 U skladu s člankom 11. stavkom 6. Uredbe, ako u slučaju otmice djeteta sud donese odluku da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haške konvencije iz 1980., on preslikuje sudske odluke kojom je

određeno da se dijete ne predaje i relevantnu dokumentaciju mora odmah poslati nadležnom sudu ili središnjem tijelu države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije svojeg nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, u skladu s odredbama nacionalnog prava. Valja naglasiti da izričito upućivanje na nacionalno pravo posebice upućuje na to da država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije nezakonitog odvođenja ili zadržavanja treba, poštujući ciljeve Uredbe, odrediti sud nadležan za odlučivanje o pitanju predaje djeteta, nakon odluke o zadržavanju donesene u državi članici u koju je dijete odvedeno nakon otmice.

- 44 Kad je riječ o članku 11. stavku 7. Uredbe, njime je predviđeno da, kad je donesena odluka o zadržavanju, osim u slučaju da je jedna od stranaka pred sudovima države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja već pokrenula postupak, sud ili središnje tijelo koje prima informacije vezane uz tu sudsku odluku mora o njima obavijestiti stranke i pozvati ih da podnesu prijedloge sudu, kako bi sud mogao razmotriti pitanje skrbi nad djetetom. Međutim, ni ta odredba Uredbe ni njezin članak 11. stavak 6. ne određuju nacionalni sud nadležan za razmatranje pitanja skrbi nad djetetom nakon što je donesena odluka o zadržavanju. Rečeno vrijedi i za stavak 8. tog članka.
- 45 U tom pogledu – iako u skladu s člankom 11. stavkom 7. Uredbe taj sud ili središnje tijelo moraju strankama dostaviti, među ostalim, presliku odluke o zadržavanju donesene na temelju članka 13. Haške konvencije iz 1980., kako bi omogućili, ako to bude potrebno, razmatranje pitanja skrbi nad djetetom, osim u slučaju da je jedna od stranaka pred sudovima države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja već pokrenula postupak – pitanje može li, u slučaju da je takav postupak pokrenut, sud koji je država članica odredila kao nadležan za to razmatranje svoju nadležnost ustupiti drugim sudovima iste države jest pitanje nacionalnog prava.
- 46 Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 60. svojeg stajališta, članak 11. stavak 7. Uredbe nije odredba kojom se određuje nadležni sud, već više odredba tehničke naravi čiji je primarni cilj određivanje načina obavještanja o informacijama vezanima uz odluku o zadržavanju.
- 47 Usto možemo podsjetiti da se, u skladu s ustaljenom praksom Suda, iz članka 11. stavka 7. Uredbe ne može izvesti zaključak da odluka o skrbi nad djetetom nužno predstavlja preduvjet možebitnog donošenja odluke kojom se određuje predaja djeteta. Naime, ta zadnjenavedena privremena odluka služi i za ostvarenje cilja upravnih i sudskih postupaka, odnosno reguliranje djetetove situacije (vidjeti u tom smislu, presudu *Povse*, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, t. 53.).
- 48 Iako belgijska vlada ističe da prema nacionalnom postupovnom pravu specijalizirani sud pred kojim je pokrenut postupak predaje djeteta u skladu s člankom 11. stavcima 6. do 8. Uredbe može, na zahtjev jedne od stranaka, uputiti predmet žalbenom sudu pred kojim se odlučuje o meritumu spora o roditeljskoj odgovornosti, kako bi se on izjasnio i o spomenutom pitanju predaje kao i pitanju skrbi nad djetetom, to se pitanje odnosi na tumačenje nacionalnog prava i ne ulazi u nadležnost Suda. O spomenutom pitanju trebaju se izjasniti belgijski sudovi.
- 49 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da o određivanju nacionalnog suda nadležnog za pitanja predaje djeteta ili skrbi nad djetetom u okviru postupka iz članka 11. stavaka 6. do 8. Uredbe odlučuju države članice, čak i u slučaju kad je u trenutku dostave odluke o zadržavanju djeteta pred nekim sudom već pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema tom djetetu.
- 50 Međutim, kako to proizlazi iz točke 41. ove presude, takav izbor ne smije narušavati koristan učinak Uredbe.
- 51 Za državu članicu dodjeljivanje specijaliziranom sudu nadležnosti za pitanja predaje djeteta ili skrbi nad djetetom u okviru postupka iz članka 11. stavaka 7. i 8. Uredbe, čak i u slučaju da je pred nekim sudom već pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema djetetu, ne može samo za sebe narušiti koristan učinak Uredbe.
- 52 Međutim, treba osigurati da u slučaju poput onoga iz glavnog postupka takvo dodjeljivanje nadležnosti bude u skladu s temeljnim pravima djeteta iz članka 24. Povelje i osobito s ciljem kratkotrajnosti postupaka.
- 53 Kad je riječ o cilju kratkotrajnosti postupaka, valja upozoriti da je prilikom primjene relevantnih odredaba unutarnjeg prava nacionalni sud koji ih mora tumačiti to obvezan činiti u svjetlu prava Unije i osobito

Uredbe (vidjeti u tom smislu osobito presude Pfeiffer i dr., spojeni predmeti C-397/01 do C-403/01, t. 110. do 112., EU:C:2004:584).

- 54 Vodeći računa o prethodnim razmatranjima, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 11. stavke 7. i 8. Uredbe treba tumačiti na način da im u pravilu nije protivno da država članica specijaliziranom sudu dodijeli nadležnost za pitanja predaje djeteta ili skrbi nad djetetom u okviru postupka predviđenog tim odredbama, čak i kad je pred nekim sudom već pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema djetetu.

Troškovi

- 55 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 11. stavke 7. i 8. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, treba tumačiti na način da im u pravilu nije protivno da država članica specijaliziranom sudu dodijeli nadležnost za pitanja predaje djeteta ili skrbi nad djetetom u okviru postupka predviđenog tim odredbama, čak i kad je pred nekim sudom već pokrenut meritorni postupak o roditeljskoj odgovornosti prema djetetu.

Potpisi